

1.Vznik a vývoj centrálného bankovníctva

1.1. Centrálna banka- pojem, vznik centrálných bánk

1.2. Vznik a vývoj centrálného bankovníctva na dnešnom území Českej republiky

1.3. Ústavné a zákonné zakotvenie Českej národnej banky

Centrálné bankovníctvo prešlo od doby svojho vzniku, pred niekoľkými storočiami, významným vývojom, ktorý mu v celom jeho rozsahu výrazne zmenil podobu. Funkcie a rozsah činnosti centrálnych bánk sa v priebehu času menili, tak ako si to vyžadovala zmena a vývoj spoločnosti, od samotného vzniku bankovníctva až do dnešných čias. A tak podľa môjho názoru, k tomu, aby sme správne pochopili dnešnú úlohu, ktorú centrálna banka zohráva v bankovom systéme vzhľadom k bankám obchodným, do veľkej miery prispeje znalosť hlavných historických etáp jej vývoja. Zaiste mi dáte za pravdu, že aj súčasná finančná kríza, ktorú teraz prežívame do istej miery tento vzťah ovplyvňuje a do istej miery aj modifikuje, avšak o tomto faktore sa bližšie zmienim v inej kapitole tejto rigorózneho práce.

1.1 Centrálna banka- pojem, vznik centrálnych bánk

Už sám názov „**centrálna**“ alebo ak chceme ústredná banka naznačuje, že ide o banku, ktorej postavenie medzi ostatnými bankami je v niečom ojedinelé, jedinečné, špecifické. Špecifické znaky banky, ktorá je označovaná za centrálnu spočívajú v tom, že táto banka, okrem funkcie finančného sprostredkovateľa prevádza aj iné špecifické činnosti, napr. emisnú činnosť či bankový dohľad. Výkonom týchto špecifických funkcií sa centrálna banka dostáva vo vzťahu k ostatným obchodným bankám do pozície *bank of banks* (**A**) , pretože výkon jej zverených činností nemôže byť delegovaný na žiadnu inú z bánk. Tým, kto poveruje centrálnu banku výkonom špecifických činností je štát a vo väčšine prípadov sa tak deje na základe zákona. **Centrálnu banku** je možné definovať na základe troch základných znakov *ad.1 má emisný monopol, ad.2 prevádza menovú politiku, ad. 3 reguluje bankovú sústavu.* (**1**)

V modernej ekonomike je centrálna banka vo vlastníctve štátu, čo samozrejme vyplýva i z kľúčového postavenia tejto banky vo finančnom sektore, avšak ako nám je z histórie známe nie vždy tomu tak bolo. Sú známe prípady, že niektoré centrálny banky vznikli

aj zo súkromných bánk, a to či už zlúčením niekoľkých súkromných bánk, ktorým bolo umožnené emitovať bankovky, alebo znárodnením súkromnej banky.

Prvé centrálné banky vznikli v 17.storočí. V danom období mali jedinú pôvodnú funkciu, a to *zabezpečovanie úverov pre štátnu pokladnicu*, až postupne od druhej polovice 19.storočia začali pribúdať ďalšie funkcie a centrálné banky začali fungovať v podobe ako ich poznáme dnes.

Zmeny vo funkciách centrálnych bánk súviseli predovšetkým s postupnou premenou peňažného systému, ktorý funguje na základe existencie *plnohodnotných hotových peňazí*, na systém, ktorý poznáme a používame dnes v civilizovanom svete a ktorý je založený na existencii *neplnohodnotných bezhotovostných peňazí*. Niektorí autori hovoria aj o tzv. „*fiat peniazoch*“ **(B)**.

Je samozrejmé, že existujú aj niektoré štáty sveta fungujúce na vyššie uvedenom systéme plnohodnotných hotových peňazí, a ani v blízkej budúcnosti by to nechceli meniť. **(2)**

V systéme tohto druhého typu musí nevyhnutne existovať istá autorita, ktorá dbá o riadne fungovanie peňažného systému a je vybavená dostatočnou právomocou, aby bola schopná čeliť jeho rôznym poruchám. Apopro aj dnes v čase finančnej krízy je namieste zaoberať sa otázkou či sú dnešné centrálné banky dostatočne silné a či majú dostatočné právomoci, a či netreba ich postavenie nejakým spôsobom posilniť, avšak o tom nižšie.

Týmito autoritami sa postupne, s ohľadom na geopolitcké postavenie tej či onej krajiny stávali centrálné banky.

Centrálné banky v období svojho vzniku mali len niekoľko základných funkcií, bola to funkcia *úverovania panovníka*, ktorý v tom období častokrát predstavoval štát, a funkcia *vedenia účtu pre štátnu pokladnicu*. Až neskôr k nim pribudla funkcia *emisná*, čím banka, ktorá získala toto privilégium od panovníka, získala aj privilegované postavenie k iným bankám, ktoré toto právo nemali, stala sa tak ústrednou, či inak povedané centrálnou bankou. Centrálné banky tak pôvodne vznikali z existujúcich súkromných bánk, ktoré začali plniť funkcie banky štátu, avšak bez toho aby sa stali jeho vlastníctvom, čím je jasne nastavený dnešný trend *nezávislosti centrálnej banky*, ktorý je chápaný ako jeden z jej základných stavebných prvkov.

Ak by sme nahliadli do histórie, zistíme ako ťažko vznikali poznatky o zákonitostiach peňazí, o ich obehu, koľko pokusov typu *skúška-omyl* stálo za tým, aby sa vytvorili aké také, ale už fungujúce mechanizmy centrálného bankovníctva. Dokonca

by sme mohli byť našim predkom vďační, že nás svojím konaním uchránili od mnohých štátnych bankrotov, ktoré boli istotne spojené s veľkými stratami, obeťami, živorením, utrpením ľudí, že my môžeme tieto ich draho vykúpené pokusy pretaviť do dnešných zásad obozretného podnikania v bankovníctve či v princípy bankovej regulácie a dohľadu.

Väčšina centrálnych bánk, tak jako ich poznáme dnes, však vznikli až oveľa neskôr, až v druhej polovici 20.storočia, pretože ich vznik je úzko spojený s dekolonizáciou, ktorá prebehla v 60-tych rokoch minulého storočia, s koncom studenej vojny, s rozpadom socialistického systému, kedy vzniklo mnoho samostatných štátov. Vo svete dnes existuje okolo 200 centrálnych bánk.

Zákonnite nás v tejto chvíli napadne položiť si otázku, že **čo to vlastne tá centrálna banka vôbec je?** Spomedzi viacerých vedeckých či odborných názorov mnohých odborníkov, ktorí sa snažili nájsť odpoveď na túto otázku, **ma zaujal prístup a zdôvodnenie prof. Jozefa Jílka, s ktorým sa v plnom rozsahu aj ja stotožňujem.** Ten vo svojom diele „*Peníze a měnová politika*“, hovorí, že centrálna banka je jednou zo štátnych agentúr, na ktorú ministerstvo financií deleguje niektoré zo svojich právomocí. Podľa profesora Jílka sa centrálna banka líši od iných štátnych agentúr v tom, že *dve zo svojich úloh (vykonávanie menovej politiky a poskytovanie úverov od štátu) plní nezávisle od vlády, v ostatných úlohách je na vláde závislá. (3)*

Uvedomujem si, že by som týmto zjednodušeným prístupom k poslaniu centrálnej banky zaiste nevelmi potešil zástancov dôležitosti postavenia centrálnej banky, ktorí by určite mali hneď poruke dostatočné množstvo argumentov, ktorými by sa mi snažili toto moje tvrdenie vyvrátiť. Napriek tejto skutočnosti je však namieste pripomenúť fakt, že na rozdiel od iných štátnych orgánov, nevystupuje zisk, či eventuálna strata centrálnej banky, ako zložka príjmov či výdavkov štátu, z tohto uhlu pohľadu sa centrálna banka javí ako niečo mimo štát, a že s ním nemá nič spoločné a že stojí celkom pomimo štátnych inštitúcií.

Na druhej strane sú pravdivé aj argumenty, že „*kapitál centrálnej banky nemá žiadny význam.*“ (3A), keďže centrálna banka môže fungovať rovnako, ako ktorákoľvek štátna agentúra s akýmkoľvek a teda aj so záporným výsledkom hospodárenia, čo však nemá žiadny dopad na jej fungovanie. Pretože prípadná strata centrálnej banky sa stáva súčasťou štátneho dlhu.

Platí, ak by som to chcel zovšeobecniť, že dnešné centrálny banky majú právomoc vykonávať niektoré z týchto úloh: výkon menovej politiky, zabezpečenie

centrálneho platobného systému, vedenie bežných účtov komerčných bánk, uskutočňovanie bankového dohľadu, emisia obehiva, správa cudzomenových rezerv, vedenie bežného účtu štátu a poskytovanie úverov štátu, tvorba finančnej štatistiky pre štatistické účely, obsluha štátneho rozpočtu, udeľovanie devízových a bankových licencií, a pod. Niektoré vybrané úlohy Českej národnej banky, ako predstaviteľky centrálnej banky na území Českej republiky, bližšie rozoberiem v príslušnej kapitole tejto rigorózneho práce nižšie.

Je však pravda, že ktorúkoľvek z týchto vyššie uvedených úloh centrálnej banky, by celkom zaiste mohla vykonávať iná štátna inštitúcia ako centrálna banka. Spoločnými znakmi centrálnych bánk súčasnosti sú to, že vo väčšine štátov sú práve centrálna banky výhradnými emitentmi bankoviek a ten orgán, ktorý vytvára menovú politiku. Ostatné úlohy ako centrálny platobný styk, výkon bankového dohľadu, organizovanie primárneho predaja štátnych dlhopisov, vykonáva v niektorých štátoch priamo ministerstvo financií, alebo iná štátna inštitúcia. Toto nastavenie je však vždy vnútornou záležitosťou toho ktorého konkrétneho štátu.

1.2. Vznik a vývoj centrálneho bankovníctva na dnešnom území Českej republiky

Na českom území, ktoré bolo až do konca roka 1918 integrálnou súčasťou Rakúsko-Uhorska, vznikla ako súkromná akciová spoločnosť v r. 1816 *Privilegovaná rakúska národná banka*, ktorá neskôr získala emisný monopol na území Rakúska.

A aj keď v roku 1841 bola prevedená pod priamu kontrolu vlády, čím stratila na svojej nezávislosti, zostala naďalej vo vlastníctve jednotlivých akcionárov a môžeme ju právom považovať za prvú centrálnu banku na území dnešnej Českej republiky.

V súvislosti s tzv. rakúsko-uhorským vyrovnaním, ktoré prebehlo roku 1861 bola založená ako jeden z dôsledkov nová *Rakúsko-Uhorská banka*, a to s emisným monopolom pre celú monarchiu. (4)

Po vzniku prvej Československej republiky, ktorý je datovaný na 28.október 1918, sa samozrejme riešil aj osud centrálnej banky pre novovzniknutý samostatný štát. Obdobie transformácie bankovníctva, kedy ťaživá povojnová situácia nastoľovala iné nájostlivejšie problémy, ktoré bolo treba nevyhnutne riešiť viedlo v oblasti centrálneho bankovníctva k tomu, že funkciu centrálnej banky v rokoch 1919-1926 zastával *Bankovní úrad ministerstva financií*. Je teda zrejmé, že aj na našom území sa postupne s ohľadom na dobu, v ktorej sa naša krajina nachádzala vystriedali, rôzne formy

centrálneho bankovníctva, keď úlohy centrálnej banky vykonávali aj iné štátne inštitúcie ako samotná centrálna banka. O tomto možnom usporiadaní som hovoril, už aj vyššie.

Prvá centrálna banka bola založená roku 1926 ako súkromná akciová spoločnosť *Národná banka československá (NBČ)*, s tým, že si štát zachoval svoj majetkový podiel vo výške jednej tretiny akcií. Svoj vplyv si štát zachoval aj v tom, že guvernér banky bol do svojej funkcie menovaný prezidentom republiky na návrh vlády. Okrem iného mohla činnosť banky vláda kontrolovať aj pomocou nového inštitútu *vládneho komisára*.

V rokoch 1939-1945 sa vývoj v oblasti centrálneho bankovníctva musel prispôbiť novým politicko-ekonomicko-právnym udalostiam, (C) kedy na území dnešnej ČR vznikla Národná banka pre Čechy a Moravu, ktorú riadil ríšsky zmocnenec.

Činnosť NBČ, ktorá bola obnovená v r. 1945, však nemala dlhé trvanie a už roku 1950 bola nahradená novo založenou **Štátnou bankou československou (ďalej len ŠBČS)**.

ŠBČS vykonávala funkciu centrálnej banky až do revolučného roku 1989, kedy pod tlakom prechodu a transformácie celej spoločnosti, si aj činnosť centrálnej banky vyžiadala patričné zmeny, čo sa premietlo v reorganizácii SBČS v rokoch 1990-1992, kedy bola rozdelená na tri samostatné subjekty, 2 národné banky a SBČS, ktorá zastrešovala ich činnosť a vykonávala funkcie centrálnej banky.

Od dňa 1.1.1993 došlo v dôsledku rozdelenie Československa a zániku federácie k vzniku **Českej národnej banky(ďalej len ČNB)**, ktorá sa stala nástupníkom ŠBČS na území novovzniknutej samostatnej Českej republiky.

1.3. Ústavné a zákonné zakotvenie Českej národnej banky

Ústavný zákon č.542/1992 Sb., o zániku Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky (D), ustanovil ako deň zániku federácie, a samozrejme tým pádom aj všetkých jej inštitúcií 1. január 1993. K tomuto dátumu zanikla aj Štátna banka československá a ústrednou bankou Českej Republiky, sa stala Česká národná banka.

Ústava nového štátu- **Českej republiky**- ktorá bola prijatá 16.12.1992 s účinnosťou od 1.1.1993 zdôraznila osobitné postavenie ústrednej banky štátu a to tým, že jej venovala samostatnú Hlavu 6 a to v znení:

- (1) Česká národní banka je ústřednou bankou státu. Hlavným cieľom jej činnosti je starostlivosť o stabilitu meny; do jej činnosti je možné zasahovať iba na základe zákona.
- (2) Postavenie, pôsobnosť a ďalšie podrobnosti ustanoví zákon.

Týmto sa Česká národná banka ako centrálna banka státu, a s ňou aj samotná Česká republika stali určitou **európskou raritou**. Takéto zakotvenie ČNB v samotnej ústave státu, a vymedzenie jej poslania v samotnej ústave státu je z hľadiska iných štátov jedinečné.

Samotná Ústava Českej republiky je založená na tripartite štátnej moci, ktorú rozdeľuje na moc zákonodarnú, moc výkonnú a moc súdnu. Tieto moci sú reprezentované jednotlivými ústavnými orgánmi (parlament, prezident, vláda, súdy). A napriek tomuto český zákonodarca zakotvil do Ústavy nový orgán *sui generis* – Českú národnú banku, pričom jej venoval samostatnú hlavu, a čím sa ČNB stala právoplatným rovnocenným partnerom ostatným ústavným orgánom. Chcel tým azda český zákonodarca naznačiť, že tu sa otvára priestor aj pre inú, ako sú tradičné štátne moci predstavujúce tripartitu, a to „*moc bankovnú*“? Nevedno.

Príslušný osobitný, ktorého prijatie už Ústava predpokladala, čiže **zákon o Českej národnej banke č. 6/1993 Sb.**, bol prijatý Českou národnou radou hneď na druhý deň.

Zákon nadväzoval na koncepciu predchádzajúceho zákona o Štátnej banke československej a zákonodarca sa snažil hľadať inšpiráciu v obdobných právnych úpravách iných zemí. Dňom 1.1.1993 vstúpila ČNB plynule do práv a záväzkov SBČS. V súvislosti so zánikom federácie, bola taktiež racionalizovaná jej organizačná štruktúra, t.z. došlo k zrušeniu bývalých Hlavných ústavou pre ČR a SR a to vrátane ich kompetencií.

Prvým guvernérom bol menovaný predchádzajúci predseda SBČS Jozef Tošovský. (5)

2. Organizácia, poslanie, funkcie a zásady činnosti Českej národnej banky

2.1. Banková rada ČNB

2.2. Organizačná štruktúra ČNB

2.3. Poslanie a funkcie ČNB

2.4. Zásady činnosti ČNB

2.1. Banková rada ČNB

Banková rada ČNB (Banková rada) je najvyšším orgánom Českej národnej banky. Banková rada určuje menovú politiku a nástroje pre jej uskutočňovanie, a rozhoduje o zásadných menovo politických opatreniach Českej národnej banky.

K tomu, aby som jasne a v plnej miere nastienil celkový rozsah hlavných funkcií a činností, ktoré Banková rada vykonáva dovoľte, aby som citoval ustanovenie § 5 odst. 2 zákona č. 6/1993 Sb., o českej národnej banke. Tam sa doslova uvádza:

„Banková rada ďalej menovite

- a) stanoví zásady činnosti a obchodov Českej národnej banky,
- b) schvaľuje rozpočet Českej národnej banky,
- c) stanoví organizačné usporiadanie a pôsobnosť organizačných jednotiek Českej národnej banky,
- d) stanoví druhy fondov Českej národnej banky, ich výšku a použitie,
- e) vykonáva práva a povinnosti vyplývajúce z pracovneprávných vzťahov voči zamestnacom Českej národnej banky. Týmto úkonmi môže poveriť i iné osoby z radov zamestnancov,
- f) udeľuje súhlas k podnikateľskej činnosti zamestnancov Českej národnej banky,
- g) stanoví mzdové a ďalšie pôžitky guvernéra ČNB; mzdové a ďalšie pôžitky viceguvernérov a ďalších členov bankovej rady stanoví guvernér.“

Banková rada je *sedemčlenná*, jej členmi sú guvernér, dvaja viceguvernéri, a ďalší štyria členovia Bankovej rady Českej národnej banky. Guvernéra, viceguvernérov, aj

ostatných členov menuje do funkcie prezident republiky, tým sa ale vôbec nestráca nezávislosť vedenia ČNB, podľa niektorých autorov sa tým prejavuje jedna z vlastností centrálnej banky, **ako banky štátu**. Žiadny z členov nesmie zastávať funkciu viac ako *dva krát po sebe nasledujúce obdobia*, kedy zároveň platí, že členovia bankovej rady sú menovaní na obdobie šiestich rokov. Zákon ďalej ustanovuje taxatívne vymedzenie jednotlivých funkcií, činností a povolaní, ktoré nie sú zlučiteľné s výkonom funkcie člena bankovej rady. Členom bankovej rady môže byť len občan Českej republiky, ktorý musí kumulatívne splňovať zákonom stanovené podmienky:

- a) je plne spôsobilý k právnym úkonom
- b) má ukončené vysokoškolské vzdelanie
- c) je bezúhonný
- d) je v menových a bankových záležitostiach uznávanou a skúsenou osobnosťou.

Za bezúhonného sa pre účely tohto zákona považuje fyzická osoba, ktorá nebola právoplatne odsúdená za trestný čin. Zákon ďalej upravuje prípady a situácie ukončenia pôsobenia člena bankovej rady, či už z jeho vôle, alebo v prípade ak nastanú zákonom predvídané skutočnosti.

Jednanie bankovej rady vedie guvernér, v jeho neprítomnosti ho zastupuje viceguvernér, jednotlivé rozhodnutia bankovej rady sa prijímajú prostou väčšinou. Banková rada je uznesenia schopná, ak je prítomný guvernér, alebo ním poverený predsedajúci viceguvernér a aspoň ďalší traja jej členovia. V prípade rovnosti hlasov rozhoduje hlas predsedajúceho.

Samotný jednací poriadok bankovej rady si schvaľuje banková rada sama. V mene Českej národnej banky jedná navonok guvernér, v dobe jeho neprítomnosti ho zastupuje ním poverený viceguvernér.

Myslím si, že táto úprava je v danej chvíli dostatočná.

2.2. Organizačná štruktúra Českej národnej banky

Banková rada ČNB od 1.1.2002 riadi organizačné ústredie Českej národnej banky a jej pobočky ako *kolektívny orgán*. Riaditelia jednotlivých sekcií a samostatných odborov v rámci svojich posilnených právomocí zodpovedajú bankovej rade za riadenie

po horizontálnej ose, a za zaistenie im zverených agiend, tak aby boli v súlade so danými *strednodobými koncepciami*, ktoré boli prijaté bankovou radou pre jednotlivé oblasti činnosti centrálnej banky.

Tento spôsob riadenia umožňuje členom bankovej rady ČNB venovať väčší priestor rozhodovaniu v oblasti menovej politiky, a tým čo najadekvátnejšie naplňovať zákonom ustanovený cieľ ČNB, a venovať sa ďalším otázkam koncepčného a strategického charakteru.

Aj napriek tomu, ČNB je chápaná ako centrálna banka, čiže mnohí si pod týmto pojmom predstavia jedinú inštitúciu, nejakú centrálu, opak je pravdou a významnú úlohu pri činnosti centrálnej banky zohrávajú jej *pobočky*.

Pobočka ČNB v regióne svojej pôsobnosti zastupuje Českú národnú banku, a je kontaktným miestom pre styk ČNB so zástupcami iných bánk, s orgánmi štátnej správy, Českým štatistickým úradom, finančnými orgánmi, inštitúciami a vybranou klientelou. Jednotlivé pobočky zodpovedajú menovite za správu zásob peňazí, vedenie účtu štátneho rozpočtu a ostatných klientov pobočky, za prevádzanie platobného styku, za výkon devízovej kontroly a zber údajov za zmenárenské operácie, vo vymedzenom rozsahu za správne konanie, za zaobstaranie, kontrolu a spracovanie potrebných dát pre konjunkturálne šetrenie a za účtovníctvo pobočky.

Česká národná banka má svoje pobočky v Prahe, Plzni, Hradci Králové, Brne, Ostrave, Českých Budejoviciach a v Ústí na Labem.

2.3. Poslanie a funkcie Českej národnej banky

V súlade s Ústavou, zákon č. 6/1993 Sb., o českej národnej banke, zopakoval, že hlavným cieľom ČNB je zabezpečovať stabilitu **českej meny**, a k tomu bola ČNB poverená tým, že

- určuje menovú politiku
- vydáva bankovky a mince
- riadi peňažný obeh, platobný styk a zúčtovanie bánk, a stará sa o ich plynulosť a hospodárnosť
- vykonáva dohľad nad prevádzaním bankovních činností a stará sa o bezpečné fungovanie a účelný rozvoj bankovního systému v ČR
- prevádza ďalšiu činnosť na základe iných osobitných zákonov (devízový zákon a pod.)

Zákon v § 9 stanovil, že pri zabezpečovaní svojho hlavného cieľa je **ČNB nezávislá na pokynoch vlády**.

Vyššie uvedené princípy a znenie zákona zostali po mnoho ďalších rokov existencie ČNB viac menej celkovo zachované, čo kontrastovalo s častými zmenami zákonov v iných oblastiach národného hospodárstva.

Tým som chcel poukázať na určitú právnu vyspelosť danej právnej normy, ktorá v mnohom predbehla dobu v ktorej vznikla. K zmene došlo až v roku 2001-2002, a to v súvislosti s dokončovaním harmonizácie českého právneho poriadku s európskym, a hlavne ústavnou novelizáciou ústavným zákonom č. 448/2001 Sb., kedy podľa nového znenia Ústavy ČR je hlavným cieľom ČNB „starostlivosť o cenovú stabilitu“, a ak tým nie je dotknutý tento hlavný cieľ, ČNB má za úlohu taktiež podporovať „obecnú politiku vlády vedúcu k udržateľnému hospodárskemu rastu“.

Dosiahnutie a udržanie cenovej stability, t.z. vytváranie **nízko inflačného prostredia** v ekonomike, je trvalým príspevkom centrálnej banky pre vytváranie podmienok pre trvale udržateľný rast celej ekonomiky. Týmto zadaním sa rozumie úloha pre ČNB voliť takú úroveň jej hlavného nástroja, *tým mám na mysli úroveň úrokových sadzieb*, ktorá bude držať infláciu na nízkej a stabilnej úrovni, a to tak, aby sa tým tempo rastu ekonomiky zbytočne nespomaľovalo, alebo naopak nezrýchľovalo, pretože obidva tieto scenáre znamenajú pre celú ekonomiku negatívny dopad. Dôležitosť a právny význam týchto nástrojov je priamo úmerný právnej skutočnosti, v ktorej fáze ekonomického cyklu sa národné hospodárstvo nachádza, preto rozsah uplatňovania týchto nástrojov hlboko ovplyvňuje fakt, či je ekonomika štátu v expanzii a či v recesii.

Ako som už spomínal, predpokladom účinnosti jednotlivých menových nástrojov je nezávislosť ČNB od iných ústredných orgánov štátnej moci, a ktorá je dokonca garantovaná aj zákonom. Sami sme boli svedkami, že nie vždy sa dalo povedať, že Česká národná banka je nezávislá, pričom sama ČNB čelila kritike a rôznym výhradám zo strany rôznych kritikov, avšak je pravda, že žiadne prepojenie a robenie úkonov v ekonomike na objednávku či už straníckych či vládnych špičiek sa nepreukázalo.

Nezávislosť centrálnej banky je kľúčovou podmienkou úspešnej realizácie menovej politiky a teda udržateľného neinflačného rastu ekonomiky. ČNB disponuje vysokou mierou

nezávislosti na politických štruktúrach pri plnení svojich zákonom stanovených funkcií už od počiatku svojej existencie (január 1993). Nezávislosť ČNB je právne zakotvená, tak ako som už spomínal vyššie v Zákone o ČNB č. 6/1993 Sb.

Prečo je nezávislosť centrálnej banky dôležitá? Nezávislosť centrálnej banky je dôležitá pre plnenie jej hlavného menového cieľa, ktorým je v úplnej väčšine prípadov cenová stabilita. Význam cenovej stability vyplýva z empirických skúseností z vývoja svetovej ekonomiky, ktoré potvrdzujú, že vysoká a nestabilná inflácia má pre vývoj ekonomiky negatívne dôsledky. Tie sa prejavujú pomocou niekoľkých kanálov. Vyššia inflácia je spravidla volatilnejšia, čo zvyšuje orientáciu investorov na krátkodobé finančné investície a na zaistovanie sa proti inflácii na úkor dlhodobějších, produktívnych investícií. Vyššia inflácia je spojená s vyššími nominálnymi úrokovými sadzbami, ktoré stimulujú príliv krátkodobého, rizikového kapitálu. Dlhodobější vyššia inflácia má za následok zafixovanie inflačných a depreciačných očakávaní pri rozhodovaní ekonomických subjektov. Nepredvídaná vysoká inflácia spôsobuje i ďalšie ekonomické distorzie, napr. redistribúciu dôchodkov od veriteľov k dlžníkom, znehodnotenie úspor či deformáciu daňového systému, ktoré znižujú rastový potenciál ekonomiky. Význam cenovej stability je pre Českú Republiku daný i normatívne a exogénne - vo forme podmienky pre prijatie do eurozóny. Význam nezávislosti centrálnej banky vystupuje v tejto súvislosti do popredia predovšetkým preto, že politická moc sa môže snažiť nútiť centrálnu banku k opatreniam, ktoré síce môžu krátkodobo viesť k podpore ekonomického rastu, ale v dlhšom období sa prejavia v nežiaducom raste inflácie, zatiaľ čo rast ekonomickej aktivity sa vráti na pôvodnú úroveň alebo (v dôsledku zvýšenej inflácie) dokonca i na úroveň nižšiu. Dostatočná miera nezávislosti na politické moci umožňuje centrálnej banke týmto tlakom odolávať.

V čom konkrétne spočíva nezávislosť ČNB? *Personálna nezávislosť* spočíva v obmedzení politických tlakov pri menovaní a odvolávaní členov bankovej rady. Sedemčlennú bankovú radu ČNB menuje a odvoláva prezident republiky bez asistencie vlády. Zákon rovnako exaktne vymedzuje dôvody pre prípadné odvolanie členov BR (neplnenie zákonom stanovených podmienok pre výkon funkcie, nevykonávanie svojej funkcie po dobu dlhšiu než 6 mesiacov či vážne pochybenie). *Inštitucionálna nezávislosť* spočíva v tom, že banková rada ČNB pri plnení svojich zákonom stanovených cieľov a výkonu svojich ďalších činností nesmie prijímať ani vyžadovať pokyny od prezidenta, parlamentu, vlády či akýchkoľvek iných subjektov. *Funkčná nezávislosť* spočíva v autonómii ČNB pri formulovaní inflačných

cieľov a nástrojov k ich dosiahnutiu. Kurzový režim je síce ČNB povinná stanovovať po jednaní s vládou, ale nesmie tým byť ohrozený jej hlavný menový cieľ. O zásadách a opatreniach menovej a fiškálnej politiky sa ČNB a vláda vzájomne informujú. *Finančná nezávislosť* spočíva v zákaze priameho financovania verejného sektoru a ním riadených subjektov. ČNB hospodári podľa rozpočtu schváleného bankovou radou, ktorý je členený tak, aby boli zrejmé výdaje na zaobstaranie majetku a výdaje na prevádzku. ČNB je povinná po skončení hospodárskeho roku spracovať účtovnú uzávierku a nechať ju overiť externým audítorm. Z tej potom vychádza ročná správa o výsledku hospodárenia, ktorá je predkladaná parlamentu. ČNB je rovnako povinná pravidelne zverejňovať dekadné výkazy o svojej finančnej pozícii.

Nezávislosť a transparentnosť

Vysoká miera nezávislosti ČNB je sprevádzaná vysokou transparentnosťou jej menovej politiky. Široká verejnosť je priebežne zoznamovaná s hlavným cieľom menovej politiky ČNB i s podstatou režimu cieľovania inflácie, ktorého prostredníctvom je tento cieľ naplňovaný. ČNB priebežne informuje verejnosť o výške inflačného cieľa, o prognózach inflácie a jej rizikách i o menovo politických opatreniach a dôvodoch, ktoré ČNB k ich realizácii viedli. Využíva k tomu nielen pravidelné quartálne správy o inflácii, ktoré sú predkladané poslaneckej snemovni a vyvesované na internetovej stránke ČNB, ale i prezentácie v laickej a odbornej tlači, prednášky, vystúpenia členov BR apod. **Prechodné obmedzenie nezávislosti ČNB** Pôvodným cieľom novely Zákona o ČNB z roku 2000 (č.442/2000) bola harmonizácia Zákona o ČNB s legislatívnou úpravou postavení Európskej centrálnej banky. Pri prejednávaní tejto novely v parlamente však do nej boli, nad rámec harmonizačných zmien, implantované rovnako niektoré dodatočné úpravy, ktoré od januára 2001 výrazne obmedzovali nezávislosť ČNB. Jednalo sa predovšetkým o to, že:

- záležitosti týkajúce sa inflačného cieľa a kurzového režimu mali byť konzultované s vládou a ich ustanovenie malo byť viazané na dosiahnutie dohody s vládou
- banková rada mala schvaľovať iba rozpočet pre činnosti spojené so zabezpečovaním hlavného menového cieľa, zatiaľ čo jej prevádzkový a investičný rozpočet mala schvaľovať poslanecká snemovňa parlamentu ČR

Súčasťou novely bol i návrh na zmenu mechanizmu vymenovávania členov bankovej rady. Tie mal podľa novely vymenovávať prezident republiky na základe návrhu vlády.

Tieto úpravy neboli kladne prijaté veľkou časťou odbornej verejnosti, ani mnohými významnými medzinárodnými inštitúciami, napr. Medzinárodným menovým fondom, Európskou komisiou či Európskou centrálnou bankou. Ústavným súdom boli tieto úpravy vzhladnuté ako neústavné a preto boli s účinnosťou od 3. augusta 2001 zrušené. Od mája 2002 potom vošla v platnosť ďalšia novela Zákona o ČNB (č.127/2002), ktorá navrátila zákonnú úpravu nezávislosti ČNB do stavu pred novelou z roku 2000. ČNB zostáva nezávislá na politických štruktúrach a odhodlaná napomáhať svojou menovou politikou k zaisteniu udržateľného nízko inflačného vývoja ekonomiky.

2.4. Zásady činnosti Českej národnej banky

V dnešnej praxi je tendenciou, aby centrálna banka daného konkrétneho štátu dodržiavala pri svojej činnosti určité **zásady**.

Jedná sa však o *zásady nepísané, čiže non scripta, nikde neupravené a vo väčšine prípadov ničím nevyvoliteľné*, avšak podľa môjho názoru je dobré, ak ich centrálna banka dodržiava, pretože to zabezpečí lepšiu predvídateľnosť jej krokov v bankovej sústave a tým sa nastolí väčšia právna istota, čo nikdy nie je na škodu.

Konkrétne zásady sa v podstate vykryštalizovali v medzivojnovom období na základe skúseností Bank of England (6), a viac menej ich dodržiavajú všetky centrálné banky v ekonomicky rozvinutých štátoch sveta a to vrátane ČNB.

Centrálna banka :

- a) by nemala konkurovať iným bankám v obchodnej a investičnej činnosti,
- b) mala by byť nezávislou inštitúciou, ale mala by prevádzať i operácie pre vládu,
- c) mala by byť bankou pre ostatné domáce banky, mala by im pomáhať rozvíjať činnosť ustanovením vhodných podmienok a pravidiel,
- d) mala by pôsobiť ako zúčtovacie centrum pre ostatné banky,
- e) mala by zbierať potrebné informácie o ostatných bankách v domácej bankovej sústave, a monitorovať jej vývoj ako celku,
- f) mala by mať právo rozhodovať o úverovej pomoci bankám,
- g) mala by sledovať cieľ zdravej meny,
- h) mala by podporovať zdravie, bezpečnosť, spoľahlivosť a efektívnosť bankového systému v zemi,

- i) mala by podporovať efektívnosť, inovatívnosť, a dôveryhodnosť finančných trhov.

O niektorých z vyššie uvedených zásad sa v odborných kruhoch vedú diskusie. Rád by som sa trochu bližšie pozrel na jednotlivé body vytvorené Bank of England.

Tak za prvé určite existuje množstvo právnych názorov na skutočnosť či by centrálna banka mala či nemala konkurovať komerčným bankám v ich investičnej či obchodnej činnosti. Je jasné že sú na všetky tieto zásady názory pre aj proti a vedú sa o nich búrlivé diskusie. Predmetom daných diskusií býva hlavne miera možného uplatnenia niektorých zásad, kameňom sporu je napr. miera nezávislosti a samostatnosti rozhodovania centrálnej banky, vzťahu centrálnej banky ku vláde apod. Avšak ich existencia a vhodnosť používania *ako celku nie je spochybňovaná*.

Čo sa týka činnosti Českej národnej banky, tak z toho, čo som už uviedol vyššie, a o čom ešte len pojednám vyplýva, že ČNB sa pri svojej činnosti správa tak, že reálne dodržiava všetky tieto zásady, čo je samozrejme len a len dobre, pretože to pomáha budovať zdravý a efektívny bankový systém, ktorý svojou predvídateľnosťou a prehľadnosťou zvyšuje právnu istotu u všetkých jeho subjektov, ktoré sa podieľajú na jeho fungovaní.

3. Česká národná banka vo vzťahu ku komerčnému (obchodnému) bankovníctvu

3.1. Pojem *jednostupňový bankový systém*

3.2. Pojem *dvojstupňový bankový systém*

3.3. Postup prestavby bankového systému z jedno na dvojstupňový v ČSR

3.4. Transformácia českej ekonomiky a vybudovanie dvojstupňového bankového systému v ČSR a následne po 1.1.1993 v Českej republike

3.5. Pojem komerčná (obchodná) banka, jej činnosť, druhy a typy komerčných bánk

3.6. Bankové produkty komerčných bánk

3.1. Pojem *jednostupňový bankový systém*

Jednostupňová banková sústava je systém, ktorý pôsobí centralisticky a vytlačuje a potlačuje konkurenciu a podnikanie. Nepotrebuje žiadnu širokú bankovú sústavu, ale

jednotlivé banky, ktoré by dôsledne a bez akýchkoľvek výhrad vždy plnili politickú vôľu vládnucej garnitúry, tak ako sme toho boli svedkami v našej vlasti, zo strany komunistickej vládnej moci. Banková sústava v období socialistickej direktívnej ekonomiky bola veľmi redukovaná, existovala vtedy len určitá mono banka, či central banka, ktorá zabezpečovala všetky makro aj mikroekonomické funkcie banky. Tieto jej funkcie doplňovalo len niekoľko málo špecializovaných štátnych bánk, ktoré boli špecializované na niektoré úseky bankových činností alebo na jednotlivé útvary. Takto usporiadaná banková sústava je nazývaná jednostupňovým bankovým systémom, ktorý sa vyznačuje tým, že **centrálne banka nie je inštitucionálne oddelená od ostatných bánk**. Centrálne banka v socialistických krajinách se od centrálnych bánk trhovej ekonomike odlišuje v dvoch základných skutočnostiach:

- a) vykonáva niektoré funkcie, ktoré „skutočnej“ centrálnej banke vôbec neprináležia:- je tým poskytovanie úverov podnikovému sektoru, a tým zastupuje funkcie obchodných bánk,
 - priamo riadi ostatné banky, ktoré sú fakticky, čiže de facto jej špecializovanými organizačnými jednotkami s minimom možností samostatného rozhodovania;
 - vyhlasuje základné podmienky depozitnej, úverovej a kurzovej politiky – úrokové sadzby, podmienky poskytovaných úverov, menové kurzy apod. V týchto oblastiach supluje neexistujúci peňažný trh.

- b) niektoré funkcie centrálnej banky vykonáva obmedzene či deformovane, alebo ich nevykonáva vôbec:
 - menovú politiku prevádza podľa rozhodnutí iných orgánov, na základe rozpisu viac či menej záväzného menového, resp. úverového plánu vychádzajúceho z vecného plánu rozvoja ekonomiky, nie je teda vrcholným subjektom menovej politiky;
 - vystupuje v zásade ako jediný možný domáci veriteľ štátneho rozpočtu, navyše v podriadenom postavení (deformácia funkcie banky štátu);
 - funkcia banky bánk je obmedzená na zabezpečenie platobného styku medzi bankami, zatiaľčo o regulácii či dohľadu bánk môžeme maximálne snívať, avšak v žiadnom prípade nie hovoriť,
 - rovnako podobne je obmedzená správa devízových rezerv

– vzhľadom k neexistencii vymeniteľnosti domácej meny banka neprovádza nákupy a predaje zahraničných mien s cieľom ovplyvniť pohyby kurzu domácej meny. Centrálna banka bola podriadená rozhodnutiam vlády, čož mimo iné znamenalo, že nemohla odmietnúť poskytnutie úveru veľkému množstvu podnikov. To isté platilo i pre ďalšie banky. Vznikly tak zdanlivo kuriózne situácie, kedy podniky pri žiadostiach o úver nemuseli presvedčovať banky o tom, že úvery budú môcť splatiť. Na úvery „mali jednoducho nárok“.

Banky samotné sa nemuseli obávať nedostatku zdrojov alebo toho, že im úvery nebudú splatené. Možnosť úpadku ktorejkoľvek banky bola v plnom orszahu vylúčená.

Pri akomkoľvek ohrození ich likvidity nahradila chýbajúce prostriedky centrálna banka. To z iného pohľadu znamenalo emisiu ďalších peňazí do obehu.

Peniaze nehrali v bankovom sektore prijednostupňovom bankovom systéme, príliš veľkú roľu. Rozhodovanie centrálnej banky, ako i ostatné činnosti všetkých peňažných inštitúcií v štáte, vychádzalo z centrálneho plánu. Ten tu nadobúdala podoby **menového plánu**. Menový plán predstavoval syntetický súbor zostáv úverového, pokladného a devízového plánu. Komplexne zhrňoval všetky operácie prevádzané celou sústavou peňažných ústavov. Jeho hlavným cieľom bolo zachytiť stav a štruktúru peňažných prostriedkov a ich použitie.

3.2. Pojem dvojstupňový bankový systém

Dnešný bankový systém (E), ktorý je vytvorený na území Českej republiky ma podobu tzv. *dvojstupňového bankového systému*. Čo prakticky, de facto, ale aj de iure znamená, že komerčné banky sú inštitucionálne a právne oddelené od banky centrálnej. Dvojstupňový bankový systém je charakteristický pre hospodárstvo vyspelej ekonomiky, je založený na separácii makroekonomických funkcií, ktoré vykonáva centrálna banka a funkcií, ktoré sú vymedzené pre činnosť komerčných bánk, jeho vznik samozrejme obecné podniky aj vstup súkromného majetku vo forme kapitálu do bankovníctva.

No a to je samozrejme úplný opak k stavu bankového systému, ktorý existoval na našom území v období tzv. „plánovaného“ riadenia ekonomiky, kedy sme mali vytvorený bankový systém jednostupňový, alebo ak použijem inú rétoriku, tak

centralizovanú bankovú sústavu, kedy pôsobili v zemi aj napr. Investičná alebo Živnostenská banka, ale systém bol vytvorený tak, že Štátna banka československá neprevádzala len špecificky vyhradené úseky činností (tak ako je tomu dnes), ale fakticky aj personálne riadila činnosť týchto bánk.

3.3. Postup prestavby bankového systému z jedno na dvojstupňový v ČSR

V priebehu 80. rokov dochádza v prevažnej väčšine vtedajších socialistických krajín k premenám bankového sektoru. Boli pripravované a realizované príslušné reformy, viacmenej stále v podmienkach netrhových ekonomík.

V roku 1988 zaviedlo Maďarsko dvojstupňový bankový systém, v januári 1989 potom Poľsko, Bulharsko a Rumunsko pristúpilo k reformám omnoho neskôr. V Československu bola reforma pripravovaná ako v posledná z východoeurópskych socialistických krajín od druhej polovice 80. let. Jej načasovanie k 1. januáru 1990 paradoxne viedlo k jej uskutočňovaniu už v nových spoločenských, politických a ekonomických podmienkach. Zásadným spôsobom prispelo k odvážnejším úvahám o reforme i politické uvoľnenie, ku ktorému došlo v druhej polovici 80. rokov vo väčšine zemí vtedajšieho socialistického tábora v dôsledku Gorbačovovej perestrojky. Tá otvorila priestor pro zásadné zmeny v systéme ekonomického riadenia, vrátane reforiem v oblasti bankovníctva.

V Československu bol prijatý dokument *„Zásady prebudovania hospodárskeho mechanizmu“*. Boli v ňom vyjadrené hlavné princípy zmeny systému riadenia ekonomiky. I keď dokument obsahoval na svoju dobu pokrokové myšlienky, neriešila prestavba základné príčiny neefektívnosti vtedajšieho ekonomického systému, pretože vychádzala z ďalšieho prehĺbenia centrálného plánovania a marxisticko-leninského pojatia všel'udového vlastníctva.

Na základe tohoto dokumentu banky už nemali iba pasívne financovať úlohy národohospodárskeho plánu. Mali pri poskytovaní úverov klásť dôraz na návratnosť poskytnutých prostriedkov a v súvislosti s tým zreteľne oddeliť do tej doby sa značne **prelínajúce návratné (úverové) a nenávratné (rozpočtové) financovanie**. Malo sa zmeniť i postavení podnikov. Pod heslom zavedenia „úplného chozraščotu“ mala byť zvýšená jej samostatnosť, zodpovednosť a hmotná zainteresovanosť. Viacmenej i naďalej bol pro ne určujúci *štátny plán*.

Zmeny, ktoré mali prebehnúť v bankovníctve v rámci prestavby hospodárskeho mechanizmu, boli asi najdôležitejšie za celú éru socialistického bankovníctva.

V tejto fázi sa ešte predpokladalo zachovanie jednotnej Štátnej banky československej. V úverovej politike sa malo upustiť od úrokovej diferenciácie a zamerať sa iba na rozhodnutí o poskytnutí či neposkytnutí úveru. Základným kritériom malo byť zhodnotenie, či je subjekt schopný úver splatiť alebo nie je. Bola vypracovaná *Smernica k zabezpečeniu prestavby hospodárskeho mechanizmu*, podľa ktorej mala byť prestavba realizovaná. Pre oblasť bankovníctva boli princípy konkretizované v **uznesení vlády ČSSR č. 196/1988** o opatreniach k oddeleniu emisnej a úverovej obchodnej funkcie bankovej sústavy a o pravidlách úverovej emisie, ktoré prijala vláda na svojom zasadaní 14. 7. 1988.

Z tohoto uznesenia potom mali vychádzať tri nové bankové zákony: *zákon o Štátnej banke československej, zákon o bankovníctve a zákon o devízovom hospodárstve*, ktoré mali vojsť v platnosť 1. januára 1990. Tu sa už predpokladalo rozdelenie jednotnej Štátnej banky československej s cieľom vytvorenia dvojstupňovej bankovej sústavy. Konkurencia medzi jednotlivými bankami mala byť podporená možnosťou slobodnej voľby banky. Vo vtedajšej dobe roľa centrálneho plánu však zostávala zachovaná. Banky sa mali stáť akousi „**predĺženou rukou centra**“. Pripravované zmeny sa snažili princípy bankových systémov z trhovej ekonomiky implementovať na podmienky centrálne plánovanej ekonomiky. Vďaka tomuto zámeru bolo možné necelý mesiac po novembrovej revolúcii v roku 1989 prijať zákon o bankách a sporiteľniach, ktorý umožňoval spolu s už v novembri prijatým zákonom o Štátnej banke československej formovanie a fungovanie bankového systému v podmienkach začínajúcej transformácie československej ekonomiky.

3.4. Transformácia českej ekonomiky a vybudovanie dvojstupňového bankového systému v ČSR a následne po 1.1.1993 v Českej republike

Vývoj bankového sektoru nie je možné, ale *podľa môjho názoru ani žiaduce, ba dovoľím si tvrdiť, že aj kontraproduktívne*, izolovať od hodnotenia ekonomických reforiem, ktoré u nás prebehli v deväťdesiatych rokoch. Prechod k trhovej ekonomike zásadne zmenil úlohu peňazí a tým aj samotné postavenie bánk. Banky už nehrajú kontrolnú a evidenčnú roľu ako v centrálne plánovanej ekonomike, ale sú nútené sa prispôbovať novým podmienkám trhovej ekonomiky. V čase pred druhou svetovou vojnou patrilo Československo medzi desať najpriemyslovejších krajín sveta. Avšak štyridsaťročná vláda komunistické strany, ktorá sa formovala aj ako ústavná moc, spomeniem tu pamätný článok IV. Ústavy a pripojenie k sovietskemu bloku malo za následok spomalenie rastu produktivity a životnej úrovne, ako i pokles medzinárodnej konkurencieschopnosti československého priemyslu. V osemdesiatych

rokoch dochádza k výraznému zhoršeniu československej ekonomiky. Priemerné ročné tempo rastu reálneho domáceho produktu (HDP) sa snížilo zo 4,8 % na 1,5 %. Podobné spomalenie rastu sa prejavilo i v ďalších makroekonomických ukazateľoch, okrem iného aj v priemernej mzde, v produktivite práce a v produktivite fixného kapitálu. (Švejnar a kol. 1997: 102) Musíme však uznať, že komunistická vláda bola obozretná a udržovala na nízkej úrovni zahraničný dlh a taktiež nízku mieru inflácie. Ani nedostatok tovaru a prebytok peňazí za komunistickej vlády neboli tak výrazné ako v niektorých iných krajinách sovietského bloku. Zmena režimu v roku 1989 dovolila odštartovať proces transformácie našej ekonomiky **smerom k trhovému systému**. Na rozdiel od iných transformujúcich sa ekonomík malo Československo množstvo priaznivých východných podmienok, ku ktorým patrila už zmieňovaná nižšia zahraničná zadlženosť, nízka miera inflácie, ale taktiež makroekonomická stabilita, vyššia ekonomická úroveň spotreby pri vyrovnanom spotrebiteľskom trhu a relatívne vysoká vybavenosť domácností. K negatívnym východným podmienkam patrila väčšia hĺbka štrukturálnych deformácií a taktiež absencia súkromého sektoru. Vo vtedajšom Československu neexistovalo na prahu transformácie nič podobné, ako napr. *legálny súkromný sektor alebo čiastočné trhové inštitúty* fungujúce v Poľsku a Maďarsku. Veľký vplyv na ekonomiku Československa mal rozpad sovietského trhu a zrušenie *Rady vzájomnej hospodárskej pomoci (RVHP)*. Veľmi závažným problémom bola i deformácia odvetvovej štruktúry československej ekonomiky, spôsobená systémom centrálného plánovania a zaradením do RVHP. Prednostne bol rozvíjaný ťažký priemysel (ťažba nerastných surovín, hutníctvo, strojárstvo a výroba dopravných prostriedkov). Pre uskutočnenie transformácie bol taktiež veľmi dôležitý pozitívny prístup občanov a ich odhodlanie naviazovať na tradície a znovu získať postavenie vyspelej ekonomiky. To umožnilo politickým činiteľom presadiť radikálne reformy, ktoré boli sprevádzané už známimi neľahkými sprievodnými javmi.

Pozitívny fakt, že transformácia mohla začať okamžite po prevrate v roku 1989, je nutné pripočítať tomu, že tu bola pripravená skupina ekonómov, ktorých jadro sa formovalo už v polovicike 60. rokov. Títo ľudia boli priateľmi a viac než dve desaťročia spolupracovali a sústavne sa pripravovali na den, kedy bude možné začať s budovaním slobodnej spoločnosti, založenej na obnove súkromného vlastníctva. Ekonomická reforma po revolúcii v roku 1989 určitým spôsobom súvisí s obdobím prvého uvolnenia v 60. rokoch (pražská jar). Práve v 60. rokoch sa začala v kritickom postoji voči vtedajším vplyvným ekonómom, ktorí boli sústredení v *Šikovom ekonomickom tíme*, postupne utvárať skupina mladých ekonómov a filozofov, ktorá sa stala základom personálneho tímu československých ekonómov v 90. rokoch. Jadro skupiny sa začalo etablovať v Ekonomickom ústave ČSAV a patrili

k nemu Václav Klaus, Tomáš Ježek, Vladimír Dlouhý, Josef Tošovský a další.

Vývoj bankového sektoru v prvých rokoch transformácie a vznik dvojstupňovej bankovej sústavy úzko súvisel s právnou skutočnosťou, že po roku 1989 sa zmenil politický systém v našej republike. Československo sa zo *socialistickej krajiny transformovalo na demokratický štát*. V súvislosti so zmenou politického systému došlo i ku zmene ekonomického systému. Ekonomická transformácia zásadným spôsobom zasiahla do štruktúry, postavenia a úlohy bankového sektoru v celom národnom hospodárstve. Bankový sektor sa v trhových podmienkach začal intenzívne rozvíjať v roku 1990, kedy vstúpil v platnosť zákon č. 158/1989 Sb. o bankách a sporiteľniach, ktorý spolu se zákonom č. 130/1989 Sb. o Štátnej banke československej vytváral podmienky pre existenciu dvojstupňového bankového systému. Obidva zákony boli síce pripravované v dobe existencie monobankového systému, ale už sa v nich odrážala koncepcia zamýšľanej bankovej reformy, ktorá predpokladala vytvorenie dvojstupňového bankového systému. Na základe vyššie uvedených zákonov bola oddelená emisná funkcia *Štátnej banky československej* od ostatných funkcií komerčných bánk. SBČS tak získala štandardné právomoci centrálnej banky v trhovej ekonomike a jej hlavným cieľom sa stalo zabezpečovanie stability československej meny. Centrálna banka se pri realizácii menovej politiky stala nezávislá na vláde a politických stranách. Stala sa tak **centrálnou bankou v pravom slova zmysle**, tzn., že si ponechala iba funkcie, ktoré takej inštitúcii prináležia. Delimitáciou Štátnej banky československej k 1. januáru 1990 došlo k založeniu dvoch nových obchodných bánk – *Komerčnej banky Praha s. p. ú. a Všeobecnej úverovej banky Bratislava s. p. ú.* . Na tieto dve banky a ďalej aj čiastočne i na Investičnú banku prešli z SBČS aktíva a pasíva, ktoré svojou povahou mali skôr obchodno bankový charakter. Vo svojej činnosti pokračovali *Česká státní spořitelna s. p. ú, Slovenská štátna sporiteľňa s. p. ú, Československá obchodní banka s. p. ú, Živnostenská banka s. p. ú, Investiční banka s. p. ú.* Československá obchodná banka a. s. si ponechala svoju doterajšiu formu akciovej spoločnosti, ostatné banky se na základe zákona o bankách stali štátnymi peňažnými ústavmi. Všetky banky v novom systéme mali napriek svojej východzej špecializácii univerzálny charakter, t.z. mohli okrem základných bankových služieb – poskytovanie úverov a prijímanie vkladov – prevádzkovať i ostatné služby v súlade so zákonom o bankách. Pozitívny vývoj v oblasti bankovníctva nespočíval len vo vytvorení sústavy obchodných bánk a ich zapojenia do klasických bankových činností, ale došlo i k rozšíreniu okruhu poskytovaných služieb. Rozvíjal sa platobný a zúčtovací styk, zmenárenská činnosť, poskytovanie záruk, obstarávanie inkasa, otváraní akreditívu, obchodovanie s devízovými hodnotami apod. Východzie podmienky však neboli pre všetky

banky rovnaké. Existovali rozdiely medzi novo vznikajúcimi bankami a bankami vyčlenenými z SBČS alebo naväzujúcimi na predchádzajúcu tradíciu .

Komerčná banka a Všeobecná úverová banka, ktoré boli v roku 1989 vyčlenené z SBČS, zdedili sústavu pobočiek SBČS, všetkých klientov, platobný styk a systém ABO (*automatizáciu platobných operácií*). Investičná banka, ktorá vznikla rovnakým spôsobom, už na tom bola podstatne horšie. Na počiatku roku 1989 nemala prakticky žiadne pobočky ani bežné účty priemyslových klientov a bola odkázaná na spracovanie informácií u KB a VÚB. Nezačínala síce na „ zelenej lúke“ , ale prevzala podstatnú časť dlhodobých úverových zmlúv od SBČS. Česká sporiteľňa sa stala bankou až podľa zákona o bankách z roku 1992 premenou na akciovú spoločnosť. Stala sa najlepšie kapitálovo vybavenou bankou. V roku 1991 mala Česká sporiteľňa dominantné postavenie v oblasti vkladov (42 %) a Komerčná banka v oblasti úverov (32 %). Česká sporiteľňa spolu s Komerčnou bankou tak ovládali český bankový trh depozít a úverov. Vedľa nich stáli Investičná banka, Živnostenská banka a Československá obchodná banka, ktoré mali veľmi obmedzenú sieť pobočiek. S týmito bankami súťažili novo vznikajúce peňažné ústavy a banky s prevládajúcou zahraničnou účasťou. Nové banky mali výhodu v tom, že nezdedili žiadne zlé úvery z minulosti. Ich sťažené konkurenčné postavenie ich však nútilo riskovať a poskytovať úvery klientom, ktorí boli inde odmietnutí. V rokoch 1990–1992 došlo k dynamickému rozvoju otvorenej sústavy obchodných peňažných ústavov s účasťou národného i zahraničného kapitálu. K prvému januáru 1990 existovalo na území Českej republiky päť komerčných bánk, do začiatku roku 1991 ich bolo deväť, ku koncu roku 1992 tu bolo 42 bánk a 6 pobočiek zahraničných bánk. Viac ako polovica bánk v rokoch 1990–1992 v Českej republike tvorili banky s výhradne tuzemským kapitálom. V roku 1992 boli Federálnemu zhromaždeniu predložené úplné novely bankových zákonov.

Dôvodom pre tento krok bola skutočnosť, že obidva platné zákony už nezodpovedali celospoločenskému politickému a ekonomickému vývoju. V platnosť tak vstúpili *zákon č. 21/1992 Sb., o bankách a zákon č. 22/1992 Sb., o Štátnej banke československej*, ktoré reflektovali politické a ekonomické zmeny a zároveň zahrnovali zásady právnej úpravy v oblasti bankovníctva, ktoré vychádzali z legislatívy Európskeho spoločenstva. Návrhy obidvoch zákonov boli pripravované v spolupráci s expertami Medzinárodného menového fondu a Svetovej banky a s ďalšími odborníkmi z oblasti bankovníctva. *Ako som už spomínal bankový systém bol v období centrálne plánovanej ekonomiky iba jednostupňový. V ňom existovala jediná monobanka, ktorá zaisťovala makro a mikroekonomické funkcie. Okrem nej existovalo len niekoľko málo špecializovaných bánk, ktoré boli funkčne technickými*

pobočkami centrálnej banky a rozsah ich bankových činností bol presne definovaný. V druhej polovici osmdesiatych rokov sa začala pripravovať banková reforma, ktorá predpokladala vytvorenie dvojstupňového bankového systému socialistického typu.

Inšpiráciu pre prácu na reforme bol vývoj a organizácia bankového systému v hospodársky vyspelých krajinách Európy.

Udalosti z novembra roku 1989 zastihli bankovú sféru relatívne pripravenú na novú situáciu a bolo tak možné necelý mesiac po novembrovej revolúcii prijať zákon o bankách a sporiteľniach a zákon o Štátnej banke československej, ktoré vytvorili legislatívny rámec skutočnej realizácie skôr len proklamovaných cieľov. 1. 1. 1990 sa vtedy v našej ekonomike začal postupne vytvárať dvojstupňový bankový systém, v ktorom sa banky rozdeľujú na centrálnu banku a obchodné banky. Centrálna banka sa svojimi makroekonomickými funkciami je inštitucionálne oddelená od obchodných bánk, ktoré prevádzajú obchodno-podnikateľskú činnosť na základe ziskového princípu. Centrálna banka zaujíma v dvojstupňovom bankovom systéme významné miesto. Jej postavenie, funkcie a ciele sú odlišné od obchodných bánk. Hlavným cieľom centrálnej banky je zabezpečenie stabilného menového vývoja, ďalej aj zaistenie bezpečnosti, efektívnosti, spoľahlivosti a dôveryhodnosti bankovního systému v zemi. Úlohu centrálnej banky v našej zemi do roku 1993 plnila **Štátnej banka československá** (ďalej len SBČS). SBČS bola v súvislosti s rozpadom Českej a Slovenskej federatívnej republiky na dva samostatné štáty rozdelená na dve samostatné centrálné banky (Česká národní banka a Národní banka Slovenska). Od 1. 1. 1993 sa centrálnou bankou Českej republiky stala **Česká národní banka** (ČNB). Postavenie ČNB ako centrálnej banky je upravené Ústavou Českej republiky a ďalej zákonom o Českej národnej banke (č. 6/1993 Sb.), ktorý nahradil do tej doby účinný zákon o Štátnej banke československej (130/1989 Sb). ČNB je v súčasnosti bankou, ktorá má funkcie obecné charakteristické pre centrálnu banku v trhovách ekonomikách. Funkcie centrálnej banky môžeme rozdeliť do dvoch skupín – makroekonomické a mikroekonomické. Pod makroekonomickou funkciou sa rozumie predovšetkým prevádzanie menovej politiky a ďalej emisie hotovostných peňazí a operácie so zahraničnými menami. Mikroekonomickou funkciou sa rozumie regulácia dohľadu bankového systému, funkcie banky bánk, niekedy i postavenie centrálnej banky ako reprezentanta štátu v menovej oblasti.

3.5. Pojem komerčná (obchodná) banka, jej činnosť, druhy a typy obchodných bánk

Komerčné banky sú historicky *staršou kategóriou ako centrálna banka* a vyvinuli sa z jednoduchých peňažných miest, typicky v blízkosti chrámov a trhovísk, kde sa sústreďovalo najviac ľudí, a uskutočňovali sa tu primitívne peňažné operácie ako napr. požičiavanie peňazí. Ono už viacerí odborníci viedli rôzne dišputy a spory ohľadne toho či ešte pred existenciou samotných peňazí, tak ako sme ich poznali v histórii sa náhodou už nevytvárali samotné bankové princípy už pri primitívnych barterových výmenách tovaru za tovar. Lebo už vtedy sa formovalo určité „úverové myslenie“ vtedajších ľudí, ktorí už ak niekomu niečo požičali, tak sa snažili aby im dotyčný dlžník vrátil ak už nie vec lepšej kvality, tak aspoň tej istej kvality ale vo vyššom množstve. Tak aj na tomto prípade vidíme, že samotné princípy bankovníctva sa formovali ďaleko skôr ako vôbec vznikali banky, či bankový systém v ktorejkoľvek podobe.

Dnešné obchodné banky, ktoré sa vyvinuli do svojej podoby samozrejme postupom času, a pod rôznymi vplyvmi, sú vlastne podniky s určitými špecifickými rysmi, ktoré si vynucujú aj odchýlky z pravidiel bežného podnikania.

Základný cieľ v činnosti bánk je ale úplne rovnaký ako u ostatných druhov podnikania, a tým je **tvorba zisku**. Ved' o tom aj celková naša trhová ekonomika je a tom je aj podnikanie. **(F)** Komerčné bankovníctvo je vlastne *finančné sprostredkovávanie sui generis* medzi jednotlivými ekonomickými subjektami, jeho základnou činnosťou je to, že banka prijíma vklady a z nich na vlastný účet poskytuje úvery.

Po právnej stránke upravuje problematiku komerčných bánk zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, v platnom znení, ktorý určuje, že pre komerčné banky v Českej republike signifikantné:

- a) ide o právnické osoby **I)** so sídlom v Českej republike, a s charakterom buď právnických osôb, alebo štátnych peňažných ústavov,
- b) sú oprávnené ponúkať verejnosti, či iným ekonomickým subjektom, prijímanie vkladov,
- c) poskytujú úvery,

- d) k výkonu bankových činností mají povolenie pôsobiť ako banka (získali potrebnú licenciu od Českej národnej banky).

Činnosť bánk v trhovej ekonomike je veľmi rôznorodá **J** a v mnohých ohľadoch nezastupiteľná, jedná sa v nej hlavne:

- a) **o finančné sprostredkovanie**, ktoré sa banky snažia samozrejme prevádzať na ziskovom princípe, t. z. že umiestňujú získaný kapitál tam, kde prináša pri čo najmenšom investičnom riziku najvyššie zhodnotenie. Tento princíp vytvára podmienky na prelievanie peňažných prostriedkov do tých oblastí, oborov či podnikov, kde je zhodnotenie najefektívnejšie.
- b) **emisía bezhotovostných peňazí** v podobe zápisov na bankových účtoch,
- c) **prevádzanie bezhotovostného platobného styku**, banky tým, že vedú účty pre veľký počet klientov, k prevodu platby postačí bežný účtovný prevod bez potreby hotových peňazí.

Obchodné banky v priebehu doby pod tlakom rôznych činiteľov sa vykryštalizovali do niekoľkých vyhranených *typov (7)*:

1. **univerzálne bankovníctvo** - to je charakterizované tým, že banky môžu poskytovať celú paletu bankovních produktov, *t.z. ako klasické produkty komerčného bankovníctva* (prijímanie vkladov, úverovanie, platobný styk), tak i produkty investičného bankovníctva (emisné obchody, obchody s cennými papierami, fúzie, majetkovú správu, akvizície a pod.). Univerzálne bankovníctvo nevyklučuje špecializáciu niektorých bánk či už na niektoré bankové produkty, alebo teritoriálnu špecializáciu, alebo na určitú cieľovú klientelu.

Tento typ bank je prevažujúci v európskych štátoch vrátane Českej republiky.

2. **oddelené bankovníctvo** - založené na striktnom oddelení univerzálneho a investičného bankovníctva, ktorého typickým predstaviteľom sú až dodnes Spojené štáty americké.
3. **zmiešaný model** - ten je založený na oddelení univerzálneho a investičného bankovníctva, avšak toto oddelenie nie je až také striktné ako u oddeleného

bankovníctva a nie je prevedené do všetkých dôsledkov napr. dcérske spoločnosti bánk prevádzajú investičné obchody.

To, že *Česká republika je predstaviteľka univerzálneho typu bankovníctva* má isto nielen historické, geografické či ekonomické opodstatnenie.

Avšak podľa môjho názoru, ktorý samozrejme môže byť aj menšinový, mi príde efektívnejší model oddeleného bankovníctva, podľa vzoru USA. Niežeby som tým chcel nejako glorifikovať americký systém, ale príde mi efektívnejšie ak sa celková banková agenda rozdelí na **dve časti**, pretože pri dnešnom stave, kedy na jednotlivých pracovníkov a aj na celkový aparát komerčnej banky sa kladú stále vyššie a vyššie nároky po právnej, ekonomickej, rizikovej stránke, tak dané rozdelenie by prinieslo sprehľadnenie a zjednodušenie bankovníctva.

A v neposlednom rade, užšia špecializácia bankovních domov či už na univerzálne alebo investičné bankovníctvo umožní pre jednotlivé banky hlbšiu analýzu daných oblastí čo povedie k väčšej efektivite pri poskytovaní služieb, predchádzaní a odstraňovaní z nich vyplývajúcich problémov a rizík a k celkovej stabilite systému.

Čo sa týka druhov komerčných bánk, tak spravidla rozoznávame:

- a) *sporiteľne*, ako inštitúcie, ktoré sa zameriavajú na zber vkladov od sporiteľov, a niektoré ďalšie služby vedenie účtov, platobný styk pre drobnú klientelu. Aktíva sú umiestňované u iných bánk, či iných inštitúcií činných na peňažnom trhu. V ČR nejde o zvláštne inštitúcie so špecifickou právnou úpravou, jedná sa skôr o historickú reminiscenciu, ale napr. Česká sporiteľna má licenciu univerzálnej banky.
- b) *stavebné sporiteľne*, je to špeciálny druh sporiteľní, ktoré sa môžu zaoberať len stavebným sporením – tým mám na mysli, prijímanie účelových vkladov, samozrejme aj štátneho príspevku a poskytovanie úverov z týchto zdrojov,
- c) *sporiteľné a úverové družstvá*, to sú vo väčšine prípadov malé banky privátneho charakteru, založené na družstevných princípoch, ich činnosť má špeciálnu právnú úpravu (v ČR je to od 1.1.1996 zákon č. 87/1995 Sb., o sporiteľniach a úverových družstvách v platnom znení.), ich aktivita je deklarovaná ako poskytovanie bankových služieb svojím členom
- d) *komunálne banky*, zamerané, resp. ich hlavnou činnosťou je poskytovanie služieb obciam a financovanie komunálnych projektov,

- e) *hypotekárne banky*, tie sa špecializujú na získavanie zdrojov emisiou vlastných hypotekárnych zástavných listov a na druhej strane poskytovaním vlastných hypotekárnych úverov, to sú úvery, ktoré sú zaistené stanoveným zákonným spôsobom vo forme zástavného práva na nehnuteľnosť.

3.6. Bankové produkty komerčných bánk

Činnosti, ponúkané bankami v rámci ich oprávnenia pôsobiť ako banka, sa vo všeobecnosti označujú ako **bankové produkty**. Tie sa tradične vzhľadom k ich odraze v bilancii banky členia na:

1. *aktívne bankové obchody* - to sú tie, ktoré sa odrážajú v aktívach banky, banka pri nich vystupuje v postavení veriteľa, vznikajú jej pohľadávky alebo vlastnícke práva,
2. *pasívne bankové obchody* - tieto nachádzajú odraz v pasívach banky, ide tu hlavne o obchody, pri ktorých banka získava úverom cudzie zdroje, či už sa jedná o príjem vkladov, emisia vlastných dlhopisov a pod. Banke pri týchto obchodoch vznikajú záväzky,
3. *neutrálne bankové obchody* - pri nich sa banka nestáva ani dlžníkom ani veriteľom, a preto sa tieto obchody nezobrazujú v bilancii. Obchody, ktoré pre banku predstavujú možný budúci záväzok, ako je napr. vystavenie akreditívu, poskytnutie bankovej záruky, musia banky vykázať pod bilanciou.

Novší spôsob triedenia bankových produktov, ktorý je orientovaný väčšinou na zákazníka, rozoznáva produkty podľa účelu, ktorý plní produkt pre klienta:

1. *finančne úverové produkty* - ktoré umožňujú klientom získať prostriedky od banky,
2. *depozitné(vkladové) produkty* - tieto predstavujú pre klienta možnosť finančného investovania,
3. *platobne zúčtovacie bankové produkty* , tie umožňujú klientovi prevádzať platobný a zúčtovací styk prostredníctvom banky.

Z bankových produktov, ktoré sú v súčasnosti na trhu v Českej republike jednoznačne dominujú a rozhodujúcu úlohu v ekonomike hrajú **úverové produkty (8)**. Úvery sú pre klientov poskytované prevažne ako úvery peňažité, či už vo forme hotovosti alebo bezhotovostných peňazí.

Úver môže mať aj iné alternatívne formy, kedy získavanie financovania pre klienta je viazané na špecifické podmienky, z tohto pohľadu sa často spomína **kontokorentný úver**, kedy je úver poskytovaný na bežnom účte klienta, tak že účet môže prejsť do debetu, jeho prípustná výška je určená tzv. úverovým rámcom. (9)

Ďalej je to **eskontný úver**, ten je poskytovaný prostredníctvom odkúpenia zmenky, **hypotekárny úver**, úver zaistený zástavným právom na nehnuteľnosť, či **spotrebný úver**, ten sa poskytuje súkromným osobám a domácnostiam na krytie ich spotrebných výdajov.

Riziko spojené s poskytovaním úverov sa znižuje pomocou právneho inštitútu záložného práva, ktorý umožňuje banke uspokojiť svoje pohľadávky realizáciou, hlavne speňažením zálohu. Banka sa nestáva vznikom záložného práva majiteľom zálohu. Vo všeobecnosti, zálohom môže byť nehnuteľnosť, tu je podmienka zápis do katastra nehnuteľností, hnutelná vec, tá sa odovzdá pri vzniku záložného práva veriteľovi, zálohou môže byť cenný papier či pohľadávka.

Ďalšou veľmi bežnou skupinou produktov sú **depozitné(vkladové) produkty (10)**, ktoré sa delia na:

a) prijímanie vkladov, môžu mať povahu vkladov „*na viděnou*“, čo znamená že k výplate na požiadanie klienta môže dôjsť kedykoľvek bez výpovednej lehoty, vzhľadom k svojej povahe však majú veľmi nízke úročenie, alebo vkladov *termínovaných*, prijaté na pevnú dobu, s tým, že pred vypršaním tejto doby je hocijaká manipulácia a nakladanie s vkladom obmedzená, lehota môže byť rôzne dlhá, môže byť rádovo počítaná na dni, týždne, ale aj niekoľko rokov, avšak úrokové sadzby sú tu vyššie a líšia sa v závislosti od hodnoty vkladu a doby splatnosti, momentálne najväčšiu obľubu majú *vklady vo forme vkladnej knižky*,

b) emisia bankových dlhopisov, vo všeobecnosti môže ísť o rôzne formy dlhopisov, ktoré sa líšia dobou splatnosti, svojou prevoditeľnosťou, obchodovateľnosťou, formou a spôsobom zúročenia

c) **špeciálne depozitné produkty**, stavebné sporenie, hypotekárne záložné listy apod.

Z **platobne - zúčtovacích bankových produktov**, ma najväčší význam platobný styk prevádzaný prostredníctvom hotových peňazí alebo bezhotovostných prevodov. Platobný styk je organizovaný prostredníctvom účtov u jednotlivých bánk, a banky navzájom pre svojich klientov prevádzajú zúčtovanie cez účet u tzv. **clearingovej banky, ktorou je v ČR Česká národná banka**. K samotnému prevádzaniu platieb používajú banky rôzne nástroje, ako sú napr. príkazy k úhrade a k inkasu, šeky, platobné karty, dokumentárne akreditívy a inkasá.

4. Integrácia Českej republiky do Európskej únie, základy, východiská, elementárne právne inštitúty a inštitúcie s ohľadom na centrálné bankovníctvo

- 4.1. Východiská a právne základy zjednocovania Európy
 - 4.1.1. Od Rímskych zmlúv po Lisabonskú zmluvu
 - 4.1.2. Zmena inštitucionálneho a právneho rámca prijatím Lisabonskej zmluvy
 - 4.1.3. Kreácia Hospodárskej a menovej únie na základe Lisabonskej zmluvy
- 4.2. Európska centrálna banka a Európsky systém centrálnych bánk
 - 4.2.1. Európska centrálna banka, právne vymedzenie a základ
 - 4.2.2. Európska centrálna banka, organizácia
 - 4.2.3. Európska centrálna banka, funkcie, ciele a poslanie
 - 4.2.4. Európsky systém centrálnych bánk
- 4.3. Spoločná mena euro
 - 4.3.1. Eurobankovky a euromince

4.1. Východiská a právne základy zjednocovania Európy

Myšlienka zjednotenia Európy nie je nová a vôbec sa na ňu neprišlo až po druhej svetovej vojne. Myšlienka európskej jednoty má korene už v dávnej minulosti kde nemala žiadnu šancu na úspech. Už v období pred prvou svetovou vojnou bola viditeľná ekonomická závislosť medzi jednotlivými štátmi Európskeho kontinentu. Prejavila sa aj nízka efektívnosť malých politických a ekonomických jednotiek. Väčšina štátov Európy bola príliš malá na to

aby bola úplne sebestačná. Všetky štáty Európy pociťovali tlak zo strany Spojených štátov amerických, Ruska a Japonska, z ktorých sa postupne formovali významné politické a ekonomické subjekty. Európa sa prirodzene chcela týmto tlakom - najmä zo zámoria - brániť, ale veľké zábery nedozreli v činy. Sila či už vojenská, politická alebo ekonomická najväčších európskych mocností veľmi vzrástla. Táto sila musela vyústiť do prvej svetovej vojny. A tak sa aj stalo.

Pred vojnou hlavným cieľom myšlienky vytvorenia spoločnej a jednotnej Európy bolo vzdorovať tlaku rozmáhajúcim sa Spojeným štátom americkým a vytvoriť konkurencieschopný štátny útvar. Po prvej svetovej vojne sa však názor na funkciu jednotnej Európy radikálne zmenil. Hlavným cieľom mala byť *kolektívna reakcia* na udalosti v Rusku, kde sa práve formoval socialistický režim. Nástrojom na dosiahnutie týchto cieľov sa mala stať práve *Spoločnosť národov*. **(K)**

Začínalo sviatať v ústrety lepšej budúcnosti zjednotenej Európy, ale všetky snahy a ambície zmrazili práve tridsiate roky. Všetky úsilie zmaril aj nástup extrémne nacionalistických síl a skupín v Nemecku. Pre ideu spoločnej Európy nastali veľmi ťažké časy. Silná vlna xenofóbie, schizofrénie ale aj antisemitizmu zasiahla predovšetkým Nemecko a jeho spojencov a výrazne ovplyvnila ďalšie smerovanie Európy. Tieto udalosti sa zapísali do svetových dejín krvavým atramentom a vôbec sa nedajú považovať za svetlú stránku našej civilizácie. Každý štát sa usiloval zachrániť samostatne a to nielen ekonomicky. Všetko nabralo novú dimenziu v polovici tridsiatych rokov, keď vyvstal nový podnet k európskej jednote. Paradoxne neboli to obavy pred nástupom fanatických fašistických síl, ktoré podnietili ľudí pri rozmýšľaní o opakovanom otvorení už starej témy, o ktorej sa už dlhé roky zápalisto diskutovalo. Znovu sa začalo cielene argumentovať o potrebe zjednotenia proti veľkej ekonomickej sile Spojených štátov amerických a proti ruskej politike.

Nie je preto zvláštne, že práve Nemecko bolo pri podporovaní zjednocujúcich procesov v Európe jednoznačne najaktívnejšie. Keďže sa nepodarilo dosiahnuť zjednotenie Európy ani v predvojnovom období, tak sa už vypuknutiu druhej svetovej vojny sa nedalo nijako zabrániť. Túto vojnu plnú násilností a nezmyselného zabíjania nebudem ďalej popisovať. Myšlienka "**Spojených štátov európskych**" (11) **prežívala jedno z najťažších krízových období. "Nebude mier v Európe, ak sa štáty obnovia na základe svojej národnej suverenity". "Európske krajiny sú príliš malé na to aby zabezpečili ľuďom prosperitu, ktorú moderné podmienky umožňujú a robia ju nevyhnutnou".**

Tieto dva výroky hovoria o silnej potrebe sformovania štátov do federácie a ekonomicko-politického zväzu ak európske krajiny chcú zabezpečiť rýchly ekonomický rast a sociálny rozvoj. Na to sú potrebné väčšie trhy čo by federácia zabezpečovala. Vojna resp. povojnové obdobie vyslalo jasný signál, že Európa nesmie ostať naďalej takto roztrieštená a história sa už nesmie nikdy a za žiadnych okolností opakovať. Zjednotenie by znamenalo zabudnutie na staré spory a vyzývalo by k vzájomnej úcte, rešpektu a solidarite. Došlo by k zmiereniu medzi starými či už odvekými rivalmi Francúzskom a Nemeckom. Vylúčili by sa konflikty a sporné situácie by sa vyriešili vzájomnou komunikáciou v prospech všetkých. Od riešenia európskeho problému závisí budúcnosť všetkých štátnych útvarov a zároveň aj nás. Akákoľvek rezistencia, či brzdenie integračných procesov a snáh môže mať neblahé účinky na budúcnosť a celosvetový mier. Našťastie sa našli ľudia, ktorým budúcnosť Európy nebola ľahostajná. Napríklad Winston Churchill 19. septembra roku 1946 vo svojom prejave vo Švajčiarskom Zürichu vyzval k vytvoreniu Spojených štátov európskych.

Boli tu aj ďalšie zvučné mená ako francúzsky politik Jean Monnet, vtedajší francúzsky minister zahraničných vecí Robert Schumann (Schumannova deklarácia podnietila európskych politikov v činnosti v oblasti Európskej Únie) a v neposlednom rade aj K. Adenauer, P.H.Spaak, W. Halstein a mnohí ďalší.

4.1.1. Od Rímskych zmlúv po Lisabonskú zmluvu

V priebehu päťdesiatich rokov od podpísania Rímskych zmlúv, ktoré položili základ európskej integrácie, došlo k sérii novelizácií zakladajúcich zmlúv spoločenstiev. Tieto zmluvy - **Zmluva o založení Európskeho spoločenstva (1957)** a **Zmluva o Európskej únii (1992)** spolu so svojimi novelami (napr. *Jednotný európsky akt*, *Maastrichtská zmluva*, *Amsterdamská zmluva*, *Zmluva z Nice*) tvorí základ *primárneho práva*.

Mnohé z týchto úprav sa priamo alebo čiastočne dotkla aj problematiky pôsobnosti centrálnych bánk, a to najmä Maastrichtská zmluva z roku 1992, ktorá dala základ pre Hospodársku a menovú úniu vrátane jednotnej meny. Postupné novelizácia zmlúv však, **podľa môjho názoru**, neprispeli k prehľadnosti európskeho primárneho práva. Niektoré inštitúty navyše boli pre širšiu verejnosť nezrozumiteľné – napr. paralelné používanie názvu Európska únia a Európske

spoločenstvo (čo je novšia verzia Európskeho hospodárskeho spoločenstva). Hoci euro bolo zavedené v roku 1999, v primárnej legislatíve jeho názov chýbal.

Politickým problémom, *aj podľa mňa*, bolo zachovanie akcieschopnosti Únie. V rokoch 2002-3 zasadal Konvent o budúcnosti EÚ, z ktorého vyšiel návrh na vytvorenie jedného základného zdroja primárneho práva Európskej únie. Výsledný dokument Konventu a nadväzujúce medzivládnej konferencie - *Zmluva o Ústave pre Európu* bol v októbri 2004 slávnostne podpísaný najvyššími predstaviteľmi členských štátov vrátane nových členských krajín. Avšak ratifikačný proces zostal nedokončený. Významnou mierou k tomu prispeli neúspešné referendá vo Francúzsku a Holandsku. V ďalšom sa ukázalo, že dokument v pôvodnom znení nebude možné prijať. V priebehu nemeckého predsedníctva EÚ bola dosiahnutá dohoda, že bude zvolaná medzivládna konferencia, ktorá pripraví nový návrh akceptovateľných zmien primárnej legislatívy. Mandát pre rokovania konferencie schválila Európska rada za nemeckého predsedníctva v júni 2007. Hlavným obsahom mandátu bolo, že sa opustila myšlienka jedinej európskej "ústavnej" zmluvy. Naďalej budú existovať doterajšie dve zmluvy: Zmluva o Európskej únii a Zmluva o fungovaní Európskej únie (nový názov pre doterajší Zmluvu o založení Európskeho spoločenstva).

Ich novela bude označená ako reformná zmluva. Reformná zmluva mala vychádzať z myšlienok Medzivládnej konferencie 2004, na základe ktorej vznikla Zmluva o Ústave pre Európu (**L**) s tým, že budú vynechané federalistické prvky a Charta základných práv EÚ. Tá sa však stane samostatne záväzným dokumentom. Mandát Európskej rady obsahoval pomerne podrobné inštrukcie na zmeny článkov jednotlivých zmlúv. V priebehu nadväzujúceho portugalského predsedníctva bol za účasti zástupcov členských štátov pripravený text Reformnej zmluvy. Na českej strane bol mandát pre prípravu textu schválený na zasadnutí vlády dňa 22. augusta 2007. Neformálne rokovania Európskej rady v dňoch 18. a 19. októbra v Lisabone navrhovaný text prakticky bez úprav schválilo. **Po vykonaní právnych a jazykových korektúr bola zmluva podpísaná 13. decembra 2007 v Lisabone.** Z tohto dôvodu je tiež text naďalej označovaný ako Lisabonská zmluva. Podľa pôvodných predpokladov malo dôjsť k ratifikácii v členských krajinách v priebehu roka 2008 a nová zmluva mala nadobudnúť účinnosť na začiatku roka 2009 za českého predsedníctva v Rade EÚ.

Ratifikačný proces pokračoval na začiatku roka 2008 pokračoval celkom úspešne,

do konca roka 2008 Lisabonská zmluva bola schválená parlamentmi 25 členských krajín (v Nemecku a Poľsku však chýbal podpis prezidenta, v ČR nebola parlamentná procedúra ukončená).

V Írsku, kde je potrebné k zmene zakladajúcich zmlúv EÚ uskutočnenie referenda, však referendum v júni 2008 skončilo s **negatívnym výsledkom**. Podľa rozhodnutia Európskej rady z júna 2008 však ratifikačný proces mal naďalej pokračovať. V priebehu predsedníctva ČR v EÚ bola Lisabonská zmluva schválená aj oboma komorami Parlamentu ČR (18. februára a 6. mája 2009).

Dňa 2. Októbra 2009 prebehlo v Írsku druhé referendum, ktoré predmetné zmeny s dostatočnou väčšinou schválilo. Rovnako nálezy ústavných súdov Nemecka i ČR nevyskytli závažné rozpory s národným ústavným poriadkom. V priebehu októbra 2009 bol dokončený ratifikačný proces v Nemecku a Poľsku. Posledný podpis v rámci ratifikácie Lisabonskej zmluvy pripojil prezident Českej republiky Václav Klaus dňa 3. 11. 2009. Lisabonská zmluva nadobudla platnosť dňa 1. decembra 2009. (M)

4.1.2. Zmena inštitucionálneho a právneho rámca prijatím Lisabonskej zmluvy

Nová reedícia a prehodnotenie zakladajúcich zmlúv zavádza iba jeden subjekt, a to **Európsku úniu**, ktorá je právnym nástupcom Európskeho spoločenstva a má právnu subjektivitu.

Členstvo v EÚ je otvorené všetkým európskym štátom, ktoré rešpektujú jej hodnoty a sú ochotné ich aj ďalej podporovať a šíriť, je to základ na európsku spoluprácu.

Po formálnej stránke boli zakladateľskej zmluvy upravené tak, že Zmluva o Európskej únii (ZEÚ) obsahuje teraz všeobecné ustanovenia doterajších zmlúv - najmä o cieľoch, princípoch fungovania a o orgánoch EÚ.

Z doterajších ustanovení v ZEÚ zostáva časť o vonkajších aktivitách Únie a o spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politike. Naopak ustanovenia o policajnej a justičnej spolupráci prechádzajú do Zmluvy o fungovaní EÚ (Zmluvy o fungovaní EÚ).

Inštitúcie novo chápanej a klasifikovanej Európskej Únie sú:

Európsky parlament,

Európska rada,

Rada,

Európska komisia,

Súdny dvor EÚ,

Európska centrálna banka,

Dvor audítorov.

Tento zoznam novo zahŕňa Európsku radu (hlavy štátov / predsedovia vlád), ktorá bola doteraz vedená samostatne a Európsku centrálnu banku (viac v ďalšej podkapitole). **Rád by som poukázal, na určité zmeny oproti právnemu stavu platnému doteraz.**

Európska rada, Rada a predsedníctvo:

Európska rada na úrovni hláv štátov a vlád bude mať stáleho predsedu (volený na 2,5 roka - článok 15 / 6 ZEU). Od 1. decembra 2009 je týmto predsedom Herman van Rompuy z Belgicka. Jednotlivé Rady (ministrov), napr. Rada ministrov hospodárstva a financií (ECOFIN) budú mať naďalej rotujúce predsedníctvo členských krajín (čl. 15 / 9 ZEU), s jednou výnimkou - Rade pre zahraničné veci (vzniká z časti agendy Rady pre všeobecné záležitosti) však predsedá vysoký predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku (článok 27 Zmluvy o EÚ). Týmto je od 1. decembra 2009 Catherine Margaret Ashton z Veľkej Británie.

Pokiaľ zmluvy neurčia, resp. neustanovia inak, Rada rozhoduje kvalifikovanou väčšinou (článok 16 / 3 ZEU) Od 1. 11. 2014 tvoria kvalifikovanú väčšinu, potrebnú na prijatie návrhu, minimálne 55% členských štátov, reprezentujúcich aspoň 65% obyvateľov EÚ, blokujúcu menšinu musia tvoriť aspoň

4 členské štáty. Týmto končí **vážené hlasovanie vychádzajúce zo Zmluvy z Nice**, ktoré zvýhodňovalo menšie a menej ľudnatej štáty. Týmto postupom však možno hlasovať ešte v tzv. prechodnom období do 31. 3. 2017, ak o to požiada niektorý členský štát. Ďalšie podrobnosti stanovuje Protokol č 36 o prechodných opatreniach.

Jednomyseľnosť pri hlasovaní v Rade sa obmedzí najmä na zahraničné, imigračné a daňovú politiku a ďalej tam, kde to zmluvy výslovne stanovuje.

Európsky parlament (12)

Európsky parlament spolu s Radou vykonáva legislatívne a rozpočtové funkcie.

Poslanci Európskeho parlamentu sú volení raz za 5 rokov v priamych a všeobecných voľbách. ZEU (článok 14) určuje maximálnu hranicu počtu euro poslancov na 750, nepočítajúc predsedu, na 1 štát pripadá min. 6 a max. 96 poslancov.

Európska komisia

Nadalej trvá monopol Komisie v oblasti legislatívnych návrhov (ak zmluvy nestanovujú inak, najmä v oblasti spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky a vytváranie obrannej politiky). **Zatiaľ bude platiť zásada 1 krajina = 1 komisár.** Od 1. novembra 2014 má počet členov EK zodpovedať dvom tretinám členských štátov. Princíp rotácie má jednomyseľne určiť Európska rada, vzhľadom k veľkej citlivosti problematiky môže Európska rada môže jednomyseľne určiť, že počet komisárov bude po roku 2014 iný ako, ako Zmluva stanovila.

Počíta sa, že aj nadalej model 1 krajina = 1 komisár bude zachovaný.

Európska komisia môže prijímať právne predpisy delegované právomoci (článok 290 Zmluvy o fungovaní EÚ), ktorými sa dopĺňajú alebo menia určité prvky nariadenia alebo smerníc, ktoré však nie sú podstatné (delegácia právomocí – tzv. **komitológia**). Toto splnomocnenie musí byť obsiahnuté v nariadení či

smernicu EU. Doterajšie kontrola formou tzv. negatívneho súhlasu, keď akt EK je zamietnutý buď zo strany Parlamentu, či Rady ministrov zostala zachovaná.

Čo sa týka **Charty základných práv**, ako právneho piliera celej Európskej únie, tak táto nie je obsiahnutá ako integrálna súčasť, text ZEU však stanovuje, že má rovnakú právnu hodnotu ako zmluvy (článok 6). Protokol č 30 obsahuje výnimku z Charty pre Poľsko a Veľkú Britániu, novo bude pripojená aj Česká republika. *Princíp prednosti práva EÚ pred právom členských štátov* zostáva zachovaný. Vlastný text zmlúv o ňom nehovorí, dohody však obsahujú v pripojenom **Vyhlásenie o prednosti** (čl.15, je súčasťou komplexu Lisabonskej zmluvy) vyhlásenie o prednosti práva EÚ v súlade s judikatúrou ESD (teda nielen v oblasti doterajšieho komunitárneho piliera, ale aj vo všetkých oblastiach, kde je Európsky súd.

Dochádza k rozšíreniu tzv. riadnej legislatívnej procedúry do ďalších oblastí, pričom sa táto stáva všeobecným postupom prijímania európskej legislatívy (článok 289, 294 Zmluvy o fungovaní EÚ). Ide o hlasovanie kvalifikovanou väčšinou v Rade a zároveň o spolurozhodovanie Európskeho parlamentu. Bez súhlasu oboch inštitúcií nemožno prijať právny akt, na ktorý sa vzťahuje riadna legislatívny procedúra. Tento postup zvyšuje úlohu Európskeho parlamentu v legislatívnom procese.

Samotné fungovanie Európskej únie by malo byť založené na odovzdávaní kompetencií zo strany členských štátov. Tie by mali byť využívané na základe princípov subsidiarity a proporcionality. Ostatné kompetencie sú v rukách členov EÚ. Kým doterajšia právna úprava neuvádzala výslovne oblasti výlučných a zdieľaných právomocí Únie, nová úprava je už obsahuje (článok 3 a 4 Zmluvy o fungovaní).

Vo výlučnej právomoci EÚ sú tieto oblasti:

colná únia,

pravidlá hospodárskej súťaže v oblasti vnútorného trhu Únie,

menová politika v oblasti eurozóny,

ochrana morských biologických zdrojov,

spoločná obchodná politika

V týchto oblastiach môže vydávať právne akty len Únia, členské štáty len, ak sú k tomu splnomocnené alebo vykonanie aktov Únie.

Vo spoločnej právomoci Únie a členských štátov sú:

vnútorný trh,
sociálna politika vo vzťahu k textu Zmluvy o fungovaní EÚ,
hospodárska, sociálna a územná súdržnosť,
poľnohospodárstvo a rybolov,
životné prostredie,
ochrana spotrebiteľa
doprava, transeurópske siete, energetika,
ochrana slobody, bezpečnosti a justície,
ochrana verejného zdravia.

V oblasti spoločných právomocí právne akty vytvárajú ako Únie, tak aj členské štáty. Členské štáty ju vykonávajú v rozsahu v akom Únia nevykonala, alebo nevykonáva.

Oblasť štyroch základných ekonomických slobôd a **jednotného vnútorného trhu (N)** je významne ovplyvnená procesom harmonizácie práva členských krajín. Pri redakcii Lisabonskej zmluvy došlo k prehodeniu doterajších článkov 94 a 95 ZES, čo zrejme naznačuje budúce frekvencie používania nástrojov harmonizácie - prednosť dostáva riadny legislatívny postup, teda kvalifikovaná väčšina v Rade, ktorým je možné prijímať všetky právne nástroje (doterajší čl. 95 SES / článku 114 Zmluvy o fungovaní EÚ) oproti smerniciam, ktoré sú prijímané v rade jednomyseľne (článok 94 SES/ článku 115 Zmluvy o fungovaní EÚ). Tento *osobitný legislatívny postup* sa bude využívať zrejme najmä tam, kde sa zmluvy naďalej vyžadujú jednomyseľnosť (napr. daňová oblasť, a iné)

4.1.3. Kreácia Hospodárskej a menovej únie na základe Lisabonskej zmluvy

Vlastný mandát medzivládnej konferencie pre prípravu Lisabonskej zmluvy, ktorý mal tvoriť jej právny základ, ukladal vychádzať v tejto oblasti z formulácií **Zmluvy o ústave pre Európu**, čo v niektorých ohľadoch znamenalo využitie v súčasnosti platných ustanovení pochádzajúcich z tzv. Maastrichtskej zmluvy (1992). Týkalo sa to najmä orgánov Európskeho systému centrálnych bánk, Európskej centrálnej banky a kritérií vstupu do eurozóny.

Zmluva o Ústave pre Európu navyše k týmto ústavom zaviedla označenie euro pre jednotnú menu Európskej únie (doposiaľ v primárnej legislatíve bolo uvedené ECU). Novo výslovne uviedla aj orgány skupiny krajín, ktoré zaviedli euro, a to najmä euro skupiny (Eurogroup) ako skupinu ministrov financií a hospodárstva z krajín, ktoré zaviedli euro a Eurosystem - označenie pre ECB + centrálné banky krajín eurozóny.

Výsledná úprava inštitucionálneho postavenia menových inštitúcií - Európskeho systému centrálnych bánk a Európskej centrálnej banky v Lisabonskej zmluve sa však líši od doterajšej úpravy v Zmluve o založení ES (13), tak aj od Zmluvy o ústave pre Európu. Ide tak nad rámec mandátu, ktorý bol medzivládnej konferencii vymedzený.

Kým v pôvodných zmluvných dokumentoch vrátane európskej ústavy boli obe inštitúcie uvedené spoločne, v Maastrichtskej zmluve bez zvláštneho začlenenia, v článku I-30 Zmluvy o Ústave pre Európu ako ostatné inštitúcie Európskej únie, novelizovaná Zmluva o EÚ uvádza vo svojom novom zozname orgánov Únie (článok 9) iba Európsku centrálnu banku, a to ako jeden z orgánov Európskej únie. Európsky systém centrálnych bánk je uvedený až v druhej Zmluve o fungovaní únie.

Proti tomuto postupu protestovala Európska centrálna banka s *argumentáciou*, že jej zahrnutie do zoznamu všetkých inštitúcií Európskej únie oslabuje jej špecifické postavenie a nezávislosť. Centrálné banky vrátane Českej národnej banky poukazovali aj na potláčanie významu Európskeho systému centrálnych bánk, ktorý je uvedený len v Zmluve o fungovaní Európskej únie.

K týmto pripomienkam nebolo zohľadnené s poukazom na to, že obe zmluvy sú **rovnocenné** a základné formulácie o Európskom systéme centrálnych bánk a Európskej centrálnej banke v novej Zmluve o fungovaní EÚ boli prevzaté bez zmeny.

Rád by som poukázal na hlavné zmeny v kapitole o hospodárskej a menovej politike, ktoré najkomplexnejšie demonštrujú zmeny vo fungovaní novej Európskej únie, ktoré výrazným spôsobom zasiahli oblasť meny a hospodárstva členských štátov:

a) Výraznejšie ako doteraz sa vydeľujú, respektíve vyčleňujú krajiny eurozóny, ktoré o množstve sporných otázok môžu po novom konať nezávisle od ostatných krajinách EÚ.

Krajiny mimo eurozóny sú po novom *vylúčené* z hlasovania o hlavných smeroch hospodárskych politík pre eurozónu, o odporúčaníach pre krajiny eurozóny v oblasti mnohostranného dohľadu vrátane programov stability a pri rozhodovaní o nadmernom deficite v týchto krajinách. Z neschválenej európskej ústavy je prevzaté ustanovenie, že krajiny eurozóny kvalifikovanou väčšinou odporúčajú Rade zrušenie dočasnej výnimky v rámci procedúry vedúce k zavedeniu eura. Doteraz takéto ustanovenie neexistovalo. Myslím si, že takáto právna možnosť má v tomto smere svoje nielen teoretické ale hlavne praktické opodstatnenie, ktorej existenciu ocenia viacerí členovia európskeho spoločenstva.

b) V rámci kapitoly o hospodársko – menovej politike sa zavádza v rámci Rady EÚ hlasovanie kvalifikovanou väčšinou vo väčšine prípadov aj tam, kde doteraz sa vyžaduje jednohlasnosť (napr. vymenovanie členov Výkonnej rady ECB). Jednomyseľné rozhodovanie bolo ponechané najmä pre zmenu Protokolu o nadmernom deficite, pre zmenu Protokolu o kritériách konvergencie a pre určenie prepočítavacích kurzov medzi eurom a menou štátu zavádzajúceho euro ako svoju menu. V prípade hlasovania o opatreniach súvisiacich s nadmerným deficitom nemajú krajiny, ktorých sa predmetné hlasovanie týka, právo žiadne právo hlasovať, a tak ovplyvniť ich priebeh.

c) Európska komisia získava významnejšie postavenie v **dohľade nad rozpočtovou stabilitou**. Komisia bude po novom, na rozdiel od doterajšej situácie, keď dávala iba odporúčanie Rade, bude podávať návrhy, ktoré Rada môže meniť iba jednomyseľne. Komisia sama bude môcť vydať varovanie členskému štátu ktorého hospodárska politika nezodpovedá usmerneniam hospodárskych politík, či ohrozuje fungovanie Hospodárskej a menovej únie. Ak príde Komisia k názoru, že v členskej

krajine vznikol či dokonca len hrozí nadmerný deficit, môže svoj názor oznámiť priamo príslušnej krajine, bez akýchkoľvek ďalších zbytočných procesných postupov a procedúr.

d) Zmluva o fungovaní Únie a osobitne protokol č.14 formálne zriaďujú skupinu ministrov financií a hospodárstva krajín, ktoré zaviedli euro tzv. **euro skupinu (Eurogroup)**. Jej práce sa zúčastňuje Európska komisia a je pozývaná aj Európska centrálna banka. Euroskupina si volí svojho predsedu na dva a pol roka. Vykonáva množstvo potrebnej agendy v oblasti spoločnej európskej meny.

Podľa môjho názoru, kreácia tejto pracovnej skupiny je zo širšieho uhlu pohľadu na mieste, nakoľko sa zvýši akcieschopnosť členov Európskej únie, avšak blízka budúcnosť nám ukáže, či náhodou aj tento orgán sa neznefunkční prípadnou ignoráciou zo strany členských štátov, či ich predstaviteľov.

e) Po novom sa formuluje aj otázka vonkajšej reprezentácie Európskej únie v medzinárodných finančných inštitúciách. Vedľa procedúry *zlad'ování pozícií* je možné prijímať aj opatrenia na zabezpečenie jednotného zastupovania v medzinárodných finančných inštitúciách a konferenciách. Tieto postupy sa však týkajú len krajín eurozóny.

f) V Zmluve o fungovaní Únie boli po novom všetky inštitucionálne záležitosti prevedené z kapitoly o HMP do kapitoly Inštitucionálne a rozpočtové ustanovenia. To znamená, že aj ESCB aj ECB ako inštitúcie boli preradené do tejto kapitoly. Vedľa Európskej centrálnej banky a Európskeho systému centrálnych bánk sa po novom zavádza pojem **Eurosystem**. Pričom platí: "Európska centrálna banka a národné banky členských štátov ktorých menou je euro, tvoria Eurosystem, riadia menovú politiku Únie."

g) V celej Zmluve o fungovaní Únie sa používa pojem **euro** namiesto doterajšieho ECU. Euro bolo doteraz zavedené iba v sekundárnej legislatíve.

h) V osobitných ustanoveniach kapitoly o HMP bolo vyšpecifikované postavenie krajín, ktoré zaviedli euro (článok 136-138 Zmluvy o fungovaní EÚ) a na druhej strane aj krajín, ktoré ho ešte nezaviedli. Pre krajiny mimo eurozóny zatiaľ platila dočasné zrušenie niektorých ustanovení Zmluvy na základe zoznamu relevantných

derogovaných článkov Zmluvy v závere kapitoly o HMP. Tento legislatívny postup bol neprehľadný a viedol k častým omylom. Teraz Zmluvy o fungovaní EÚ v novom článku 139 obsahuje výslovný výpočet ustanovení, ktoré sa neuplatňujú pre krajiny, ktoré nezaviedli euro, je to postup jasný odstraňujúci akýkoľvek dvojaký právny postup.

4.2. Európska centrálna banka a Európsky systém centrálnych bánk

Európska centrálna banka (ďalej aj ako „ECB“) bola ustanovená k 1. júnu 1998, jej právnym predchodcom bol Európsky menový inštitút, ktorý bol len akousi dočasnou inštitúciou, nakoľko bol založený 1.1.1994, a už pri jeho kreácii sa počítalo s jeho dočasným trvaním, ktorého cieľom a poslaním bola príprava na prijatie spoločnej meny euro.

O *Eurosystéme* môžeme hovoriť od 1.1.1999, a tvoria ho Európska centrálna banka a národné centrálné banky členských štátov, ktoré zaviedli euro.

A nakoniec *Európsky systém centrálnych bánk*, (ďalej aj ako „ESCB“), sa skladá z Európskej centrálnej banky a národných bánk všetkých členských štátov EÚ, pričom súčasťou európskeho systému centrálnych bánk je aj tak zákonite aj Česká národná banka.

4.2.1. Európska centrálna banka, právne vymedzenie a základ

Vytvorenie Hospodárskej a menovej únie (Economic and Monetary Union, ďalej len EMU) s nadnárodným menovým úradom a spoločnou menou je *ústredným momentom maastrichtských reforiem*, ktorých poznanie sa dostáva do popredia aj v súvislosti s prípadným vstupom Českej republiky do Eurozóny a s prípravami na jej prípadné začlenenie, *ale o tom bližšie nižšie*.

Nositeľmi menovej politiky v rámci Európskej únie sa stali (podľa článku 8 Zmluvy) dve inštitúcie, a to ako som už uviedol vyššie, Európsky systém centrálnych bánk a Európska centrálna banka (ECB). **Legislatívny rámec** pre ich činnosť je obsiahnutý v Hlave VI Zmluvy – Hospodárska a menová politika a v Protokole o Štatúte ESCB a ECB.1

Európsky systém centrálnych bánk (ESCB) (článok 107 Zmluvy) má po formálnej stránke dve úrovne, Európsku centrálnu banku a 27 národných centrálnych bánk členských krajín Európskej únie.

Pre dosiahnutie cieľov je dôležité transparentne a zrozumiteľne informovať verejnosť o krokoch, ktoré ECB robí a úlohách, ktoré si stanovila. Maastrichtská zmluva vytvára mechanizmus, ktorý by zabezpečil, aby menová únia spolu s jednotnou menou bola stabilným zoskupením.

Inštitucionálnym predchodcom ECB bol Európsky menový inštitút (**O**), ktorý vykonával svoju činnosť od 1. januára 1994. Vypracoval a pripravil právne predpisy súvisiace s prechodom do tretej fázy vytvorenia EMU, predovšetkým vo finančnej a menovej oblasti, ako aj scenár prechodu na spoločnú menu, správu o spolupráci medzi eurozónou a ostatnými krajinami EÚ a správu o pripravenosti členských krajín EÚ na účasť v EMU. Vznikom EMU k 1. 1. 1999 prešla zodpovednosť za menovú politiku z národných centrálnych bánk členských krajín na ECB.

Európska centrálna banka ako nastupujúca inštitúcia Európskeho menového inštitútu začala oficiálne svoju činnosť v júli 1998. ECB má právnu subjektivitu. Jej prvým prezidentom sa stal Holanďan Willem F. Duisenberg, a sídlom ECB je Frankfurt nad Mohanom v Nemecku.

4.2.2. Európska centrálna banka, organizácia

Vrcholnými orgánmi Európskej centrálnej banky, sú:

- Rada guvernérov
- Výkonná rada
- Generálna rada.

Len z dôvodu zachovania určitej prehľadnosti, uvádzam k jednotlivým bližšie:

Radu guvernérov

tvoria členovia Výkonnej rady a guvernéri národných centrálnych bánk eurozóny. Guvernér ČNB nie je členom Rady guvernérov; stane sa ním až v momente, keď česká republika zavedie spoločnú menu euro, do tejto doby nemá ČR v nej svojho plnohodnotného zástupcu.

Rada guvernérov formuluje menovú politiku Európskeho spoločenstva, rozhodnutia týkajúce sa strednodobých menových cieľov, kľúčových úrokových sadzieb a vytvárania menových rezerv.

Rada guvernérov zasadá dvakrát mesačne; na prvom pojednávaní v mesiaci rozhoduje o menových otázkach, menových prognózach a cieľoch.

Výkonná rada

má 6 členov - prezidenta, viceprezidenta a štyroch ďalších členov, ktorí sú menovaní na obdobie ôsmich rokov hlavami štátov alebo vlád krajín, ktoré zaviedli euro. Výkonná rada uskutočňuje menovú politiku v súlade so všeobecnými zásadami a rozhodnutiami Rady guvernérov. Rovnako zodpovedá za prípravu zasadnutí Rady guvernérov. Od 1.11.2003 stojí v čele ECB Jean-Claude Trichet, ktorý koordinuje a riadi jej činnosť.

Generálna rada

sa skladá z prezidenta a viceprezidenta ECB a guvernérov národných centrálnych bánk všetkých členských štátov EÚ. Generálna rada vydáva rozhodnutia, odporúčania a názory. Generálna rada zasadá štyrikrát ročne. Rokovania môžu byť vedená tiež formou tele konferencie. Guvernér ČNB je od 1.5.2004 členom Generálnej rady.

Spolupráca ČNB s Európskou centrálnou bankou prebieha už od obdobia počiatočných príprav na vstup Českej republiky do Európskej únie, avšak o tom pojednám v nižšej kapitole.

Od 1. 5. 2004 sa ČNB stala súčasťou Európskeho systému centrálnych bánk. ČNB zabezpečuje vzťahy k ESCB a ECB v súlade s požiadavkami, ktoré vyplývajú zo zmluvy a zo Štatútu ESCB a ECB. Guvernér sa od júna 2004 zúčastňuje na rokovaní Generálnej rady ako jej riadny člen, je sprevádzaný viceguvernér a eventuálne môže byť zastúpený svojím náhradníkom. Zástupcovia Českej národnej banky pôsobia ako členovia v 13. Výboroch ESCB, do každého z 13 výborov boli bankovou radou vymenovaní dvaja zamestnanci Českej národnej banky. Zástupcovia ČNB sa ďalej zúčastňujú práce v pracovných skupinách jednotlivých výborov.

4.2.3. Európska centrálna banka, funkcie, ciele a poslanie

V článku 105 Zmluvy o Európskej únii je uvedené, že „**hlavným cieľom Európskeho systému centrálnych bánk je udržať cenovú stabilitu.**“ Len v prípade, že tento cieľ nebude ohrozený, môže Európsky systém centrálnych bánk podporovať „*všeobecné hospodárske politiky v Spoločenstve so zámerom prispieť k dosiahnutiu cieľov Spoločenstva*“, ktoré sú vymedzené v článku 2 Zmluvy.

Takýmto normatívnym vymedzením cieľa sa stala stabilita kúpnej sily eura absolútnou prioritou. Riadiaca rada Európskej centrálnej banky, pre odstránenie akýchkoľvek nejasností, či nezrovnalostí, ktoré s týmto sú zákonite spojené a spájané, cenovú stabilitu kvantitatívne vymedzila ako „*medziročné zvýšenie harmonizovaného indexu spotrebiteľských cien (HICP) v eurozóne o menej než 2 %.*“

Prostredníctvom Európskeho systému centrálnych bánk sa podľa článku 105 Zmluvy definuje a uskutočňuje menová politika Spoločenstva, uskutočňujú devízové operácie, udržiujú a spravujú oficiálne devízové rezervy členských štátov a podporuje plynulé fungovanie platobných systémov. ECB predkladá stanoviská v oblasti svojej pôsobnosti príslušným inštitúciám, orgánom Spoločenstva alebo národným orgánom. Vede tiež konzultácie s národnými orgánmi pri návrhoch legislatívnych opatrení a pri všetkých návrhoch aktov Spoločenstva v oblasti jej pôsobnosti.

Európska centrálna banka má na základe článku 106 Zmluvy výlučné právo povoľovať vydávanie bankoviek v Spoločenstve (14). Bankovky vydané ECB a národnými centrálnymi bankami sú jedinými bankovkami, ktoré majú v Spoločenstve výlučné postavenie *zákonného platidla*. Členské štáty môžu vydávať len mince v určitom objeme schválenom Európskou centrálnou bankou.

Najvyšším rozhodovacím orgánom je Riadiaca rada ECB, ktorej ako som už uviedol vyššie členmi sú predstavitelia Výkonnej rady ECB a guvernéri národných centrálnych bánk. Riadiaca rada stanovuje hlavné zámery a prijíma rozhodnutia na zabezpečenie úloh, ktorými je ESCB poverený Zmluvou o EÚ a Štatútom ESCB a ECB.

Riadiaca rada formuluje menovú politiku Spoločenstva vrátane menových cieľov, kľúčových úrokových sadzieb, menových rezerv ESCB, prijíma rokovací poriadok, vykonáva

poradné funkcie a pod. Ak Štatút nestanoví inak, rozhoduje Riadiaca rada ECB jednoduchou väčšinou, pričom pri rovnosti hlasov rozhoduje hlas predsedu. Pri rozhodovaní o navyšovaní kapitálu, prevodu menových rezerv na ECB, rozdeľovaní menových príjmov národných centrálnych bánk, rozdeľovaní ziskov a strát a podobne, sú hlasy v Riadiacej rade vážené podľa podielov národných centrálnych bánk na upísanom kapitáli ECB.

Za bežný chod ECB, za prípravu zasadnutia Riadiacej rady a za uskutočňovanie menovej politiky zodpovedá *Výkonná rada ECB*, ktorá dáva v tejto oblasti pokyny národným centrálnym bankám. Rozhodnutím Riadiacej rady môžu byť na ňu prenesené určité ďalšie právomoci. Výkonná rada má prezidenta, viceprezidenta a štyroch ďalších členov, ktorých funkčné obdobie je 8 rokov a nemôžu byť znovu zvolení. V začiatkoch fungovania ECB mali členovia odlišné funkčné obdobia, aby boli personálne zmeny v nasledujúcom období vhodne časovo rozložené a nenarušila sa ich činnosť.

Generálna rada ECB má za úlohu koordinovať menovú politiku a spolupracovať v oblasti kurzovej politiky.

Pokiaľ budú krajiny aj mimo tzv. eurozóny, bude sa podieľať aj na príprave ich vstupu do EMU. Tvorí ju prezident ECB, viceprezident ECB a guvernéri všetkých národných centrálnych bánk členských krajín EÚ.

V súvislosti s rozšírením Európskej únie sa rozšíril aj počet členov ESCB. Podpisom Prístupovej zmluvy sa guvernéri národných centrálnych bánk prístupujúcich krajín zúčastňovali na zasadaniach Generálnej rady ECB ako pozorovatelia. Vstupom krajín do EÚ dňa 1. Mája 2004 sa guvernéri týchto krajín stávajú riadnymi členmi Generálnej rady, ktorá sa týmto rozšírila na 27 členov.

Dôležitým predpokladom na udržanie stabilnej meny je nezávislá centrálna banka. V minulosti bolo viackrát dokázané, že vplyv vlády na rozhodovanie centrálnej banky takmer vždy viedol k inflácii. Nezávislosť centrálnej banky je legislatívne upravená v Zmluve. Má štyri dimenzie, ktorými sú inštitucionálna, operatívna, personálna a finančná nezávislosť.

Inštitucionálna nezávislosť ECB je formulovaná v článku 108 nasledovne: „Pri uplatňovaní právomoci a plnení úloh a povinností, ktoré vyplývajú z tejto zmluvy a Štatútu ESCB a ECB, nebude ECB, národná centrálna banka ani žiadny člen ich orgánov

s rozhodovacími právomocami žiadať alebo prijímať pokyny od orgánov Spoločenstva, ani od žiadnej vlády členského štátu či od iného orgánu.“

Z operatívneho hľadiska má Rada ECB dostatočný rozhodovací priestor na výber a používanie menovo politického inštrumentária. *Primárne* postavenie majú operácie na voľnom trhu (**P**) a úverové operácie, ďalej môže používať minimálne rezervy a iné nástroje menovej politiky.

Osemročné volebné obdobie členov Výkonnej rady ECB bez možnosti znovuzvolenia zabezpečuje **personálnu nezávislosť**.

Finančnú nezávislosť zaisťuje skutočnosť, že výlučnými akcionármi ECB sú nezávislé národné centrálné banky.

Bez vplyvu na svoju nezávislosť podlieha ECB *informačnej povinnosti* voči verejnosti a politickým inštitúciám.

V tejto súvislosti predkladá výročnú správu o činnosti ESCB a správu o menovej politike za uplynulý a bežný rok Európskemu parlamentu, Európskej rade a Európskej komisii.

Európsky parlament môže na jej základe uskutočniť všeobecnú rozpravu. ESCB vypracúva a zverejňuje minimálne štvrtročne správy o činnosti, konsolidovaný finančný výkaz zverejňuje každý týždeň.

Za zmienku napr. stojí, že riadiaca rada ECB sa na svojom zasadaní 13. Októbra 1998 dohodla na takej menovej politike, pri ktorej bude maximálne možným spôsobom zachovaná kontinuita stratégií menových politík jednotlivých centrálnych bánk eurozóny. Jednotná menová politika ESCB sa orientuje výlučne na dosiahnutie cenovej stability v strednodobom časovom horizonte. Jej stratégia pozostáva z troch hlavných prvkov:

- **z kvantitatívnej definície základného cieľa jednotnej menovej politiky, t. j. cenovej stability prostredníctvom indexu HICP;**
- **z prvoradej úlohy peňažnej zásoby, ktorá je vyjadrená kvantifikovaním referenčnej hodnoty miery rastu širokého peňažného agregátu;**
- **z výhľadu vývoja cien a rizík cenovej stability v eurozóne. Index HICP bol vytvorený na meranie cenovej konvergenie v druhej etape vytvárania menovej únie a dosiahol**

vysoký stupeň harmonizácie v krajinách eurozóny.

Myslím si, že predmetné prvky vyššie uvedenej stratégie dostatočne vystihujú pravú podstatu veci.

Osobitná pozornosť sa pri jeho konštrukcii venovala minimalizovaniu chýb merania, aby nedochádzalo k odklonom od „skutočnej“ miery inflácie. Pomocou indexu HICP (**R**) je chyba merania údajne menšia ako v národných cenových indexoch krajín eurozóny.

Primárnu úlohu pri realizácii jednotnej menovej politiky má peňažná zásoba, ktorej referenčná hodnota rastu v eurozóne je stanovená širokým peňažným agregátom M3, do ktorého vchádzajú obeživo, krátkodobé vklady (peňažné nástroje s lehotou splatnosti do dvoch rokov) a krátkodobé cenné papiere. Hodnotenie cenového vývoja vychádza okrem analýzy peňažného agregátu M3 aj zo sledovania ďalších ekonomických ukazovateľov, ako sú mzdy a platy, dlhodobé úrokové sadzby, výmenný kurz, cenové indexy, podnikateľské a spotrebiteľské ankety.

Eurosystem publikuje tiež vlastné prognózy a vyhodnocuje prognózy inflácie zo všetkých medzinárodných organizácií. Zámerom jednotnej menovej politiky nie je len mechanické prispôbovanie sa krátkodobým odchýlkam reálneho vývoja od stanovených hodnôt, ale aj včasná identifikácia porúch ekonomického vývoja v eurozóne na základe mnohostrannej analýzy a voľba primeraných nástrojov, ktoré nežiaduci menový vývoj korigujú.

Na dosiahnutie svojich cieľov má ESCB k dispozícii celý rad menovo-politických nástrojov. Vykonáva operácie na voľnom trhu, poskytuje stále facility a požaduje od úverových inštitúcií vytváranie povinných minimálnych rezerv.

Cieľom inštrumentária ESCB je ovplyvňovať trhové úrokové sadzby a likviditu v bankovom systéme, a tým signalizovať smerovanie menovej politiky. Rozhodovanie je na ECB, zatiaľ čo realizácia je v kompetencii národných centrálnych bánk. V oblasti kurzovej politiky môže ECB využívať devízové intervencie, ktoré zabezpečuje prostredníctvom rezervných prostriedkov transferovaných z národných centrálnych bánk, celkovo maximálne vo výške 50 mld. eur (čl. 30 Štatútu ESCB a ECB).

Najdôležitejšiu úlohu v menovej politike ESCB majú operácie na voľnom trhu. Používajú sa na riadenie úrokových sadzieb a trhovej likvidity. Sú akýmsi signálom smerovania jednotnej menovej politiky.

Operácie na voľnom trhu možno rozdeliť podľa pravidelnosti a spôsobu obchodovania na štyri typy:

- *hlavné refinančné operácie,*
- *dlhodobé refinančné operácie,*
- *dolaďovacie operácie,*
- *štrukturálne operácie.*

Najčastejšie uplatňovaným nástrojom v eurosystéme sú reverzné transakcie, ktoré je možné používať pri všetkých štyroch typoch operácií na voľnom trhu. Emisia dlhových certifikátov sa používa pri štrukturálnych operáciách na absorbovanie prebytočnej likvidity. Na vykonávanie dolaďovacích operácií má ESCB k dispozícii ďalšie tri nástroje:

- a to priame obchody (nákupy alebo predaje),
- devízové swapy
- a termínované depozitá.

Priame obchody sú nepravidelné operácie vykonávané národnými centrálnymi bankami, prípadne ECB. Konečné nákupy a predaje na voľnom trhu sa používajú len na ovplyvňovanie štrukturálnej likvidity a na dolaďovanie.

Vlastnícke právo k majetku (finančným aktívam) prechádza z predávajúceho na kupujúceho bez akejkoľvek dohody o spätnom odkúpení.

ECB môže emitovať *dlhové certifikáty* s cieľom vplyvňovať trhovú likviditu. Dlhové certifikáty sú záväzkom ECB voči ich vlastníkom a ich prevoditeľnosť nie je obmedzená. Sú emitované v hodnote nižšej ako je nominálna hodnota. Rozdiel medzi výnosom z emisie

a nominálnou hodnotou emisie zodpovedá dohodnutej úrokovej sadzbe. Dlhové certifikáty ECB môžu byť emitované pravidelne aj nepravidelne a ich splatnosť je menšia ako 12 mesiacov. Vykonávajú ich národné centrálné banky formou štandardných tendrov.

Devízové swapy sa používajú na doladovanie a slúžia na ovplyvňovanie likvidity a úrokových sadziieb na trhu.

Ide o nepravidelné a neštandardizované obchody vykonávané národnými centrálnymi bankami a ECB prostredníctvom rýchlych tendrov. Eurosystem nakupuje (alebo predáva) euro za cudziu menu a súčasne ho predáva (alebo nakupuje) vo vopred dohodnutom termíne.

Eurosystem vykonáva devízové swapy spravidla v bežných menách a podľa všeobecne platných zvyklostí. Pri každom obchode si ESCB so svojím obchodným partnerom dohodne swapovú úrokovú sadzbu, ktorá zodpovedá rozdielu medzi okamžitou a termínovou úrokovou sadzbou.

Termínované depozitá poskytujú možnosť ukladania termínovaných vkladov v národnej banke eurosystemu, v ktorom sa nachádza príslušná pobočka úverovej inštitúcie.

Sú úročené pevnou úrokovou sadzbou. Ide o *nepravidelný a neštandardizovaný* nástroj národných centrálnych bánk vykonávaný formou rýchlych tendrov.

Úverové finančné inštitúcie majú k dispozícii dva typy stálych facilití od ESCB, ktoré umožňujú zabezpečiť alebo absorbovať jednodňovú likviditu, ku ktorým patria

hraničné refinančné facility a depozitné facility. (15) Úrokové miery oboch facilití vytvárajú hranice, v ktorých sa pohybujú úrokové sadzby tzv. jednodňových peňazí.

ECB požaduje od úverových inštitúcií, aby podľa nariadenia ESCB držali na konte príslušnej národnej banky **povinné minimálne rezervy (PMR)**. Pri používaní tohto nástroja je ECB povinná konať v súlade s cieľmi ESCB, ako je to zakotvené v článku 105 ods. I. Zmluvy o EÚ a v článku 2 Štatútu ESCB. Pre používanie PMR platia jednotné podmienky v celej eurozóne.

Plnenie PMR by malo prispieť k stabilizácii úrokových sadziieb, vytvoreniu štrukturálnej likvidity, ako aj k jej rozšíreniu na peňažnom trhu.

Povinnosti vytvárať PMR podliehajú všetky úverové inštitúcie a pobočky so sídlom v eurozóne, ktorých materská spoločnosť nemá v nej sídlo.

ECB vystavuje a vedie zoznam týchto inštitúcií, ale aj inštitúcií, ktoré sú od tejto povinnosti oslobodené na základe vopred stanovených kritérií. Môže ísť o rôzne špeciálne inštitúcie, ktoré nevykonávajú žiadne bankové funkcie v konkurencii s inými bankami alebo o inštitúcie, ktorých vklady sú určené na národné prípadne medzinárodné rozvojové programy.

Tento môj krátky exkurz do fungovania Európskej centrálnej banky predstavuje Európsky systém centrálnych bánk ako *dvojstupňový systém*, ktorý pozostáva z Európskej centrálnej banky a z národných centrálnych bánk.

Má dvojúrovňovú organizačnú štruktúru, pri ktorej ESCB zastrešuje spoločnú existenciu ECB a národných centrálnych bánk.

ECB má právnu subjektivitu, ktorá umožňuje realizovať ciele a úlohy menovej politiky a využívať menové inštrumentárium na ich dosiahnutie.

Na dosiahnutie cieľov má ESCB k dispozícii celý rad menovo-politických nástrojov, ku ktorým patria:

- operácie na voľnom trhu,
- poskytovanie stálych facilít a
- vytváranie povinných minimálnych rezerv
- a ďalšie.

Ich spoločným cieľom je ovplyvňovanie trhových úrokových sadzieb a likvidity v bankovom systéme a usmerňovanie menovej politiky. Rozhodovaciu právomoc má ECB, ale realizácia je v kompetencii národných centrálnych bánk.

V súvislosti s prípadným vstupom ČR a prípadných ďalších krajín do Eurozóny únie je nevyhnutné analyzovať vývoj tohto inštitucionálneho systému, cieľov a nástrojov menovej politiky s prihliadnutím na úlohy a možnosti vhodného začlenenia sa do ESCB, avšak ale o tom pojednám bližšie v nasledujúcich kapitolách.

S ohľadom na právnu skutočnosť, ktorá rezonuje v celej mojej práci, ktorou je fakt, že stále nie je stanovený pevný dátum na prijatie eura, v Českej republike, celá moja analýza bude založená a reflexii súčasného právneho stavu, a nastienenie možného právneho vývoja v duchu *de lege ferenda*.

4.2.4. Európsky systém centrálnych bánk

Európsky systém centrálnych bánk (ESCB) vznikol v súlade s Maastrichtskou zmluvou a Štatútom Európskeho systému centrálnych bánk a Európskej centrálnej banky . Tvorí ho Európska centrálna banka (ECB) a národné centrálné banky všetkých členských štátov EÚ. Eurosystem pozostáva z ECB a národných centrálnych bánk členských štátov EÚ, ktoré prijali euro (v súčasnosti ich je šesťnásť).

Eurosystem plní štyri dôležité úlohy. *Prvou* z nich je uskutočňovanie menovej politiky stanovenej Radou guvernérov ECB, napr. rozhodnutí o kľúčových úrokových sadzbách ECB (t. j. o minimálnej akceptovateľnej úrokovej sadzbe pre hlavné refinančné operácie a úrokovej sadzbe pre jednodňové refinančné a jednodňové sterilizačné obchody) a podľa potreby aj rozhodnutí týkajúcich sa menových cieľov a devízových rezerv.

Výkonná rada zodpovedá za výkon menovej politiky, a to prostredníctvom pokynov národným centrálnym bankám. Každý týždeň napríklad rozhoduje o prideľovaní likvidity bankovému sektoru prostredníctvom hlavných refinančných operácií.

Druhou a treťou úlohou Eurosystemu je vykonávať devízové operácie a držať a spravovať oficiálne rezervy krajín eurozóny. Národné centrálné banky Eurosystemu previedli do ECB devízové rezervy v celkovej výške približne 40 mld. EUR (85 % v cudzej mene a 15 % v zlate), za ktoré získali úročené pohľadávky voči ECB denominované v eurách.

Národné centrálné banky Eurosystemu sa podieľajú na správe devízových rezerv ECB ako sprostredkovatelia, pričom konajú v súlade s pravidlami správy portfólií, ktoré stanovila ECB. Zostávajúce devízové rezervy Eurosystemu vlastní a spravujú národné centrálné banky. Transakcie s týmito devízovými rezervami reguluje Eurosystem. Predovšetkým transakcie, ktoré presahujú určité stanovené hodnoty, sa môžu uskutočňovať len s predchádzajúcim súhlasom ECB.

Štvrtou základnou úlohou Eurosystemu je podporovať plynulé fungovanie platobných systémov. Eurosystem sa okrem toho podieľa aj na finančnom dohľade: v rámci svojej pôsobnosti poskytuje konzultácie zákonodarným orgánom a zostavuje menovú a finančnú štatistiku. Maastrichtská zmluva **(16)** zároveň ECB dáva výlučné právo povoľovať vydávanie eurobankoviek.

Pri plnení úloh Eurosystemu nesmie ECB ani národné centrálné banky žiadať ani prijímať žiadne pokyny od inštitúcií alebo orgánov Spoločenstva, od vlád členských štátov EÚ ani od iných orgánov.

Inštitúcie a orgány Spoločenstva a vlády členských štátov sa na druhej strane nesmú snažiť členov rozhodovacích orgánov ECB či národných centrálnych bánk pri plnení ich úloh ovplyvňovať.

Pokiaľ ide o záruky týkajúce sa funkčného obdobia guvernérov národných centrálnych bánk a členov Výkonnej rady ECB, Štatút ESCB a ECB stanovuje, že:

- funkčné obdobie guvernérov NCB je minimálne päťročné,
- funkčné obdobie členov Výkonnej rady ECB je osemročné a nemôže sa predlžovať,
- členovia Výkonnej rady ECB môžu byť odvolaní z funkcie iba v prípade nespôsobilosti na výkon funkcie alebo v prípade vážneho porušenia úradných povinností.

V tomto ohľade je príslušným súdom na riešenie prípadných sporov Súdny dvor Európskych spoločenstiev .

Eurosystém je zároveň *funkčne nezávislý*. ECB a národné centrálné banky majú k dispozícii všetky nástroje a právomoci potrebné na výkon účinnej menovej politiky a sú oprávnené samostatne rozhodovať o tom, kedy a ako ich použijú.

Eurosystém nesmie poskytovať úvery orgánom Spoločenstva ani národným subjektom verejného sektora. Nepodlieha teda vplyvu orgánov verejnej správy, čo ešte viac prispieva k jeho nezávislosti. Rada guvernérov ECB má navyše právo prijímať záväzné predpisy v rozsahu nevyhnutnom na plnenie úloh ESCB a v niektorých ďalších prípadoch vymedzených v konkrétnych aktoch Rady EÚ .

Rozhodovacie orgány ECB pri plnení svojich úloh spolupracujú s výbormi ESCB. Tieto výbory sú zároveň významným priestorom pre spoluprácu v rámci ESCB. Ich členmi sú zástupcovia ECB, národných centrálnych bánk Eurosystému a ďalších kompetentných orgánov, napríklad vnútroštátnych orgánov dohľadu v prípade Výboru pre bankový dohľad. Národné centrálné banky krajín, ktoré nepatria do eurozóny, vysielajú svojich odborníkov na tie zasadania výborov ESCB, na ktorých sa prerokúvajú záležitosti patriace do oblasti pôsobnosti Generálnej rady. Mandáty jednotlivých výborov stanovuje Rada guvernérov. Výbory Rade guvernérov prostredníctvom Výkonnej rady predkladajú správy o svojej činnosti.

V súčasnosti sú zriadené nasledujúce výbory: *Výbor pre účtovníctvo a menové príjmy, Výbor pre bankový dohľad, Výbor pre bankovky, Výbor pre metodiku nákladov, Výbor pre komunikáciu Eurosystemu/ESCB, Riadiaci výbor Eurosystemu pre oblasť IT, Výbor pre informačné technológie, Výbor interných audítorov, Výbor pre medzinárodné vzťahy, Právny výbor, Výbor pre operácie na trhu, Výbor pre menovú politiku, Výbor pre platobné a zúčtovacie systémy a Štatistický výbor.*

V roku 1998 Rada guvernérov zriadila Rozpočtový výbor, ktorého členmi sú zástupcovia ECB a národných centrálnych bánk Eurosystemu. Rozpočtový výbor asistuje Rade guvernérov vo veciach týkajúcich sa rozpočtu ECB.

V roku 2005 bola zriadená Konferencia pre ľudské zdroje, ktorej členovia pochádzajú z ESCB. Hlavnou úlohou konferencie je podporovať spoluprácu a tímového ducha medzi centrálnymi bankami Eurosystemu/ESCB v oblasti riadenia ľudských zdrojov.

4.3. Spoločná mena euro

Dňa 1.1. 2002 boli v dvanástich členských krajinách EÚ zavedené bankovky a mince denominované v jednotnej mene euro. Tomuto dátumu predchádzal trojročné, tzv. prechodné obdobie, kedy euro existovalo len v bezhotovostnej forme (v prípade Grécka trvalo toto obdobie len jeden rok). Dňa 1.1. 2007 bolo euro zavedené v Slovinsku. Na rozdiel od pôvodných členov eurozóny bolo k jednému dňu zaviedlo ako bezhotovostné euro, ako aj bankovky a mince (tzv. scenár **Big Bang**). Dňa 1.1. 2008 vstúpili do eurozóny ďalšie dve krajiny - Cyprus a Malta. Posledná novým členom eurozóny sa od 1.1. 2009 stalo Slovensko. Vo všetkých uvedených krajinách prebehlo zavedenie eura bez očakávaných ťažkostí, hladko.

Eurové bankovky a mince (**S**) majú štandardnú podobu. Bankovky sú pre všetky krajiny rovnaké. Mince majú pre všetky krajiny rovnaký rozmer, hmotnosť, silu, tvar, prevedenie hrany, jednu rovnakú (tzv. európsku) stranu s uvedením hodnoty a sú zhotovené z rovnakého materiálu. Druhá strana (tzv. národná) je v jednotlivých krajinách rôzna. To však nemá žiadny principiálny vplyv na použitie, uplatnenie, alebo využitie mincí v iných krajinách eurozóny.

Menová jednotka euro má medzinárodnú skratku EUR. Ako symbol používa štylizované grécke písmeno epsilon, odrážajúce európsky charakter meny. Dvojitá vodorovná čiara vnútri tohto písmena symbolizuje stabilitu novo vznikajúce meny.

Čo sa týka Českej republiky a jej prípadného členstva v eurozóne, tak v r. 2006 bola zriadená **Národná koordinačná skupina** (ďalej aj ako aj „NKS“), ktorej cieľom je zabezpečenie inštitucionálnej, technicko-organizačné a legislatívne prípravy na zavedenie eura. Gescii za celý proces prebralo Ministerstvo financií Českej republiky, Česká Národná Banka je strategickým partnerom v tomto procese. Súčasne bolo zriadené na 6 pracovných skupín pre jednotlivé oblasti prechodu. Jedná sa o pracovné skupiny pre:

- *finančný sektor* - gescia ČNB
- *komunikáciu* - spoločná gescia ČNB a MF SR
- *informatiku a štatistiku* - gescia Ministerstvo vnútra ČR
- *legislatívu* - gescia Ministerstvo spravodlivosti ČR
- *nefinančný sektor a ochranu spotrebiteľa* - gescia Ministerstvo priemyslu a obchodu
- *verejné financie a verejnú správu* - gescia Ministerstvo financií ČR

ČNB je zapojená do činnosti všetkých pracovných skupín, bližší exekurz jednotlivých uvádzam v kapitolách nižšie.

4.3.1. Eurobankovky a euromince

Euro pozostáva zo siedmych bankoviek a ôsmich mincí.

Bankovky v hodnote 500, 200, 100, 50, 20 a 10 euro sa líšia veľkosťou, farbou a obsahujú viacero ochranných prvkov. Sú rovnaké v celej EMÚ a navrhol ich Robert Kalina z Rakúskej národnej banky. Inšpiroval sa „historickými epochami a architektonickými štýlmi v Európe“.

Prednej strane bankoviek dominujú okná a brány rôznych architektonických štýlov ako symbol otvorenosti. Lajtmotívom zadnej strany sú mosty ako symbol spájania a spolupráce. Nezobrazujú žiadne skutočné stavby, vychádzajú len z typických architektonických prvkov jednotlivých období. Ak by sa totiž mosty dali spoznať, jednotlivé bankovky by už nemohli byť univerzálne pre všetky krajiny Európskej únie.

Eurobankovky obsahujú aj špeciálne prvky, ktoré pomáhajú nevidiacim a zrakovo postihnutým rozoznať rôzne nominálne hodnoty. Každá zo siedmich bankoviek má mierne odlišné rozmery, čo má nevidiacim a zrakovo postihnutým pomôcť pri ich rozlišovaní. Okrem toho sú niektoré prvky bankoviek vytlačené reliéfne pomocou špeciálnej technológie tlače (hlbkotlače). Slabo vidiacim ľuďom pri rozlišovaní bankoviek rôznej hodnoty pomáhajú typické, navzájom výrazne kontrastné farby bankoviek rôznych hodnôt (napr. bankovka € 10 je červená a bankovka € 20 je modrá). Navyše, hodnota každej bankovky je vytlačená veľkým písmom.

Mince majú hodnoty 2 a 1 euro, 50, 20, 10, 5, 2 a 1 cent. Euromince majú spoločnú európsku a charakteristickú „národnú“ stranu. V roku 1997 boli na spoločnú stranu euromincí vybrané 3 návrhy Luca Luyxa z Kráľovskej belgickej mincovne. Mince sú platné na území všetkých štátov eurozóny, bez ohľadu na to, ktorý štát ich vydal.

Spoločná európska strana zobrazuje tri rôzne mapy Európy. Tu by som chcel pripomenúť, že napríklad čo sa týka Slovenska, tak, na základe návrhov z verejnej anonymnej súťaže boli pre „národnú“ stranu mince vybrané tri slovenské symboly: slovenský štátny znak, Bratislavský hrad a Kriváň.

5. Stratégia pristúpenia Českej republiky k Eurozóne

5.1. Východiská pristúpenia k Eurozóne

5.2. Pozitívne efekty a riziká pristúpenia, výhody a nevýhody pre cieľové skupiny

5.3. Stratégia pristúpenia Českej republiky k eurozóne

Pôvodná stratégia pristúpenia Českej republiky k eurozóne, bola vypracovaná a kreovaná na základe vývoja a príprav vstupu Českej republiky do Európskej únie v roku 2003. Táto stratégia bola prijatá *na základe záväzku* Českej republiky prijať euro, vyplývajúceho z Prístupovej zmluvy Českej republiky k EÚ.

Pôvodný dokument bol postavený na uvedenie si dôležitosti príprav celého procesu prechodu ekonomiky na novú menu, a teda s predstihom definoval potrebné kroky hospodárskej politiky.

Pôvodná stratégia považovala za vhodný termín, ku ktorému by česká ekonomika mohla byť pripravená na prijatie eura, obdobie 2009-2010. Ako sme svedkami dnešnej doby tento pôvodný veľmi ambiciózný termín prejavil ako nerealizovateľný, a nesplniteľný. V dnešnej dobe nie je možné stanoviť kedy sa tak stane, nakoľko chýba na toto realizovanie nielen politická vôľa ale aj kondícia národného hospodárstva Českej republiky, ale o tom nižšie.

Pre zavedenie eura je kľúčové splnenie piatich **maastrichtských kritérií**, ktorých plnenie bolo tiež spomenuté v ešte v pôvodnej eurostratégii českej republiky v jej prvej časti. Ide o nasledovné:

- *Kritérium cenovej stability*
- *Kritérium dlhodobých úrokových sadzieb*
- *Kritérium verejného deficitu*
- *Kritérium verejného dlhu*
- *Kurzové konvergenčné kritérium*

Okrem menových kritérií, s ktorých plnením Česká republika nemá dlhodobo žiadne problémy sú kritériá fiškálne, z ktorých konkrétne, podľa môjho názoru, **deficit štátneho rozpočtu je kľúčovým problémom Českej republiky** na ceste plnenia konvergenčných kritérií.

Práve existencia nadmerného deficitu viedla k opusteniu pôvodného termínu. Nekonsolidované verejné financie sú v súčasnej dobe naprieč názorovému spektru uvádzané ako hlavná prekážka prijatia eura, čo je spolu s nízkou pružnosťou trhu práce označované ako

najpoprednejšie riziko pre fungovanie českej ekonomiky, resp. celého hospodárstva v eurozóne.

Podľa môjho názoru, má Česká republika, oproti štátom, ktoré už sú členmi eurozóny, jednu obrovskú komparatívnu výhodu. Česká republika má možnosť bez akýchkoľvek turbulencií, metód skúška – omyl, problémov a ťažkostí, ťažiť z vývoja a skúseností používania eura ako meny 13 členských štátov EÚ.

Česká republika má tak možnosť sa veľmi dobre a do všetkých dôsledkov vyvarovať „postnatálnych“ komplikácií, ktoré si na vlastnej koži museli zažiť súčasní členovia eurozóny. Česká republika má na základe týchto skúseností *jedinečnú možnosť umelo vymodelovať* vstup českej republiky do eurozóny a skoro so stopercentnou pravdepodobnosťou určiť jeho relevantné vplyvy na Českú republiku a jej ekonomiku. Môže ťažiť zo skúsenosti iných.

Za hlavné udalosti možno považovať upevnenie eura ako kreditnej svetovej meny, úspešné zavedenie eura v Slovinsku na začiatku tohto roka a oživenie hospodárskeho rastu v krajinách eurozóny v súčasnosti. Treba poukázať aj na to, že hospodársky úspech krajín eurozóny je aj naďalej závislý na fungovaní vlastných domácich hospodárskych politík. Z toho pre českú republiku stále vyplýva potreba vykonať štrukturálne reformy, ktoré posilnia pružnosť, zlepšenie, zvýhodnenie, posilnenie, optimalizáciu a efektivitu vnútorných a zahraničných trhov.

Zavedenie eura v Českej republike podporuje vysoká a narastajúca otvorenosť ekonomiky, obchodná previazanosť s krajinami eurozóny, stabilita bankového sektora a postupujúcej proces reálnej konvergencie. Stále však existujú faktory, ktoré znižujú možné prínosy zavedenia eura - rozdiel cenovej a mzdovej hladiny od priemeru EÚ, rozdielnosť hospodárskeho cyklu, vyšší podiel priemyslu na HDP (T)

, slabé stránky trhu práce - dlhodobá a štrukturálna nezamestnanosť, nízka pružnosť reálnych miezd, nedostatočné zosúladenie daňového a dávkového systému a nekonsolidované verejné financie.

V rámci stratégie Českej republiky na vstup do eurozóny by som rád upriamil pozornosť aj na **výzvy pre českú hospodársku politiku**, ktoré by mali viesť k optimálnej pripravenosti českej ekonomiky prijať euro, tzn. realizovať plne výhody plynúce z tohto kroku.

*Z tohto uhlu považujem, ako som uviedol aj vyššie za **klúčovú fiškálnu politiku**, ktorá bude po zavedení eura najvýznamnejším nástrojom makroekonomickej stabilizácie. Preto je potrebná fiškálna konsolidácia, ktorá by reflektovala ako procedúru nadmerného deficitu, tak demografické zmeny. To naznačuje nutnosť ísť nad rámec súčasnej vládnej reformy - konkrétne sa jedná o reformy dôchodkového systému a zdravotníctva.*

Menová politika významne prispieva k plneniu ju týkajúcich sa maastrichtských kritérií s tým, že od roku 2010 začne platiť nový inflačný cieľ vo výške 2%. Za klúčovú menovú politiku považuje vyvarovať sa veľkým zmenám nepriamych daní v období účasti v ERM II, pretože by mohlo byť ohrozené splnenie kritéria cenovej stability.

Kurzové konvergenčné kritérium spočíva v zapojení sa do systému kurzov ERM II po dobu minimálne 2 rokov. Aj naďalej budú vykonávané ročné vyhodnotenie plnenia konvergenčných kritérií, na základe ktorých sa rozhodne o zapojenie SR do ERM II. Tento krok bude urobený s približne trojročným predstihom pred vstupom do eurozóny.

Na záver možno konštatovať evidentnú potrebu čo najrýchlejšie prijať opatrenia na plnenie maastrichtských kritérií, čo významne posilní dôveryhodnosť Českej republiky, a v neposlednom rade musím zdôrazniť, že ako náhle budú podniknuté opatrenia vedúce k splneniu konvergenčných kritérií, bude môcť byť stanovený aj termín prijatia eura Českej republike.

5.1. Východiská pristúpenia k Eurozóne

Hospodársky a menová únia (HMÚ) bola implementovaná na základe Maastrichtskej zmluvy v troch fázach. V prvej fáze od roku 1990 bola zavŕšená liberalizácia kapitálových tokov a vytvorený *jednotný vnútorný trh EÚ*. Druhá fáza, ktorá začala v roku 1994, bola zameraná na dosiahnutie pokroku v konvergencii ekonomík členských krajín. S treťou fázou došlo v roku 1999 k *zavedeniu bezhotovostného obehu meny euro* ako začiatku na fungovanie jednotnej menovej politiky Európskej centrálnej banky (ECB), ktorá stanovuje jednotnú úrokovú sadzbu pre celú eurozónu. Proces menovej integrácie bol zavŕšený zavedením *eurového hotovostného peňažného obeživa v januári 2002*, čím došlo de facto aj de iure k eurozóne.

K základom ekonomickej integrácie v rámci HMÚ patrí mena euro a procesy

koordinácie hospodárskych a rozpočtových politík medzi sebou navzájom i medzi jednotlivými členskými štátmi. Koordináciu zaisťujú procedúry multilaterálneho dohľadu nad ich vývojom. Vznik nadmerných rozpočtových deficitov je obmedzený ustanoveniami Zmluvy o EÚ a tzv. Paktom stability a rastu. Fiškálna politika je v rámci týchto pomerne úzkych mantinelov ponechaná v kompetencii jednotlivých členských krajín EMÚ.

V tejto súvislosti *dávam do pozornosti* ustanovenie Zmluvy o založení ES, ktorá ukladá v článku 104 členským krajinám EÚ vyhnúť sa nadmernému deficitu verejných financií. O tom, či nadmerný deficit existuje, rozhoduje na základe správy Komisie Rada EÚ. V prípade rozhodnutia o nadmernom deficite odporučí Rada príslušné krajine prijať *korekčné opatrenia*, ktorých obsah nie je zverejňovaný s výnimkou prípadov, keď členská krajina na odporúčanie Rady počas stanoveného obdobia nereagovala. V nadväznosti na Pakt stability a rastu môžu byť navyše na členské krajiny eurozóny uplatňované aj finančné sankcie v podobe bezúročných depozít alebo - v prípade, keď Rada po dvoch rokoch od uloženia sankcií nedospeje k názoru, že došlo k náprave nadmerného deficitu - jednorazových pokút.

V roku 1999 splnilo podmienky na zavedenie eura a vytvorilo **eurozónu** jedenásť krajín EÚ, ku ktorým pristúpilo v roku 2001 aj Grécko. Veľká Británia a Dánsko, ktoré si na začiatku Maastrichtského procesu vyjednali tzv. **optout doložku ("opt out clause")**, sa v súčasnosti na projekte jednotnej meny nepodieľajú. Rovnako Švédsko, euru apriori nepovedalo striktne nie, stojí z domácich politických dôvodov zatiaľ mimo eurozóny.

Česká republika získala s pristúpením k EÚ automaticky účasť v tretej etape HMÚ, pričom získala štatút členskej krajiny s dočasnou výnimkou pre zavedenie eura, t.j. v tejto fáze nebude členom eurozóny. ČNB sa stane v okamihu pristúpenia k EÚ členom Európskeho systému centrálnych bánk (ESCB). Po prijatí eura sa ČNB zaradí do tzv. Eurosystému, ktorý sa skladá z ECB a centrálnych bánk členských krajín eurozóny., čiže štátov s menou euro.

Pred zavedením meny euro musí teda byť Česká republika podľa platnej európskej legislatívy členom EÚ, ktorý v súčasnosti už je a musí splniť maastrichtské konvergenčné kritériá (o tomto bližšie nižšie), vrátane zlučiteľnosti právnych predpisov v oblasti HMÚ. Časový okamih pre zavedenie eura či pre splnenie konvergenčných kritérií európska legislatíva explicitne neupravuje. Česká republika však v súčasnosti musí plniť svoj záväzok a musí

pravidelne dokumentovať smerovanie ekonomiky smerom k plneniu maastrichtských konvergenčných kritérií v tzv. konvergenčnom programe. (o tomto plnení pojednám neskôr)

Pre vysvetlenie aspoň v krátkosti konvergenčné kritéria:

Kritérium cenovej stability (17) vyžaduje, aby členský štát vykazoval dlhodobu udržateľnú cenovú stabilitu a priemernú mieru inflácie, sledovanú počas jedného roka pred preskúmaním, ktorá neprekračuje viac ako 1,5 pb priemernú mieru inflácie troch členských štátov EÚ, ktoré dosiahli najlepšie výsledky v oblasti cenovej stability. Kritérium dlhodobých úrokových sadzieb vyžaduje, aby priemerná dlhodobá nominálna úroková sadzba členského štátu EÚ v priebehu jedného roka pred preskúmaním neprekročila o viac ako 2 pb priemernú úrokovú sadzbu troch členských štátov, ktoré dosiahli najlepšie výsledky v oblasti cenovej stability.

Kritérium verejného deficitu požaduje, aby pomer plánovaného alebo skutočného deficitu verejných financií k hrubému domácomu produktu neprekročil 3%, okrem prípadov, keď:

- buď pomer podstatne klesol alebo sa neustále znižoval, až dosiahol úroveň blížiacu sa referenčnej hodnote,
- alebo prekročenie referenčnej hodnoty bolo iba výnimočné a dočasné a zároveň pomer zostáva blízko k referenčnej hodnote.

Kritérium hrubého verejného dlhu znamená, že by pomer verejného vládneho dlhu k hrubému domácomu produktu nemal prekročiť 60%, okrem prípadov, keď sa pomer dostatočne znižuje a vyhovujúcim tempom k referenčnej hodnote.

Kurzové konvergenčné kritérium spočíva v minimálnej dvojročnej účasti v mechanizme ERM II a dodržiavanie normálneho rozpätia v mechanizme v blízkosti centrálnej parity aspoň po obdobie dvoch rokov.

Formálne vyhodnotenie miery konvergenencie potrebné pre vstup do eurozóny sa vykonáva podľa procedúry špecifikovanej v Zmluve o EÚ. Konečné rozhodnutie je prijímané po štandardnej procedúre vrcholným stretnutím členských štátov EÚ na základe odporúčania Rady ECOFIN. Členské krajiny EÚ, ktorých ekonomické podmienky sú vyhodnotené ako

potenciálna hrozba pre zachovanie cenovej stability v eurozóne, do menovej únie nebudú môcť vstúpiť a zostane im zachovaný status krajiny s dočasnou výnimkou pre zavedenie eura.

Tieto krajiny tak môžu inkasovať výhody členstva v eurozóne až s oneskorením a budú v porovnaní s novými členmi eurozóny v komparatívne nevýhode.

Kurzové konvergenčné kritérium vyžaduje dvojročnú účasť v mechanizme ERM II a zároveň pohyb menového kurzu v blízkosti centrálnej parity. Úroveň centrálnej parity a šírky fluktuatívneho pásma kurzového režimu v rámci ERM II budú, po dohode ČNB s vládou, prerokované s ECB a Európskou komisiou a následne schválené radou ECOFIN. V júli 2003 spracovala ČNB ako informáciu pre vládu Českej republiky a pre verejnosť dokument s názvom "Kurzový mechanizmus ERM II a kurzové konvergenčné kritérium", ktorý obsahuje podrobnú argumentáciu existujúcej pozície. Vzhľadom k tomu, že samotná účasť v ERM II nevedie, na rozdiel od nezvratiteľného zafixovania kurzu v rámci menovej únie, na odstránenie rizika menových turbulencií, je účasť v mechanizme ERM II chápaná len ako brána pre prístupenie k eurozóne.

5.2. Pozitívne efekty a riziká prístúpenia, výhody a nevýhody pre cieľové skupiny

Pristúpením Českej republiky k eurozóne dôjde k zavŕšenie procesu integrácie českej ekonomiky do európskych menových štruktúr. Česká republika sa bude môcť plne podieľať na formulácii a implementácii spoločnej európskej menovej a kurzovej politiky, ktoré smerujú k posilneniu makroekonomickej stability nielen v priestore našej strednej Európy ale v celej Európe.

Členstvo v eurozóne by malo mať pozitívny vplyv na domácu hospodársku politiku, pretože kľúčovými prvkami systému sú požiadavky na strednodobo *vyrovnané verejné rozpočty* a na implementáciu štrukturálnych reforiem podporujúcich dlhodobu udržateľný hospodársky rast, v neposlednom rade nezanedbateľný prínos vo forme spoločnej kontroly.

Rozpočtová politika vykonávaná v súlade s ustanoveniami Paktu stability a rastu **zníži náklady** financovania verejných rozpočtov a povedie k **stabilizácii** dlhodobých úrokových sadzieb na nízkej úrovni. Firmy aj domácnosti budú profitovať nielen z nízkych úrokových sadzieb, ale i z prístupu k *hlbším, likvidnejším a transparentnejším* kapitálovým trhom eurozóny.

Nezvrátiteľným zafixovaním meny v rámci menovej únie dôjde k zvýšeniu stability finančného sektora a na zníženie rizika vzniku menových turbulencií. Prudké kurzové výkyvy predstavujú pre malú otvorenú ekonomiku v prostredí liberalizovaných kapitálových tokov významnú hrozbu, pričom ekonomiku ČR môžeme k tomuto typu ekonomík smelo priradiť.

V ďalšom rade, netreba zabudnúť, že z **eliminácie** kurzového rizika voči krajinám eurozóny, ktoré sú pre Českú republiku najdôležitejšími obchodnými partnermi, bude profitovať najmä *domáci podnikový sektor*. Tieto výhody sa, podľa môjho názoru prejavia jednak poklesom transakčných a zaistovacích nákladov, ale aj znížením investičnej neistoty. Sektor domácností získa výhody z vyššej cenovej transparentnosti, ktorá stimuluje pôsobenie konkurencie. Na zlepšenie tejto podstatnej výhody, je treba dbať na vytvorenie riadneho právneho rámca, ktorý by až do dôsledkov upravoval potrebné oblasti, aby bol tento zmysel zachovaný.

Tieto pozitívne efekty budú prispievať k vytváraniu stabilnejšieho prostredia pre podnikanie, k efektívnejšej alokácii zdrojov a následne k vyššiemu rastu ekonomiky. Pristúpenia k eurozóne tak môže ďalej urýchliť reálnu konvergenciu českej ekonomiky smerom k priemeru, a podľa môjho názoru možno aj k nadpriemeru Európskej Únie.

Pre názornosť ovplyvnenia podnikovej kultúry v ČR, som si dovoľil vypracovať tento exkurz, a vypracoval som nasledovnú názornú analýzu vplyvu zavedenia meny eura na malé a stredné podniky v českej republike:

V Českej republike existuje približne dva a pol milióna podnikateľských subjektov, jedná sa o malých živnostníkov až po veľké nadnárodné spoločnosti. Všetky tieto podniky sa budú musieť na zavedenie eura *dôkladne pripraviť*. Budú musieť vytvoriť hodnotenie účelnosti vynaložených prostriedkov a mali by pri tom zvoliť také metódy, ktoré budú maximálnym prínosom pre ich podniky. Rozsah a intenzita príprav na zavedenie eura sa budú líšiť vzhľadom na veľkú rozmanitosť podnikateľských subjektov, avšak za kľúčové faktory môžeme označiť veľkosť podniku a činnosť podnikania. Po zavedení novej meny sa bude od podnikov vyžadovať vykonanie celej rady potrebných zmien. Akýsi návod sa snaží načrtnúť Národný plán zavedenia eura, v tej časti, kde konkretizuje úlohy pre nefinančný sektor a ochranu spotrebiteľa.

Zavedenie eura overí riadiace schopnosti každej firmy. Odporúča sa, aby si každá firma zvolila svojho pána či pani euro ako zodpovednú osobu za koordináciu príprav na euro aj za vlastné prechod z koruny na euro. V spolupráci so všetkými riadiacimi zložkami firmy by táto osoba mala vytipovať konkrétne činnosti, ktoré budú musieť byť v súvislosti so zavedením eura upravené. Plán zavedenia eura by potom mal všetky tieto zistenia obsahovať.

Aby podnik zistil, akým spôsobom sa ho zavedenie eura dotkne, musia posúdiť tieto oblasti:

1. Právne inštrumenty

Firma musí zvážiť, či si zavedenie eura vyžiada úpravu dokumentov potrebných pre podnikateľskú činnosť či ako sa táto zmena prejaví v vopred dohodnutých zmluvách. Jedným z hlavných princípov zavedenia eura v Slovenskej republike je princíp právnej istoty, čo znamená, že všetky uzavreté zmluvy (hypotekárny, poisťné, nájomné a ďalšie) obsahujúce údaje v slovenských korunách, zostanú po zavedení eura naďalej platné, iba sa pomocou prepočítavacieho kurzu prepočítajú korunové sumy na eurové. Už existujúce zmluvy teda nebude nutné meniť, u novo uzatvorených zmlúv bude potrebné zvážiť úpravu ich formálnej stránky.

2. Hotovostné peniaze

Ak je podnik v priamom kontakte s drobnými odberateľmi, čo sa týka najmä maloobchodu, bude musieť zvážiť rozsah predzásobenia eurom. Komerčné banky poskytnú eurobankovky a euromince podnikovému sektoru jeden mesiac pred prechodom koruny na euro, podľa vopred uzatvorenej objednávky, ktorá bude špecifikovať požadovaný objem a štruktúru hotovosti. Ak firma nebude môcť odhadnúť predpokladané optimálne množstvo eurovej hotovosti, môže sa obrátiť na komerčné banky a ďalšie zodpovedné inštitúcie, napr. Hospodárskou komoru.

Skúsenosti zo štátov, ktoré už euro zaviedli, ukazujú, že v maloobchode môžu byť požiadavky na hotovosť v po zavedení eura 3 až 5 krát väčšia oproti bežnému stavu.

3. Cenová politika a marketing

Približne šesť mesiacov pred zavedením eura bude oznámený prepočítavací koeficient, podľa ktorého sa peňažné sumy v slovenských korunách prevedú na eurá. Uvádzať peňažné sumy v eurách aj korunách, teda tzv. duálny označovanie cien, bude pre obchodníkov a poskytovateľov služieb povinné. Všetky podrobnosti budú uvádzané v Obecnom zákone o zavedení eura. Podľa harmonogramu Národného plánu zavedenia eura sa predpokladá, že duálny označovanie cien bude zavedené pol roka pred zavedením eura a potrvá rok po jeho zavedení. V tejto súvislosti by si mal každý podnikateľ rozmyslieť, ako vhodne upraviť cenník ponúkaného tovaru a služieb. Zavedenie európskej meny by nemalo byť zneužitie k neodôvodnenému zvýšeniu cien. Firma by mala skôr zvážiť, či prechod na novú menu nevyužije ako marketingovú príležitosť na získanie konkurenčnej výhody. Oznámenie, že podnik upravil ceny v prospech zákazníka, by sa určite dobre vynímalo napríklad v reklamných materiáloch. Dá sa teda povedať, že euro otvára nové možnosti na zlepšenie marketingovej politiky podniku, jeho predaja sa navonok, ako aj dovnútra.

4. Školenia zamestnancov

Väčšia pracovná záťaž čaká na osoby, ktoré budú v prvých dňoch po zavedení eura, prichádzať do priameho styku s hotovosťou. Dva kalendárne týždne budú musieť pracovať s oboma menami naraz, pričom eura už budú len vracat'. Najmä maloobchod sa stane prirodzeným kanálom na výmenu hotovosti, ako ukazujú skúsenosti z iných štátov. Je potrebné vyškoliť tých zamestnancov, ktorí každodenne manipulujú s eurobankovkami a euromincami o ich ochranných prvkoch, čím sa predíde prípadnému používaniu falšovaných platidiel a tým pádom aj škode podniku. Riadne vyškolení musia byť aj zamestnanci, ktorí budú preceňovať tovaru. Dostatočný počet pracovníkov bude musieť byť zaistený aj na prevoz peňazí a ich uskladnenie počas obdobia duálnej cirkulácie. "

Ako je jasné a zrejmé, z tohto môjho malého exkurzu do oblasti podnikového práva je nutné, aby sa podnikatelia riadne pripravili na prípadné prijatie eura, aby toto nepodcenili, nakoľko aj z možných výhod jeho zavedenia sa pri nedodržaní elementárnych pravidiel môžu stať nevýhody a to s takými dôsledkami, ktoré môžu byť pre zdravú existenciu niektorých aj fatálne a likvidačné, pričom celkom zbytočne.

Ak by som mohol stručne a názorne zosumarizovať výhody prijatia meny euro v Českej republike, tak za hlavné výhody pripojenia k eurozóne možno považovať **pokles transakčných nákladov** spojených s výmenou korún na euro alebo obrátene. Cestovanie medzi rôznymi štátmi sa tak stane lacnejšie. Pri ceste z Prahy do Bratislavy či Budapešti budeme stále používať rovnakú menu ako pri ceste do Bruselu. Snáď ešte dôležitejšie bude **čiasťočná eliminácia kurzového rizika**. Podniky vyvážajúce alebo dovážajúcej do alebo z krajín eurozóny sa už nebudú musieť obávať náhlejš zmeny kurzu koruny, ktorá im dnes prináša nečakané straty či zisky. To sa však nedotkne všetkých devízových operácií, pretože zahraničný obchod s EÚ predstavuje len necelé dve tretiny všetkých vývozov a dovozov. Zvyšná takmer tretina zahraničného obchodu tak bude aj do budúcnosti vystavená nebezpečenstvu prudkej zmeny menového kurzu, ktorú aj naďalej nebudeme môcť ani do budúcnosti schopní ovplyvniť.

Za výhody eura by som aj považoval skutočnosť, že členstvo v menovej únii **núti domácu vládu k nižším deficitom verejných financií**, čo však vôbec, v konečnom dôsledku nemusí byť pravda. Príkladom môže byť Nemecko, kde aj cez členstvo v EÚ má deficit prekročiť 3% HDP, a v posledných dňoch kolapsy ekonomík Grécka, Írska, či hrozby kolapsov ekonomík Portugalska a Španielska.

Rovnakým mýtom je aj fakt, že členstvo v EÚ prinesie nižšie úrokové miery. V súčasnosti sú krátkodobé aj dlhodobé úrokové sadzby v Českej republike nižšie ako v EÚ. Po januárovom znížení repo sadzby sa totiž domáce výnosová krivka dostala opäť pod úroveň krivky v eurozóne. Vzhľadom na citlivosť kurzu koruny na úrokový diferenciál možno pochybovať, že by Česká národná banka bola v budúcnosti ochotná výrazne zvýšiť svoje sadzby nad úroveň Európskej centrálnej banky. ČNB bude preto kvôli silnej korune usilovať o sadzby skôr nižšie. To znamená, že úrokové sadzby na peňažnom trhu u nás s prechodom na euro zostanú rovnaké alebo sa mierne zvýši

Pristúpenie Českej republiky k eurozóne je spojené s radom výhod, ale tiež, tak ako som už aj začal vyššie s niektorými rizikami, ktorých intenzita pôsobenia sa bude v čase meniť. S ohľadom na možný vývoj.

Tieto riziká sú spojené predovšetkým s reakciou hospodárstva na ekonomické poruchy v podmienkach nezvratiteľne zafixovaného menového kurzu v rámci menovej únie. V prípade nedostatočnej cyklickej a štrukturálnej zladenosti českej ekonomiky a jej finančného sektora s ekonomikami eurozóny môžu mať ekonomické šoky nerovnaké, asymetrické vplyvy.

Strata samostatnej menovej politiky bude pre hospodársku politiku ČR znamenať stratu významných nástrojov, ktoré môžu pomôcť zmierniť negatívne dopady vyplývajúce z rozdielneho domáceho a zahraničného ekonomického vývoja a môžu tak uľahčiť ekonomickú konvergenciu.

Hospodárska politika v čase pred vstupom do eurozóny sa bude musieť orientovať tak, aby už v tejto fáze zabezpečila rýchlú ekonomickú konvergenciu a vyššiu reakčnú schopnosť ekonomiky, ktorá by znižovala riziko spomaľovanie hospodárskeho rastu vyvolané pôsobením asymetrických šokov a ich vplyvu. Hoci sa charakteristiky českej ekonomiky od začiatku transformácie priblížili k charakteristikám krajín EÚ, určitá nezladenosť ekonomických cyklov a štrukturálne odlišnosti budú pretrvávajúť aj po vstupe do eurozóny. Na zabezpečenie dostatočnej reakčnej schopnosti českej ekonomiky sú kľúčové najmä stabilizujúci fiškálna politika, pružnosť na trhu práce aj výrobkov a dobre fungujúce finančné trhy.

Na druhej strane plnenie podmienok a plná aplikovateľnosť Paktu stability a rastu bude okrem posilnenia *automatického stabilizačného pôsobenia fiškálnej politiky* vyžadovať aj jej sprísnenie tak, aby bola zabezpečená dlhodobá udržateľnosť vyrovnaných verejných financií. Stav verejných financií sa môže stať bariérou pre vstup do eurozóny nielen vďaka nadmernému deficitu, ale aj vďaka nedostatočnému štrukturálnemu prispôbeniu najmä výdavkovej strany. Fiškálna politika musí byť pripravená nielen plniť svoju makroekonomickú stabilizačnú funkciu, ale aj byť konzistentné s ostatnými štrukturálnymi politikami podporujúcimi konkurenčnú schopnosť slovenskej ekonomiky v podmienkach jednotného trhu.

K rozhodnutiu o nezvratnom zafixovaní výmenného kurzu a prijatí jednotnej menovej politiky môže dôjsť až v okamihu, keď sa dosiahne udržateľnej konvergencie ekonomiky a makroekonomických i mikroekonomických politík (otváranie trhov, konkurencieschopnosť v rámci jednotného trhu a prehĺbovanie hospodárskej integrácie, fungovanie inštitúcií na trhoch produktov, služieb a kapitálu, tak ako sme tomu boli svedkami aj v krajinách ktoré už prijali euro).

Charakteristiky českej ekonomiky sa postupne približujú k charakteristikám krajín EÚ. Obchodná výmena s EÚ sa na celkovom zahraničnom obchode českej ekonomiky podieľa približne dvoma tretinami a prílev zahraničných investícií z krajín EÚ dosahuje až štyroch pätín všetkých investícií prúdiacich do českej ekonomiky. Napriek tomu bol doteraz cyklický vývoj českej ekonomiky zladený s cyklickým vývojom eurozóny menej než v priemernej členskej krajine eurozóny. Aj v oblasti zladenosti štruktúry reálnej ekonomiky a finančného sektora existuje priestor na ďalšie zlepšenie.

Ohodnotenie dostatočnej ekonomickú zladenosti v čase a v medzinárodnom porovnaní možno realizovať napríklad s využitím analýzy korelácie ekonomického cyklu s krajinami eurozóny, analýzy korelácie dopytových a ponukových šokov medzi českou ekonomikou a ekonomikou krajín eurozóny, hodnotenie štruktúrnej podobnosti na základe podielu jednotlivých sektorov na celkovej pridanej hodnote či na základe sady kritérií týkajúce sa prepojení medzinárodného obchodu a finančného sektora SR s krajinami eurozóny.

Ďalšou nevyhnutnou nutnosťou je aj fiškálna konsolidácia, vysoké deficity verejných rozpočtov ČR (U), vstavané trendy k ich ďalšiemu štruktúrlnemu prehĺbovanie a nedostatočné podmienky pre symetrické fungovanie automatických stabilizátorov predstavujú v súčasnosti vážnu bariéru pre stabilizačné pôsobenie fiškálnej politiky. Cieľom fiškálnej konsolidácie musia byť nielen dosiahnutie maastrichtských kritérií, ale v strednodobom časovom horizonte tiež - v súlade s princípmi Paktu stability a rastu - vyrovnané štruktúrlné saldo verejných rozpočtov umožňujúce účinné pôsobenie automatických stabilizátorov a pružnosť diskrečných výdavkov. Pri absencii autonómnej menovej politiky bude totiž fiškálna politika v režime nezvratne zafixovaného kurzu v rámci menovej únie kľúčovým nástrojom makroekonomickej stabilizácie.

Nedostatočne konsolidovaný systém verejných financií by mohol mať obzvlášť nepriaznivé dôsledky počas účasti ČR v ERM II a v prvých rokoch po pristúpení k eurozóne. V tejto dobe bude existovať vyššia pravdepodobnosť rozdielného cyklického vývoja v ČR ako v neskorších rokoch. Cyklická nezladenosť môže byť zosilňovaná aj postupom štrukturálnych reforiem, prejavujúcich sa ako ponukové šoky s dopady do vývoja potenciálneho produktu. Ďalej, v tejto dobe očakávaný pozitívny inflačný diferenciál medzi SR a priemerom eurozóny bude mať pri jednotných nominálnych úrokových sadzbách za následok nižšie reálne úrokové sadzby, ktoré by mohli viesť k neadekvátnemu rastu domáceho dopytu. Obozretná fiškálna politika bude preto v rokoch tesne po pristúpení k eurozóne kľúčovou podmienkou zachovania dlhodobo udržateľného ekonomického rastu a ekonomickej prosperity.

Naštartovanie procesov obnovy fiškálnej rovnováhy napomáha priblížiť českú ekonomiku stavu, v ktorom bude schopná ašpirovať na prijatie eura. Ide však len o prvú etapu, na ktorú musí nadväzovať etapa ďalšie, v ktorej dôjde k ďalšiemu znižovaniu deficitu verejných financií vďaka implementácii hlbších štrukturálnych reforiem. Pre realizáciu všetkých prínosov vyplývajúcich z jednotnej meny, elimináciu možných rizík a z hľadiska zdravého fungovania ekonomiky pred aj po prijatí eura je preto potrebné pokračovať v započatom úsilí a smerovať fiškálnej sústavu k vyrovnaným pozíciám.

Iba jednoduché splnenie Maastrichtského rozpočtového kritéria nie je dostatočné, čo názorne dokumentujú súčasné hospodárske problémy niektorých členských krajín EÚ, ktoré v minulosti nevyužili naplno príležitosť na dosiahnutie fiškálnej rovnováhy. Potreba vytvorenia dostatočného manévrovacieho priestoru vo fiškálnej sústave je navyše zvýraznená aj tým, že už v druhej polovici tejto dekády začnú verejné rozpočty pociťovať pôsobenia nepriaznivých demografických tlakov. Razantný konsolidácie je navyše potrebné iz toho dôvodu, že rozpočtová sústava bude, najmä v prvých rokoch po vstupe do EÚ, vystavená potrebe nájsť dostatok zdrojov na prefinancovanie potrebných infraštruktúrnych investícií, čo spätne uľahčia proces reálnej ekonomickej konvergencie, a jej prerodeniu..

Pre formovanie fiškálnej politiky, ale i z hľadiska plnenia budúcich členských povinností v rámci EÚ v koordinačných a dozorných procedúrach, bude kritická úroveň všetkých národohospodárskych štatistických dát. Bez zabezpečenia ich dostatočnej kvality (včasnosti, spoľahlivosti, stability, transparentnosti) bude ťažké správne pochopiť a vyhodnotiť hospodársku situáciu a pripraviť korektívnej opatrenia. Štatistické dáta sú navyše základným prvkom všetkých koordinačných a dozorných procedúr. Aj nedostatočná kvalita národohospodárskych štatistík a GFS sa môžu stať ("technickú") prekážkou vstupu do eurozóny.

Vhodnými prístupmi na hodnotenie pokroku, sa mi v tejto súvislosti javia v oblasti konsolidácie verejných financií môžu byť napríklad analýza citlivosti vstavaných stabilizátorov pomocou hodnotenia vplyvu fluktuáciou HDP na hospodárenie verejných rozpočtov, analýza manévrovacieho priestoru verejných rozpočtov pre diskrečnú politiku podľa štruktúry rozpočtu či medzinárodnej komparácie priebehu deficitu verejných rozpočtov a cyklickej pozície ekonomiky.

Možné prijatie meny euro bude mať pre tak trochu povedzme negatívny vplyv aj na trh práce. Trh práce v ČR je charakteristický, podobne ako trh práce v EÚ, pomerne malou mobilitou a flexibilitou pracovnej sily. Navyše v horizonte niekoľkých rokov po prijatí do EÚ je potrebné počítať s obmedzeniami obmedzujúcimi voľný pohyb pracovných síl z nových členských krajín. Posilnenie adaptačných mechanizmov na trhu práce si vyžaduje realizáciu krokov posilňujúcich flexibilitu trhu práce a pružnosť reálnych miezd a to nielen v inštitucionálnej oblasti, ale aj v oblastiach ako sú dopravná infraštruktúra a zvýšenie flexibility na trhu s bytmi.

Hodnotenie stupňa flexibility trhu práce možno realizovať napríklad hodnotením medziregionálnej mobility obyvateľstva, analýzou rozptylu v regionálnych mierach nezamestnanosti, analýzou flexibility miezd, hodnotením podielu dlhodobo nezamestnaných na celkovom počte nezamestnaných či hodnotením štruktúry zamestnanosti na celom trhu práce.

A opäť ak by som mal v krátkosti zosumarizovať nevýhody a úskalia prijatia spoločnej meny euro, tak *jednoznačnou nevýhodou* zavedenia spoločnej meny bude strata nezávislej

menovej politiky, ktorá by reagovala na potreby domácej ekonomiky. Tu je však potrebné uviesť, že o súčasnej nezávislosti stredoeurópskych centrálnych bánk by sme mohli dlho diskutovať, pretože v praxi väčšinou všetky s istým oneskorením kopírujú vývoj sadzieb ECB.

Tým, že bude na celú eurozónu - od Portugalska až po Fínsko - uplatňovali rovnaké menová politika, stane sa, že v jednej oblasti **bude táto politika pôsobiť ako liek a v inej ako jed**. To napokon dnes vidíme na príklade Nemecka, ktoré by potrebovalo úrokové sadzby znížiť, zatiaľ čo Írsko naopak zvýšiť. Frankfurtská menová politika tak bude mať asymetrické dôsledky vnútri napučiavajúci eurozóny. Asymetrické šoky sa pritom prejaví výraznejšie u malých otvorených ekonomík, ako je ČR, kde menový kurz pôsobí ako tlmič u automobilu. Možno tomu predísť tým, že počkáme, až sa samovoľným trhovým procesom štruktúra českej ekonomiky viac priblíži priemernej západoeurópskej ekonomike, ku ktorej sa snažíme dostať.

Tieto asymetrické vplyvy by bolo v zdravej ekonomike možné riešiť fiškálnou politikou, ktorá by čiastočne suploval politiku menovú. Ak sú však verejné financie v takom stave ako v ČR - keď fiškálna politika vďaka veľkému množstvu povinných výdavkov nie je schopná generovať prebytky rozpočtu a vyvolávať účinnú reštrikciu - nedá fiškálnu politiku používať v boji s infláciou, ktorá sa v tejto súvislosti javí ako jej nepriateľ číslo jeden.

Prechod na euro totiž bude vytvárať *značné inflačné tlaky*. K tým dochádzalo i u rozvinutých ekonomík, ako je Nemecko, samotným prechodom na nové ceny v novej mene, keď boli tieto ceny zaokrúhľovať smerom nahor. U nás sa k tomu pridá aj tendencie k vyrovnávaniu cenových hladín v oboch ekonomikách. Doteraz k tomuto procesu dochádzalo prostredníctvom menového kurzu. Teraz to však nebude možné a cenová hladina u nás a v zahraničí sa bude vyrovnávať vyššou infláciou. Miera inflácie meraná CPI by sa v porovnaní s dnešnej rekordne nízkou infláciou blízku nule mohla zvýšiť aj viac ako pätnásťkrát. To by znamenalo pomalé rozpustenie úspor obyvateľstva. Koľkokrát sa inflácia zdvihne však bude záležať predovšetkým na nastavenie výmenného pomeru korún za euro. Čím bude koruna slabšia, tým bude inflácia vyššia, čo bude opätovne nepriaznivo vplývať na celú ekonomiku.

Vyššie ceny budú tlačíť na vyšší rast miezd. Ten sa odrazí do nákladov výrobcov a nižšej konkurencieschopnosti podnikov na svetových trhoch, čo vyústí v hromadné prepúšťanie a výrazný rast nezamestnanosti. Ten by však mohol byť kompenzovaný prílevom nových

investícií, ktoré by využívali stále nižších miezd v ČR. Tak vysokých miezd ako má Nemecko sa totiž vzhľadom k nižšej produktivite práce v najbližších mnohých rokoch nedočkáme.

K tomu, aby sme mohli euro ľahko prijať, by sme potrebovali pružný trh práce, ktorý nebude zbytočne regulovaný. Bohužiaľ trh práce u nás nebude flexibilná tak dlho, kým sa ľudia nebudú môcť sťahovať za prácou. Tomu v súčasnosti bránia situácia na trhu s bytmi. Problémy bude pôsobiť aj fakt, že asi nebudeme mať v prvých rokoch členstva v EÚ neobmedzený prístup na zahraničné trhy práce. Kým nebudeme mať skutočne jednotný trh práce, bude prijatie eura pre ekonomiku predstavovať riziko vyššej nezamestnanosti.

Zavedenie novej meny si myslím, že sa prejaví aj v tom, že mnohí ľudia budú mať problémy s orientáciou v nových cenách. Tento jav je nám známy z krajín západnej Európy, kde stále značná časť populácie prepočítava ceny na franky a marky, alebo z nových členov eurozóny, Slovensko a jeho bývalé koruny, pretože z cien v eurách nevidia, či je tovar lacný alebo drahý.

5.3. Stratégia prístúpenia Českej republiky k eurozóne

Česká republika (ďalej aj ako „ČR“) sa od dátumu vstupu do Európskej únie (EÚ) zúčastňuje tretej etapy hospodárskej a menovej únie (EMU), pričom získala štatút členskej krajiny s dočasnou výnimkou pre zavedenie eura. Nie je teda zatiaľ členom eurozóny, ale do budúca prijala záväzok zaviesť euro a do eurozóny vstúpiť. Preto je potrebné pracovať so stratégiou prijatia eura, z ktorej by vychádzali jednotlivé hospodárskej politiky.

V súlade s tým v roku 2003 vláda schválila dokument **Stratégia prístúpenia Českej republiky k eurozóne (18)**, ktorý bol pripravený v spolupráci s Českou národnou bankou (ČNB). Vzhľadom k tomu, že pôvodná stratégia *nebola naplnená*, priniesla vláda ČR a ČNB jej aktualizáciu. Táto aktualizácia zohľadnila domáce i zahraničný vývoj od doby schválenia pôvodného textu a rovnako ako pôvodný dokument predstavuje spoločný a koordinovaný prístup vlády Českej republiky a Českej národnej banky k budúcemu prijatiu eura.

Vyhodnotenie Stratégie pristúpenia ČR k eurozóne z roku 2003 a doterajšie plnenie konvergenčných kritérií

Stratégia pristúpenia ČR k eurozóne z roku 2003 (ďalej len Stratégia) zhrnula základné východiská procesu zapojenia ČR do eurozóny a diskutovala jeho očakávané prínosy aj riziká. **Dokument odporučil pristúpenie ČR k eurozóne "... hneď ako na to budú vytvorené ekonomické podmienky "**. Načasovanie vstupu bolo v dokumente podmienené rýchlosťou reálneho a nominálneho približovania českej ekonomiky k ekonomikám krajín eurozóny. Za predpokladu plnenia maastrichtských kritérií vrátane úspešnej konsolidácie verejných financií, dosiahnutie dostatočného stupňa reálnej konvergence a primeraného postupu štrukturálnych reforiem poskytujúcich dostatočnú ekonomickú zladenosť s krajinami eurozóny dokument očakával pristúpení ČR k eurozóne v horizonte rokov 2009-2010. Ako sme toho svedkami, tento dátum sa oproti pôvodnému zámeru vyjavil ako nedodrzaný.

Stratégia tiež vymedzovala podmienky vstupu a rámcovú dĺžku zotrvania v kurzovom mechanizme ERM II s ohľadom na plnenie kurzového konvergenčného kritéria v podmienkach českej ekonomiky¹. Stratégia konštatovala, že sa ČR zapojí do kurzového mechanizmu ERM II na minimálne možnú dobu ². K tomu dôjde až po vytvorenie predpokladov pre prijatie jednotnej meny a bezproblémovú realizáciu výhod z jej prijatia, tj až v nadväznosti na dosiahnutý pokrok v príprave a uskutočňovaní reforiem verejných financií a na prijatie ďalších reforiem smerujúcich k zvýšeniu flexibility českej ekonomiky, najmä pružnosti trhu práce . Tieto reformy sú potrebné nielen z dôvodu prijatia eura, ale aj samy o sebe, pretože sú podmienkou ďalšieho zdravého rozvoja slovenského hospodárstva.

Vláda a ČNB (19) sa v stratégii zaviazali každoročne hodnotiť pripravenosť ČR na jej pristúpenie k eurozóne ako z hľadiska *súčasného a očakávaného plnenia* maastrichtských konvergenčných kritérií, ako aj z hľadiska ekonomickej zladenosti ČR s eurozónou. Hodnotenie ústila v odporúčaní vláde, či v roku nasledujúcom po vyhodnotení iniciovať procedúru smerujúcu ku vstupu koruny do mechanizmu ERM II. Všetky tri vyhodnotenie urobené od schválenia Stratégia vyústila v odporúčaní vláde neusilovať v nasledujúcom roku o vstup do ERM II. Negatívne odporúčania v poslednom hodnotení z októbra 2006 znamená, že sa dátum budúceho pristúpenia ČR k eurozóne posunulo za pôvodný Stratégiou zvažovaný horizont rokov 2009 až 2010, dnešné názory sa pohybujú niekde na rozmedzí rokov 2015-2018.

Pri vstupe do EÚ bola s ČR v dôsledku vysokých schodkov verejných rozpočtov začatá tzv. **procedúra nadmerného deficitu**. Jej cieľom bolo zníženie deficitu verejných financií udržateľným a dôveryhodným spôsobom pod hranicu 3% HDP do roku 2008. Plán postupného znižovania deficitu bol odsúhlasený inštitúciami EÚ na základe vládou predloženého Konvergenčného programu z mája 2004. Ten bol postavený na fiškálnych cieľoch reformy verejných financií schválenej vládou v roku 2003.

Ťažisko fiškálnej reformy resp. konsolidačného programu spočívalo v obmedzení objemu verejných výdavkov a v miernom zvýšení zloženej daňovej kvóty. To bolo ďalej doplnené úpravou inštitucionálneho rámca zavádzajúce strednodobej fiškálnej cielenie ukotvené strednodobými výdavkovými rámci. *Reforma úspešne začala reštrukturalizáciu príjmovej strany verejných rozpočtov*. Na výdavkovej strane však došlo k upusteniu od pôvodných zámerov a prijaté opatrenia mali len krátkodobý vplyv. Navyše už od roku 2005 dochádzalo k prekračovaniu novo zavedených strednodobých výdavkových rámcov. Dodatočné príjmy plynúce z rýchleho ekonomického rastu boli využívané skôr **multiplikácii** výdavkov než k redukcii deficitu. Vláda tak nevyužila príležitosť k udržateľnej výdavkovej konsolidácii, ktorú ju poskytol rýchly rast ekonomiky. Avšak vďaka dobrej economickej situácii a nadhodnotenie výdavkových plánov jednotlivých ministerstiev prejavujúcemu sa prevádzaním prostriedkov do rezervných fondov bola pôvodná, i keď nie príliš ambiciózná stratégia znižovania deficitov, dodržiavaná, pričom ako prínosné sa javí aj jej ďalšie dôsledné dodržiavanie.

K prerušeniu tohto vývoja však došlo v roku 2007, kedy v dôsledku predvolebných opatrení z roku 2006 sa razantne zvýšili **sociálne výdavky**, čo viedlo k procyklickému správaniu fiškálnej politiky. Pôvodný cieľ konsolidačného programu pre rok 2007 vo výške 3,3% HDP preto nebol dodržaný, a ČR tak nebola schopná ukončiť procedúru nadmerného deficitu podľa stanoveného termínu. Túto právnu skutočnosť, považujeme za jednu z hlavných ekonomických príčin, prečo ešte nie je ČR pripravená na prijatie meny euro, to samozrejme za predpokladu, že zámerne opomínam, politické dôvody.

Existencia procedúry nadmerného deficitu vytvára právnu prekážku vstupu do eurozóny, pretože znamená neplnenie fiškálneho konvergenčného kritéria. Súčasný stav verejných financií navyše bráni ich stability pôsobenie v priebehu hospodárskeho cyklu.

Maastrichtské kritérium stanovené **pre dlh verejného sektora** ČR, sa na rozdiel od kritéria rozpočtového deficitu plní. Do roku 2003 síce dochádzalo k výraznému zvýšeniu verejného dlhu, ale vzhľadom na jeho relatívne nízkej východiskovej úrovni dosiahol jeho podiel na HDP v roku 2003 len hodnoty 30,1%, zatiaľ čo hodnota kritéria je 60%. V nasledujúcich rokoch sa potom jeho výška stabilizovala zhruba na tejto úrovni a ani v najbližšej budúcnosti sa neočakáva jeho výrazný nárast. Plnenie kritéria by tak v horizonte predpokladaného prijatia eura nemalo byť ohrozené. Z dlhodobého pohľadu by však mohol vznikáť tlak na podstatné zvýšenie verejného dlhu, ak by neboli uskutočnené zásadné reformy najmä v oblasti dôchodkového a zdravotného systému, ako sme však svedkami, súčasná pravicová vláda má pripravené právne podklady na spustenie týchto kľúčových reforiem.

Česká republika v uplynulých rokoch **splnila maastrichtské kritérium cenovej stability**. Domáca inflácia sa dlhodobo pohybuje na nízkej úrovni, čo je o iného odrazom úspešného ukotvenie inflačných očakávaní menovou politikou ČNB. Výhľad cenového vývoja na roky 2007 a 2008, však naznačil, že najmä v súvislosti so zmenami nepriamych daní dôjde v rokoch 2007 a 2008 pravdepodobne k prekročeniu referenčnej hodnoty kritéria cenovej stability. Po odznení tohto jednorazového šoku plyúceho z administratívnych opatrení sa však inflácia vrátila na pôvodnú nižšiu úroveň. Tiež kritérium dlhodobých úrokových sadzieb je ČR dlhodobo plnené. Domáce dlhodobé úrokové sadzby sa od roku 2006 dokonca pohybujú pod úrovňou sadzieb v krajinách eurozóny. Tento vývoj odráža najmä dlhodobo nízko inflačné prostredie českej ekonomiky. Kritérium dlhodobých úrokových sadzieb by malo byť v budúcnosti bez problémov plnilo, ak bude ČR úspešná pri plnení zostávajúcich konvergenčných kritérií.

ČNB pokračovala v období od prijatia Stratégie v aplikácii plávajúceho kurzu uplatňovaného v rámci menovo politického režimu inflačného cielenia. Kurz koruny je v tomto režime určovaný trhové ponukou a dopytom, pričom ČNB na devízovom trhu zasahuje iba vo výnimočných situáciách 3. Od prijatia Stratégie pritom menový kurz pokračoval v tendencii postupného nominálneho zhodnocovania. Doterajší proces dobiehania cenovej hladiny vyspelých krajín EÚ kurzovým aj inflačným kanálom vytváral predpoklad pre vyvážené plnenie konvergenčných kritérií v oblasti inflácie a úrokových sadzieb.

Stabilizácii inflácie na nízkej úrovni pri nízkych úrokových sadzbách a silnom ekonomickom raste možné teda z pohľadu naplňovaní Stratégia považovať za pozitívne, rovnako ako zvyšujúce sa otvorenosť a konkurencieschopnosť slovenskej ekonomiky. Naopak za nepriaznivý možno považovať vývoj verejných financií a do súčasnej doby chýbajúce reformy, ktoré by zaručili dlhodobu vyrovnanosť hospodárenie verejného sektora a zaviedlo viac pružnosti by fungovanie českej ekonomiky, najmä potom trhu práce. To sa odrazilo v nenaplnení pôvodných ambícií Stratégia ohľadom termínu prijatia eura v SR.

Pôvodný časový rámec pre zavedenie eura v horizonte rokov 2009-2010 si vynútil venovať pozornosť praktickým prípravám na zavedenie eura. V novembri 2005 bola vládou ČR zriadená funkcia *Národného koordinátora zavedenia eura v ČR*, následne bola tiež vytvorená medzirezortná *Národná koordináčna skupina pre zavedenie eura*. V gescii tohto orgánu bol spracovaný návrh scenáre jednorazového zavedenia eura (schválený vládou v októbri 2006) a *Národný plán zavedenia eura v ČR* (schválený vládou v apríli 2007). *Národný plán* sa zaoberá technickými, organizačnými, právnymi i komunikačnými aspekty pripravenosti českej ekonomiky na zavedenie a používanie eura, a to u spoločností, občanov aj v štátnej správe. (podrobnejšie o národnom pláne vid'. nasledujúca kapitola)

Opatrenia *Národného plánu* sú v tejto fáze štruktúrovaná nezávisle na konkrétnom termíne zavedenia eura a sú teda ponímaná ako súbor úloh určených na realizáciu v určitej časovej lehote pred dňom € značiacim okamih zavedenia eura. Úlohy radené do časovej postupnosti dokazujú, že z logistického hľadiska je potrebné počítať aspoň s trojročným obdobím technických príprav. Je teda potrebné začať s týmito prípravami prakticky od okamihu rozhodnutia o vstupe do systému ERM II. Náklady spojené so zavedením eura nebudú hradené z verejných zdrojov a ponese si je každý súkromný subjekt sám. Aj z tohto dôvodu je potrebné stanoviť cieľový termín tak, aby bol dostatočne dôveryhodný a všetci zúčastnení mali možnosť naplánovať vynaložení týchto nákladov efektívnym spôsobom.

Vývoj v EÚ od prijatia Stratégie

Zavedenie eura v roku 1999 bolo spájané s očakávaním výrazných rast výdavkov impulzov, podmienených však realizáciou štrukturálnych reforiem. Mnohé členské krajiny eurozóny však nevyvinuli dostatočné úsilie na splnenie potrebných reforiem, čo v kombinácii s nepriaznivou fáz hospodárskeho cyklu viedlo k spomaleniu ekonomického rastu eurozóny ako celku. Hospodárska stagnácia eurozóny pritom odrážala najmä problémy jej hlavných národných ekonomík, zatiaľ čo niektoré menšie krajiny dosahovali aj v týchto podmienkach priaznivých hospodárskych výsledkov. V súčasnej dobe sa už eurozóna nachádza na vzostupnej fáze hospodárskeho cyklu, čo sa prejavuje tiež v významného nárastu nových pracovných príležitostí. Doterajšie skúsenosti s prispôsobovacími mechanizmami v prostredí jednotnej menovej politiky tak ukazuje, že hospodársky úspech členských štátov eurozóny je v prvom rade závislý od ich vlastných domácich hospodárskych politikách. Z hľadiska úspešného fungovania v eurozóne je žiaduce, aby tieto politiky boli zamerané na zvyšovanie flexibility a efektívnosti trhov, čo je dôležité posolstvo aj pre českú hospodársku politiku.

Euro si upevňuje postavenie dôveryhodné svetovej meny. Po počiatočnom oslabovaní eura, súvisiacim s neistotou na trhoch ohľadom efektívnosti inštitucionálneho usporiadania v eurozóne a s rýchlym hospodárskym rastom USA, začalo euro v nasledujúcich rokoch postupne posilňovať. Za pretrvávajúcim posilňovaním eura k doláru stojí nielen ekonomické faktory, ale aj rastúca dôvera v ECB, euro i v potenciál ekonomiky eurozóny. V súvislosti s rozširovaním EÚ a rastom dôveryhodnosti eura dochádza k zvyšovaniu jeho podielu v zahranične obchodných transakciách mnohých krajín i v devízových rezervách centrálnych bánk.

V roku 2005 bola schválená **revízia Paktu stability a rastu, (V)** v rámci ktorej bola prijatá odlišné vyššie strednodobého fiškálneho cieľa pre jednotlivé krajiny s dôrazom na konsolidáciu fiškálneho vývoja v tzv. *dobrych časoch*. Česká republika si stanovila tento cieľ ako deficit verejných rozpočtov vo výške 1% HDP a jeho dosiahnutie stanovila v konvergenčnom programe na rok 2012. Väčšina členských krajín EÚ, ktoré sa v minulých rokoch narážali s prehlbujúcou sa fiškálnou nerovnováhou, prijala rad opatrení, ktoré viedli k postupnému zlepšeniu situácie verejných rozpočtov.

Z nových členských krajín EÚ iba Česká republika a Maďarsko predpokladajú, že očakávaný fiškálny vývoj nebude v najbližšom období v súlade s ich záväzkami vyplývajúcimi z Paktu stability a rastu, celkovú koncepciu by však táto právna skutočnosť nemala ohroziť.

Prístup nových členských krajín EÚ, ktoré euro zatiaľ neprijali, ale sú zaviazané k jeho budúcemu zavedeniu, zostáva nejednotný. Celkom sedem z desiatich nových členských krajín, ktoré vstúpili do EÚ k 1.5. 2004, zvolilo stratégiu prijatia eura v čo najkratšom čase (Lotyšsko, Litva, Estónsko, Malta, Cyprus, Slovensko a Slovinsko). Z tohto dôvodu sa už v priebehu rokov 2004 a 2005 tieto krajiny (vrátane Slovinska prístupujúceho k eurozóne v roku 2007) zapojili do mechanizmu menových kurzov ERM II. Litva, Lotyšsko a Estónsko však boli nútené oproti pôvodným plánom vstup do eurozóny posunúť bez zatiaľ oficiálne stanoveného nového termínu. Malta a Cyprus plánujú prijatie eura od začiatku roka 2008 a dostali už súhlasné hodnotenie európskych inštitúcií, Slovensko potom od začiatku roka 2009. Maďarsko a Poľsko zvolili, rovnako ako ČR, cestu účasti v ERM II len na dobu potrebnú pre splnenie kurzového kritéria a technickú prípravu prijatia eura. Vstup týchto dvoch krajín do ERM II sa preto bude, podobne ako v prípade ČR, odvíjať od predpokladaného termínu prijatia eura. Ten však doteraz nebol ani u jednej z nich pevne stanovený. Predpokladá sa, že Poľsko neprijme euro skôr ako v roku 2012, v prípade Maďarska sa neočakáva jeho prijatie skôr ako v roku 2014. Krajina poslednej vlny rozšírenia EÚ - Bulharsko a Rumunsko - majú pomerne ambiciózne plány ohľadom vstupu do eurozóny. Bulharsko chce vstúpiť čo najskôr do systému ERM II, v prípade Rumunska bol stanovený cieľový termín pre zavedenie jednotnej meny na rok 2014, no s ohľadom na jeho úroveň ekonomiky je to otázne.

Prijatie eura v Slovinsku v januári 2007 prebehlo po technickej stránke bez problémov. Aj v tejto krajine došlo k prechodnému nárastu vnímanej inflácie a jej odklon od inflácie skutočne štatisticky nameranej, avšak v menšom rozsahu ako pri zavádzaní hotovostného eura v krajinách "**prvej vlny**". Podľa predbežných analýz možno prechod na platenie eurom v Slovinsku po technickej a organizačnej stránke hodnotiť ako príklad úspešnej politiky, založenej na aktívnej a dôslednej príprave, kedy sa snažilo zabezpečiť hladký priebeh v celom hospodárstve.

Na druhej strane stoja "staré členské krajiny" mimo eurozóny - **Dánsko, Veľká Británia (majú trvalú výnimku na zavedenie eura) a Švédsko**, ktoré odmietlo zavedenie eura v referende. Tieto krajiny s prijatím eura v najbližšej dobe nepočítajú a podmieňujú jeho

zavedenie kladným výsledkom referenda (v prípade Veľkej Británie aj schválením vládou a parlamentom). Dánsko sa však od roku 1999 zúčastňuje kurzového mechanizmu ERM II, kde dobrovoľne a bez závažnejších problémov udržiava fluktučné rozpätie $\pm 2,25\%$ okolo cen. parity.

Žiadosť Litvy o vstup do eurozóny podaná v r. 2006 bola odmietnutá z dôvodu tesného nesplnenia inflačného kritéria a nepriaznivého výhľadu inflácie. Na tomto príklade je zrejmé, že európske authority (Európska komisia, Rada EÚ v zložení ministrov financií ECOFIN i ECB) uplatňujú prísne interpretácii maastrichtských konvergenčných kritérií a ďalších podmienok pre prijatie eura pri hodnotení krajín, ktoré o vstup do eurozóny požiadali. V tejto ich interpretácii sa vedľa čisto právneho pohľadu na vec presadzuje i dôraz na udržateľnosť plnenia ekonomických kritérií aj po prijatí eura, aby nedochádzalo k zbytočným turbulenciám.

Schopnosť českej ekonomiky fungovať v rámci eurozóny

Na to, či bude euro pre Českú republiku prínosom, je odpoveď aspoň podľa môjho názoru v schopnosti českej ekonomiky fungovať v rámci eurozóny. Pre realizáciu výhod spojených so zavedením eura je potrebný vysoký stupeň ekonomickej konvergenencie, koherencie a komplementarity českej ekonomiky s eurozónou. Rozhodujúce pre udržanie dobrej výkonnosti českého hospodárstva bude po strate samostatnej menovej politiky pružnosť ekonomiky a jej schopnosť rýchleho prispôsobenia ekonomickým šokom. Na to poukazovali už Stratégia z roku 2003. Zatiaľ čo niektoré z týchto požadovaných vlastností českej ekonomiky sú pre prijatie eura už dlhodobo príhodné, v iných oblastiach je zrejmá potreba ďalšieho zlepšenia, až kým by sa nedosiahol požadovaný ekonomický efekt.

Medzi faktory, ktoré podporujú zavedenie eura, patrí vysoká a narastajúca otvorenosť českej ekonomiky spolu s obchodnou previazanosťou s eurozónou. Tá je partnerom pre 60% českého vývozu a 50% slovenského dovozu, celá Európska únia pre viac ako 85% slovenského vývozu a 70% slovenského dovozu. Česká ekonomika sa navyše vyznačuje aj vysokým prílevom priamych investícií z eurozóny. Silné ekonomické prepojenie českej ekonomiky s eurozónou vytvára predpoklady pre zvyšovanie cyklické zladenosti s touto oblasťou.

Český finančný sektor zostáva v pomere k HDP síce výrazne menšie, než je tomu v priemere v krajinách eurozóny, avšak z hľadiska štruktúry sú oba sektory už relatívne podobné. V dôsledku rýchleho vývoja úverov domácnostiam i rastu úverov podnikom v ČR v poslednej dobe dochádza k pozvoľnému rastu podielu úverov na HDP. V minulých rokoch došlo ku kvalitatívnemu zlepšeniu úverových portfólií a na zvýšenie ziskovosti v bankovom sektore. Kapitálová primeranosť mierne klesá, je však zatiaľ na dostatočnej úrovni. Český bankový sektor v súčasnosti vykazuje stabilitu a odolnosť voči vonkajším šokom, aj keď táto odolnosť zatiaľ nebola testovaná obdobím nepriaznivého ekonomického vývoja.

Výrazným pozitívnym posunom od roku 2003 bolo tiež zreteľné priblížení ekonomickej úrovne ČR k priemeru eurozóny. Úroveň HDP na obyvateľa ČR v parite kúpnej sily je stále vyššia ako vo väčšine nových členských krajín EÚ a v roku 2006 sa nachádzala mierne nad 70% priemeru eurozóny. Možno očakávať, že v najbližších rokoch ekonomická vyspelosť SR ďalej vzrastie a odstup od priemeru eurozóny sa tým zmenší. Vyššia miera dosiahnutej reálnej konvergenencie pôsobí na priblíženie cenovej hladiny, a znižuje tak budúce tlaky na rovnovážnej posilňovanie reálneho kurzu, ktoré by po prijatí eura viedli k inflačnému diferenciu oproti priemeru eurozóny a tým spojeným nižším domácim reálnym úrokovým sadzbám.

Cez pozorované približovania zostáva rozdiel v cenovej hladine oproti eurozóne zatiaľ pomerne výrazný. V roku 2005 bola česká cenová hladina približne na úrovni 56% priemernej úrovne eurozóny a 58% priemernej úrovne EÚ. Hodinové náklady práce boli v ČR približne na 27% priemeru eurozóny, resp. 31% priemeru EÚ. Je pravdepodobné, že proces reálneho dobiehania a rast relatívnej cenovej i mzdovej hladiny budú ďalej pokračovať.

Na úrovni celkovej ekonomickej aktivity je naďalej pozorovaná významná rozdielnosť hospodárskeho cyklu v ČR a eurozóne, pričom k jeho výraznejšiemu aproximácii nedochádza. Nízka zladenosť s eurozónou pretrváva aj u dopytových a ponukových makroekonomických šokov. V posledných rokoch k rozdielnemu ekonomickému vývoju prispelo zrýchlenie hospodárskeho rastu v ČR, ktoré odrážalo najmä zmeny na ponukovej strane ekonomiky.

Zo štrukturálneho hľadiska si česká ekonomika oproti priemeru eurozóny zároveň zachováva odlišnosť v podobe vyššieho podielu priemyslu, ktorý v posledných rokoch ďalej mierne rastie, a menšieho podielu služieb na HDP. U aktivity v priemysle je však pozorovaná

pomerne vysoká cyklická zladenosť s eurozónou, avšak *myslím si, že aj tu je čo zlepšovať*.

Súčasná situácia verejných financií ČR naďalej silne obmedzuje priestor pre ich makroekonomickej stabilizačné pôsobenie. Aj keď od roku 2003 došlo k zníženiu deficitu hospodárenia verejných rozpočtov, deficity verejných financií zostali v ďalších rokoch relatívne vysoké aj pri rýchlom tempe hospodárskeho rastu a výhľad na najbližšie obdobie je pomerne nepriaznivý. Deficity majú pritom z veľkej časti štrukturálnej charakter a znižujú priestor pre pôsobenie vstavaných stabilizátorov a v krajnom prípade pre vykonávanie diskrečných opatrení v čase hospodárskeho oslabenia, akého sme svedkami po roku 2008.

Prevažne v dôsledku vysokého tempa hospodárskeho rastu v rokoch 2005 a 2006 rastie miera zamestnanosti a celková nezamestnanosť klesá. Hodnoty týchto ukazovateľov sú lepšie ako priemer EÚ i eurozóny. Významným problémom však zostáva pomerne vysoká dlhodobá a štrukturálna nezamestnanosť. Rastúci dopyt po práci je tak do značnej miery uspokojený len pomocou narastajúceho počtu cudzincov, čo je prvok pružnosti slovenského trhu práce, ktorý len čiastočne kompenzuje jeho celkovú nepružnosť. Všeobecne možno identifikovať nízku mobilitu domácej pracovnej sily, pričom od úplného uvoľnenia pohybu pracovných síl medzi ČR a všetkými pôvodnými krajinami EÚ v roku 2011 možno čakať len čiastkové zlepšenie v tejto oblasti. Ďalším problémom je skôr nízka pružnosť reálnych miezd, pričom v poslednej dobe nedochádza v tejto oblasti k výraznejším zmenám. Celková schopnosť slovenského trhu práce vstrebávať ekonomické šoky tak zostáva obmedzená a je potrebné usilovať o jej zvýšenie.

V oblasti inštitucionálneho nastavenia trhu práce došlo od spracovania Stratégia k čiastkovým priaznivým aj nepriaznivým zmenám. (20) Rast minimálnej mzdy viedol v posledných rokoch k zvýšeniu jej podielu na priemernej mzde. To na jednu stranu znižuje dopyt po práci osôb s nízkou kvalifikáciou. Na druhú stranu to spolu s ďalšími faktormi, najmä so sprísnením podmienok pre nárok na niektoré sociálne dávky, viedlo po roku 2005 k miernemu pozitívnemu posunu v motivácii nezamestnaných hľadať si uplatnenie. Nedostatočné zosúladenie daňového a dávkového systému však zostáva aj naďalej výrazný štrukturálny problém. Existuje pomerne vysoký počet neaktívnych osôb, ktoré nie sú dostatočne motivované k prijatiu práce za nízku mzdu. V oblasti pracovného práva došlo od roku 2003 k čiastočnému sprísneniu podmienok pre dočasné zamestnanie a vedľajšie pracovné pomery a nepatrnému uvoľneniu podmienok u pracovných kontraktov na dobu

určitú. Naďalej však inštitucionálne pravidlá nevytvárajú dobré podmienky pre zamestnanosť osôb s nízkou kvalifikáciou a pre vstup mladých ľudí na trh práce. K čiastkovému zlepšeniu došlo u regulátorného prostredia pre podnikanie, ktoré ale v medzinárodnom porovnaní naďalej zostáva zaťažené výraznými administratívnymi prekážkami.

Výzvy pre hospodársku politiku a perspektívy prijatia eura v ČR

Prioritou pre hospodárske politiky súvisiace s prijatím eura v ČR je splnenie maastrichtských kritérií. V tejto oblasti je najmä fiškálna politika a stav verejných financií absolútne kľúčovou oblasťou, kde je potreba urobiť zásadné opatrenia v smere udržateľného plnenia konvergenčných kritérií. Je potrebné okamžite ukončiť procedúru pri nadmernom deficite, aby SR čo najskôr obnovila svoju dôveryhodnosť a preukázala, že naštartovaný konsolidačný proces je schopný zabezpečiť udržanie deficitu verejných financií pod 3% HDP. Podmienky pre splnenie tejto úlohy musí byť vytvorené už v štátnom rozpočte na rok 2008.

Vláda a ČNB v tejto súvislosti vnímajú potrebu ďalších fiškálnych reforiem idúcich za rámec vládou doposiaľ schválené 1. fázy fiškálnej konsolidácie. Tá predstavuje iba prvý krok na ceste k dosiahnutiu dlhodobu udržateľného stavu vo verejných financiách. Je potrebné pristúpiť k realizácii ďalších a oveľa hlbších zmien najmä na výdavkovej strane verejných rozpočtov. Tie musia odrážať výzvy, ktoré vyplývajú najmä z demografických zmien (reforma dôchodkového systému a zdravotníctva), z rastu výdavkov na financovanie sociálnych dávok az celkového vysokého podielu zákonom stanovených (mandatórných) výdavkov.

Splnenie maastrichtských fiškálnych kritérií pritom nemožno v žiadnom prípade vnímať ako dostatočne ambiciózny cieľ pre strednodobé smerovanie fiškálnych reforiem. Za ten možno považovať iba preukázateľné smerovanie deficitu verejných financií tempom minimálne 0,5% HDP ročne hlboko pod hodnotu Maastrichtského konvergenčného kritéria smerom k splneniu záväzku vyplývajúceho z revidovaného Paktu stability a rastu. To v prípade ČR znamená smerovať v strednodobom horizonte k dosiahnutiu podielu štrukturálneho (cyklicky upraveného) deficitu verejných rozpočtov na HDP vo výške maximálne 1%. Len v tomto stave bude možné považovať fiškálnu politiku štátu za do tej miery húževnatú, aby bola

pripravená efektívne plniť makroekonomickú stabilizačnú úlohu po strate samostatnej menovej politiky.

V oblasti menovej politiky sú predpoklady pre plnenie príslušných maastrichtských konvergenčných kritérií už z veľkej časti vytvorené. ČNB vyhlásila v marci 2007 nový inflačný cieľ pre medziročný prírastok indexu spotrebiteľských cien vo výške 2% (s tolerančnom pásmom ± 1 percentuálny bod) platný od januára 2010. Súčasne vyhlásila, že umožní postupné znižovanie inflácie na úroveň nového inflačného cieľa s dostatočným predstihom, aby sa inflácia k dátumu platnosti nového cieľa nachádzala v jeho blízkosti. V poklese inflačného cieľa sa odrazili najmä dlhodobější perspektíva pre fungovanie režimu inflačného cielenia v SR daná odsunutím termínu prijatia eura za pôvodne uvažovaný horizont roku 2010 a doterajší nízkoinflačný vývoj českej ekonomiky prejavujúce sa v ukotvenosti inflačných očakávaní na nízkych hodnotách. Nový inflačný cieľ súčasne zodpovedá praxi vyspelých krajín a jeho úroveň zodpovedá miere inflácie, ktorú ECB vníma ako prahovú hodnotu z hľadiska udržania cenovej stability. Nižšia inflácia v SR v súlade s novým cieľom ďalej zvyšuje šance na plnenie Maastrichtského kritéria cenovej stability v budúcnosti a súčasne bude v dlhom období sprevádzaná nižšími nominálnymi úrokovými sadzbami, čím sa tiež zvyšuje pravdepodobnosť budúceho plnenie kritéria úrokových sadzieb pri súčasnom neohrození plnenie kritéria kurzového.

ČNB bude aj naďalej uplatňovať ex ante výnimky na dôsledky zmien nepriamych daní, tj orientovať sa pri politickom rozhodovaní na plnenie cieľa pre infláciu očistenú o primárnej vplyvy týchto daňových úprav (tzv. menovo politickej relevantné infláciu). Je však žiaduce, aby v období účasti v ERM II, čo je zároveň obdobie rozhodné pre plnenie kritéria cenovej stability, bol tento inštitút výnimiek už bezpredmetný a celková inflácia postupne splynula s menovo politickej relevantné infláciou. To bude platiť iba za predpokladu, že nedôjde k významným zmenám nepriamych daní v tomto období. V prípade rozsiahlych daňových zmien by ČNB nemusela byť schopná menovou politikou zabezpečiť plnenie kritéria cenovej stability, čo by bolo v konečnom dôsledku len na škodu veci.

Zvyšovanie pružnosti českej ekonomiky zostáva ďalšie výzvou pre hospodársku politiku a pre budúcu udržateľnosť prínosov zavedenia eura v ČR. **(21)** Určitá miera odlišnosti štrukturálnych a cyklických vlastností ekonomiky bude pretrvávajúť aj po prijatí spoločnej európskej meny. Účinnosť vnútorných prispôsobujúcich mechanizmov ekonomiky tak pri

neexistencii nástrojov nezávislej úrokovej a kurzovej politiky bude mať kľúčovú úlohu pri tlmení nepriaznivých dôsledkov asymetrických šokov. Úzka miesta českej ekonomiky v tejto oblasti pretrvávajú vedľa nedostatočnej stabilizačnej úlohy verejných financií najmä v stále obmedzenej schopnosti pružného prispôsobenia na trhu práce a čiastočne aj trhu produktov.

Podobne ako v mnohých krajinách eurozóny trpia aj český trh práce nedostatočnou pružnosťou, v ktorej sa odráža prísne regulačné opatrenia na ochranu zamestnanosti, rastúci minimálna mzda a vysoké zdanenie práce. Nedostatočne zladený daňový a dávkový systém vytvára odrádza prostredie najmä pre dlhodobo nezamestnaných v nízkopríjmových rodinách s deťmi. Vysoký podiel sociálnych dávok na príjmoch nízkopríjmových domácností má zároveň negatívny vplyv na stabilizačnú schopnosť fiškálnej politiky. Výzvou zostáva aj zlepšenie pružnosti trhu práce cestou zvýšenia mobility českej pracovnej sily.

Prostredie pre podnikanie v ČR je stále zaťažené administratívnymi prekážkami, ktoré sú v medzinárodnom porovnaní vysoké. Ide najmä o vysoké administratívne náklady pri zakladaní podnikov a všeobecnú zložitú regulačných a byrokratických procesov, ktoré znižujú konkurenčné tlaky na trhoch výrobkov av dlhom období pôsobia nepriaznivo na tvorbu pracovných miest a zamestnanosť. Pružnosť ekonomiky je tiež znížená nedostatky v legislatívnom prostredí a pomalosť riešenia právnych sporov. Tieto výhrady, aj keď majú vplyv na zavedenie eura, sa vzťahujú aj všeobecne k pôsobeniu ČR v rámci EÚ.

Vstup do systému kurzov ERM II je naďalej chápaný len ako nevyhnutná podmienka prijatia eura, dĺžka pobytu v ERM II by mala byť preto minimálne. Rozhodnutie o zapojenie SR do tohto systému musia byť v súlade s doterajšou Stratégiou založené ako na hodnotení výhľadu plnenia maastrichtských kritérií, tak na hodnotenie stupňa ekonomickej zladenosti s eurozónou. Pre zachovanie možnosti rozhodnúť operatívno o prijatí eura bude vhodné rovnako ako doteraz vykonávať tieto hodnotenia ročných intervaloch, a to s využitím existujúcich analytických nástrojov, ktoré tento vstup len podporia a zefektívnia.

Vzhľadom na prepojenosť faktorov ovplyvňujúcich schopnosť českej ekonomiky operovať v prostredí jednotnej európskej meny ak ďalším obmedzeniam hodnotiacich kritérií však nemožno stanoviť ich konkrétne "dostatočné" hodnoty ani zostaviť zložený ukazovateľ ekonomickej pripravenosti na prijatie eura. Takéto meradlá by prirodzene neboli príliš dôveryhodná a mohla by ignorovať vývoj niektorých dôležitých ekonomických faktorov.

Hodnotenie ekonomickej zladenosti by sa preto malo zameriavať na analýzu vývoja v oblastiach, ktoré predstavujú tu **diskutované riziká** pre hladké fungovanie ekonomiky po prijatí eura, a v kontexte celkového ekonomického vývoja celého európskeho spoločenstva.

Vzhľadom na to, že rozhodnutie o zapojenie ČR do ERM II by malo padnúť s približne trojročným predstihom pred vstupom do eurozóny, bude zhruba v rovnakom čase v súlade s prijatým Národným plánom potrebné zároveň začať dodržiavania technických, inštitucionálnych a organizačných opatrení spojených s prechodom na euro.

Na základe celkového posúdenia schopnosti českej ekonomiky fungovať v rámci eurozóny možno konštatovať, že niektoré z predpokladov pre realizáciu výhod z prijatia jednotnej meny sú už vytvorené, iné naopak nedosahujú uspokojivých parametrov. Hlavnou prekážkou pre splnenie maastrichtských kritérií zostáva *nekonsolidovaný stav verejných financií*. Ten spolu s nízkou pružnosťou ekonomiky, najmä trhu práce, zároveň predstavuje riziko pre fungovanie českej ekonomiky v eurozóne a bráni realizácii výhod spojených s prijatím eura, to sú podľa môjho názoru priestory na zlepšenie Českej republiky. Dátum prijatia eura sa, preto odvinie od vyriešenia týchto problematických miest v rámci zásadnej reformy verejných financií a celkového posilnenia pružnosti českej ekonomiky.

6. Národný plán zavedenia meny euro v Českej republike

- 6.1. Správa o plnení národného plánu zavedenia Eura (NPZE) v Českej republike
- 6.2. Úlohy stanovené NPZE, ktoré boli splnené v roku 2009
- 6.3. Vymedzenie úloh v NPZE pre rok 2010
- 6.4. Náklady na plnenie NPZE v ČR
- 6.5. Úlohy Českej národnej banky súvisiace so zavedením eura v ČR a ich aktualizácia
 - 6.5.1. Všeobecné inštitucionálne úlohy ČNB
 - 6.5.2. Úlohy ČNB v jej prevažujúcej kompetencii
 - 6.5.3. Úlohy ČNB s ohľadom na jej členstvo v NKS, ako iné osobitné úlohy

Národný plán zavedenia eura v Českej republike bol schválený uznesením vlády Českej republiky dňa 11. Apríla 2007, a bol uverejnený v zbierke zákonov pod číslom 353/2007 Sb. Prvá časť Národného plánu obsahuje základné informácie o zavedení eura v Českej republike. Popísaný je scenár *jednorazového* prechodu na euro a časový harmonogram zavedenia eura od rozhodnutia vlády euro zaviesť až po nahradení českých korún eurami pri bežnom platení. Uvedené sú tiež technické, inštitucionálne a legislatívne predpoklady vyžadované prechodom na euro. Národný plán definuje tiež základné princípy, ktoré budú musieť byť pri zavádzaní eura rešpektované. Jedná sa o tieto nasledovné právne princípy a základné právne inštitúty:

- princíp *kontinuity právnych nástrojov*,
- princíp *nepoškodenia občanov*,
- princíp *predchádzania neodôvodnenému zvyšovaniu cien*,
- princíp *minimalizácie nákladov*.

Predmetná prvá časť národného plánu zavedenia eura v ČR obsahuje tiež sumarizuje odporúčania pre jednotlivé oblasti ekonomiky vrátane odporúčaní *národného koordinátora*. Podniky, štátna správa aj samosprávne orgány sú vyzývané, aby aj bez znalosti termínu zavedenia eura na základe dostupných materiálov analyzovali pravdepodobné zmeny, ktoré im euro prinesie, a plánovali optimálny spôsob ich realizácie. Národný koordinátor tiež zdôrazňuje úlohu profesijných asociácií, komôr a záujmových združení v procese zavedenia eura. Tieto skupiny by si mali stanoviť zodpovednú osobu, ktorá bude sprostredkovať informácie, odporúčania a požiadavky medzi jej členmi a Národný koordinátny skupinou.

Nasledujúca časť národného plánu na zavedenie eura v ČR podrobne rozpracúva náležitosti zavedenie eura v čiastkových oblastiach českej ekonomiky, ktorými sa zaoberajú jednotlivé **pracovné skupiny Národnej koordinačnej skupiny**. Tieto oblasti sú rozdelené nasledovne:

- **banky a ostatné subjekty finančného trhu,**
- **verejné financie a verejná správa a samospráva,**
- **nefinančný sektor a ochrana spotrebiteľa,**
- **legislatívne potreby zavedenia eura,**
- **zdroje informácií a komunikácie,**
- **informačné a štatistické systémy.**

V týchto šiestich oblastiach Národný plán definuje úlohy, ktoré je potrebné v súvislosti so zavedením eura splniť. Od bánk sa očakáva zabezpečenie distribúcie eurovej hotovosti, zabezpečenie výmeny českej hotovosti na eurá, zavedenia eura do bezhotovostného obehu, a iné. Od podnikov a podnikateľov zavedenie eura bude vyžadovať najmä zabezpečenie *duálneho označovania* cien, prípravu informačných systémov na zavedenie eura a zväzovanie predzásobenie eurom. V oblasti legislatívy vznikne v súvislosti so zavedením eura tzv. Všeobecný zákon, ktorý bude obsahovať niektoré opatrenia súvisiace so zavedením eura ako zákonného platidla v Českej republike (najmä odkaz na prepočítavací koeficient), spôsob prepočtu peňažných súm z korún na eurá, princípy zaokrúhľovania, odporúčanie k duálnemu označovaniu cien atď. Zavedenie eura je významná udalosť, o ktorej musia byť všetci dobre informovaní. Preto je veľký dôraz kladený na komunikačnú kampaň, ktorá by mala prispieť k hladkému a bezproblémovému prechodu na spoločnú európsku menu.

Cieľom kampane na zavedenie eura bude oboznámiť všetky subjekty s tým, kedy bude euro prijaté, ako bude prebiehať výmena českých mincí a bankoviek na eurá, objasnenie významu duálneho označovania cien a duálnej cirkulácie, a mnohé ďalšie.

6.1. Správa o plnení národného plánu zavedenia eura v Českej republike

Národný plán zavedenia eura v Českej republike prechádza svojou priebežnou aktualizáciou S ohľadom na pretrvávajúce nestanovenie termínu zavedenia eura, tak Národná koordinačná skupina prijala rozhodnutie, že aktualizácia Národného plánu budú realizovať formou Správ o plnení Národného plánu.

Tieto vládne materiály rozčleňujú aktivity vyvíjané v súvislosti s plnením Národného plánu na úlohy už *spracované* a ďalej na *prioritné úlohy na spracovanie v nasledujúcom roku*. Súčasťou materiálu sú priebežne aktualizované matice úloh Národného plánu podľa jednotlivých pracovných skupín. Nakoľko poslednou aktuálnou správou o plnení národného plánu na zavedenie meny eura v Českej republike bola správa pre rok 2010.

V uznesení vlády k Správe o plnení Národného plánu zavedenia eura v ČR (ďalej len "Národný plán") z marca 2009 (uznesenie z 30. marca 2009 č 403) bolo ministrom financií uložené predložiť do 31. marca 2010 ďalšiu aktualizáciu Národného plánu. Tento materiál je plnením vyššie uvedeného uznesenia. Vládi ČR je predkladaný v situácii zvýšenej neistoty ohľadom stanovenia termínu zavedenia eura v ČR. Hlavnou príčinou sú dopady svetovej hospodárskej a finančnej krízy na českú ekonomiku, spolu so systémovo nevyriešené štrukturálnymi problémami domácich verejných rozpočtov. Toto je hlavný záver spoločného materiálu Ministerstva financií a ČNB *"Vyhodnotenie plnenia maastrichtských konvergenčných kritérií a stupňa ekonomickej zladenosti ČR s eurozónou"*, ktorý vláda ČR prijala 21. decembra 2009 a v **ktorom rozhodla neusilovať v r. 2010** o členstvo v ERM II.

V oblasti maastrichtských konvergenčných kritérií predstavuje pre ČR hlavný problém neplnenia kritéria vládneho deficitu, ktoré v strednodobom horizonte prekračuje referenčnú hodnotu 3% HDP.

Toto je oblasť v ktorej musí podľa mňa Česká republika ešte popracovať. V dôsledku tejto skutočnosti dochádza k rýchlemu zhoršovaniu druhej časti kritéria verejných rozpočtov, ktorým je podiel vládneho dlhu na HDP. Kritérium kurzovej stability SR tiež neplní, a to z dôvodu neúčasti v kurzovom mechanizme ERM II. Vstup do ERM II je teraz komplikovaný zvýšenou volatilitou vývoja kurzu koruny k euru, ku ktorej došlo v dôsledku svetovej finančnej krízy. Naproti tomu je výhľad plnenia inflačného kritéria relatívne optimistický. Súčasné nízko inflačné prostredie bude od roku 2010 podporované aj novým inflačným

cieľom ČNB, ktorý je kompatibilný s inflačným cieľom ECB. Ani kritérium dlhodobých úrokových sadzieb nie je podľa súčasných poznatkov problémom, ktorý by mal reálne ohrozovať zavedenie eura v SR. V dôsledku týchto a ďalších skutočností vládne materiál hodnotiaci plnenie konvergenčných kritérií konštatuje, že "nemožno dospieť k záveru, že sa dosiahol dostatočný pokrok pri vytváraní podmienok pre prijatie eura, aby mohlo dôjsť k stanoveniu cieľového dátumu vstupu do eurozóny."

Predkladaný materiál, ktorým je vykonávaná aktualizácia technických príprav na prijatie jednotnej európskej meny v ČR, uvedenú situáciu rešpektuje. Súčasne však zahraničné skúsenosti ukazujú, že pre všetky kľúčové oblasti príprav (legislatíva, informačné systémy, komunikácie, ochrana spotrebiteľa, a iné) je žiaduce, aby základné problémy prechodu na euro boli po metodologickej stránke vyriešené v dostatočnom predstihu pred zavedením eura. Z pohľadu technických príprav na zavedenie eura sa tak Slovenská republika nachádza v tzv. predprípravnom období, ktoré si kladie za cieľ, aby v čase uverejnenia cieľového dátumu boli vyriešené základné metodické otázky a odstránené boli prípadné kompetenčné spory. Súčasné práce sú teda vedené snahou, aby proces zavedenia eura mohol po uverejnení cieľového dátumu postupovať už podľa vopred vyjasnených konkrétnych technických postupov a tomu zodpovedajúcich časových harmonogramov, a časových plánov, a predispozícií.

V tomto duchu je pripravený predkladaný materiál, ktorý vychádza z opakovane potvrdeného prístupu Národnej koordinačnej skupiny pre zavedenie eura (ďalej len "NKS"), že existuje rad aktivít súvisiacich s budúcim prechodom na euro v ČR, ktoré je možné aj účelne vykonávať s predstihom aj bez znalosti záväzného termínu vstupu Slovenskej republiky do eurozóny. Súčasne s ohľadom na princíp efektívne vynaložených nákladov bolo zatiaľ odložené plnenie tých úloh plánu činnosti NKS, ktoré by bez jasnej perspektívy záväzného termínu zavedenia eura mohli rýchlo zastarávať. Do tejto skupiny úloh s pozastaveným plnením patrí príprava paragrafového znenia Všeobecného zákona o zavedení eura v SR, návrh vykonávacích predpisov k všeobecnému zákonu a stanovenie výnimiek a zjednodušených postupov pri duálnom označovaní spotrebiteľských cien. Národný plán definuje základné zásady, časový harmonogram a inštitucionálne zabezpečenie celého procesu budúceho zavedenia eura v ČR. Pri schválení tohto dokumentu v apríli 2007 bolo zároveň vládou uložené vykonať jeho aktualizáciu.

Z rozhodnutia NKS boli následné aktualizácie (apríl 2008 a marec 2009) vykonali formou Správy o plnení úloh Národného plánu. NKS na svojom zasadnutí dňa 18. novembra 2009 rozhodla, že k aktualizácii Národného plánu bude rovnakým spôsobom pristúpilo i v r. 2010, pretože v platnosti naďalej ostávajú predošlé dôvody:

- schválený Národný plán naďalej dostatočne dobre plní základnú informačnú funkciu o prípravách na zavedenie eura,

pre dôslednú aktualizáciu Národného plánu sú podľa môjho názoru nevyhnutne potrebné:

- niektoré rozhodnutia vlády a do doby objasnenie týchto otázok je preto účelnejšie vykonávať aktualizácie Národného plánu formou priebežných správ o jeho plnení, plne aktualizovaná verzia Národného plánu má svoje opodstatnenie až po stanovení záväzného dátumu zavedenia eura, ktoré umožnia vykonať revíziu všetkých vykonaných prác a ukotviť v čase všetky zostávajúce úlohy. Predložený materiál v časti II dokladá, že rok 2009 bol intenzívne využitý k ďalšiemu posunu technických príprav na zavedenie eura v SR. Dokumentuje a podrobnejšie popisuje tie aktivity, ktorým bola venovaná prioritná pozornosť. Menovite uvádza: dokončovanie legislatívneho procesu zákona o Českej národnej banke, spracovanie metodiky adaptácie štátnej správy na zavedenie eura, spracovanie metodiky vykonávania pre prvú etapu harmonogramu legislatívnych prác, spracovanie pracovnej verzie komunikačnej stratégie k zavedeniu eura, aktualizácia metodík pre prípravu finančného sektora na zavedenie eura, zdokonaľovanie informačnej internetovej stránky k euru. O zameranie aktivít NKS na rok 2010 podrobnejšie zaoberá časť III tohto materiálu. Ako prioritné oblasti sú uvedené: pokračovanie v prácach súvisiacich s metodikou adaptácie štátnej správy na zavedenie eura,
- pokračovanie v prípravných prácach na koncepcii komunikačnej kampane (s dôrazom na vyhotovenie plánu krízovej komunikácie), začatia prác na metodologickej príručke pre územné samosprávne celky.

6.2. Úlohy stanovené NPZE, ktoré boli splnené v roku 2009

Významnou udalosťou v oblasti prípravy českého právneho poriadku na budúce zavedenie eura v ČR je to, že sa schyľovalo k dokončeniu legislatívneho procesu nového zákona o ČNB (aktuálne bol schválený v Poslaneckej snemovni). Rozsah aj hĺbka zmien spojených s postavením a úlohami centrálnej banky štátu, ktorý perspektívne vstúpi do eurozóny a zavedie euro ako svoju menu, si vyžaduje aj celkovú pretvorenú postavenia a úloh centrálnej banky, a teda aj novú právnu úpravu. Novým zákonom o ČNB bude dosiahnutý úplnej harmonizácie legislatívy o centrálnej banke s európskym právom. Zákon nadobudne účinnosť k dátumu vstupu ČR do eurozóny, ktorý ako už na mnohých miestach hovorím je nestanovený.

Obsahovo je nový zákon o ČNB kompetenčne normou pojednávajúce o postavení, pôsobnosti a činnosti centrálnej banky, ktorá predpokladá svoje budúce zapojenie do tzv. Eurosystemu (zloženého z Európskej centrálnej banky (ECB) a národných centrálnych bánk štátov, ktoré zaviedli euro). V tomto smere návrh nového zákona o ČNB novo upravuje tieto oblasti:

- podiel Českej národnej banky v rámci Európskeho systému centrálnych bánk (ďalej len "ESCB") na udržiavanie cenovej stability, ktorá je jedným zo základných atribútov prijatia eura,
- vykonávanie menovej politiky ESCB Českou národnou bankou v Českej republike,
- podiel na výkone správy oficiálnych devízových rezerv členských štátov EÚ, ktoré zaviedli euro ako svoju národnú menu, ich aktuálny počet vid' prílohy tejto mojej dizertačnej práce,
- podmienky vydávania bankoviek a mincí jednotnej meny euro; mena euro je v návrhu zákona explicitne zakotvená, ako mena Českej republiky, t.z. ako zákonné platidlo v ČR,
- metódy a formy zberu štatistických informácií na zabezpečenie stanovených úloh ESCB.

Nový zákon o ČNB sám o sebe nerieši právnu problematiku zavedenia eura v ČR. Všeobecné technické otázky spojené so zavedením eura v ČR, vrátane výmeny hotovosťou, bude riešiť tzv. *Všeobecný zákon o zavedení eura v ČR*, ktorého príprava je v gescii Ministerstva financií a na ktorého príprave sa bude zúčastňovať aj ČNB. V súvislosti s prijatím nového zákona o ČNB je potrebné objasniť, prečo bol pripravený už

teraz a nie až po politickom rozhodnutí o zavedení eura v ČR. Hlavným dôvodom je splnenie záväzku ČR, aby vnútroštátne právne predpisy vrátane štatútu jeho národnej centrálnej banky boli zlučiteľné so Zmluvou o fungovaní EÚ a Štatútom ESCB / ECB, pričom na Českú republiku sa táto povinnosť vzťahuje od dátumu vstupu do Európskej únie, t.j. od 1. mája 2004.

Z uvedeného dôvodu konvergenčné správy Európskej komisie a Európskej centrálnej banky v rokoch 2004, 2006 aj z roku 2008 opakovane poukazovali na to, že Česká republika nemá plne harmonizovanú legislatívu, týkajúcu sa centrálnej banky, kde malo byť harmonizácia dosiahnuť už k dátumu vstupu ČR do Európskej únie . Ak by na túto situáciu nebolo nereagovala, Česká republika by sa naďalej vystavovala kritike európskych inštitúcií za nedostatočne zharmonizované legislatívu o centrálnej banke so zreteľom na budúci vstupe ČR do eurozóny. Pritom ECB aj Európska komisia boli v priebehu rokov 2005 až 2008 opakovane uisťovanie, že príprava nového, plne harmonizovaného zákona prebieha, tento zákon bude prijatý a bude tak manifestovať v oblasti legislatívy centrálnej banky pripravenosť ČR na zavedenie eura ako jej meny. Ustúpiť od tohto zámeru by znamenalo stratiť do istej miery vierohodnosť v očiach európskych inštitúcií aj ECB. Pri vedomí mimoriadne dlhej doby medzi nadobudnutím platnosti a nadobudnutím účinnosti nového zákona o ČNB (tzv. doby legisvakancie) nie sú súbežne s ním pripravované sprievodné novelizácie ďalších zákonov.

Tieto sprievodné novely budú pripravené cca 2 roky pred dátumom zavedenia eura, kedy sa bude česká mena zúčastňovať v kurzovom systéme ERM II.

Ďalšou oblasťou, ktorá pod vplyvom prípravných prác dosiahla určitej potrebnej zmeny je oblasť prispôsobovania sa orgánov štátnej správy či ministerstiev na prípadné prijatie meny euro v Českej republike. **(22)**

Organizačný výbor NKS začal práce na metodickom *materiáli Adaptácia ministerstiev a ďalších ústredných orgánov štátnej správy na zavedenie eura*. Spracovania uvedeného materiálu je uložené Národným plánom, ktorý požaduje "vypracovať systém a metodiku kontroly pripravenosti verejnej správy a zverejniť systém hodnotenia". Vyhotovená bola prvá pracovná verzia, ktorá bola predložená na pripomienkovanie do pracovných skupín NKS. Na základe vznesených pripomienok bola spracovaná druhá, výrazne upravená verzia, ktorá bola prerokovaná a odsúhlasená vecne príslušnou pracovnou skupinou NKS pre verejné financie a verejnú správu. Materiál bol následne postúpený na pripomienkovanie pracovným skupinám NKS pre legislatívu a pre informatiku a štatistiku, pričom obe tieto pracovné skupiny NKS

materiál tiež odsúhlasili. S doterajším stavom prác bola tiež zoznámená Národná koordinačná skupina.

Menovaný materiál vychádza z programovo-projektového prístupu, ktorý sa osvedčuje pri riadení veľkých a zložitých procesov. Má to svoje opodstatnenie, lebo adaptačné procesy v štátnej správe sa vyznačujú tromi charakteristickými rysmi, ktoré ich v plnej miere vystihujú:

- *nediskriminácia akéhokoľvek zdržania v pripravenosti rezortov na zavedenie eura z dôvodu nemožnosti oddaľovať záväzne vyhlásený cieľový dátum,*

- *značnou rozsiahlosťou príprav z dôvodu veľkého množstva činností rezortov dotknutých zavedením spoločnej a jednotnej meny eura v Českej republike,*

- *vnútorné zložitou príprav z dôvodu značného počtu vnútro rezortných aj medzirezortných nadväzností medzi úlohami.*

Materiál je členený na tri časti. V prvej časti je definovaný metodický rámec adaptačných procesov, vrátane princípov riadenia a koordinácie na vrcholovej a medzirezortnej úrovni, vo vnútri jednotlivých rezortov a v neposlednom rade na úrovni čiastkových úloh. Vymedzené sú dodatočné články riadiace a koordinačné štruktúry na medzirezortnej aj rezortnej úrovni, u už existujúcich článkov organizačnej štruktúry je stanovená zodpovednosť vo vzťahu k adaptačnému procesu štátnej správy.

Druhá časť metodiky opisuje realizačnú dokumentáciu v podobe sady štandardizovaných tabuliek. Menovať tzv. *Mapu úloh*, ktorej účelom je podchytiť, ktoré činnosti budú na príslušnom rezorte dotknuté zavedením eura. Ďalšou tabuľkou je tzv. *Iniciačné tabuľka úlohy*, ktorá je spracovávaná za každý špecifikovaný úlohu a obsahuje základné plánovacie náležitosti: časové harmonogramy, náročnosti na ľudské a finančné zdroje, vnútrorezortné a medzirezortné nadväznosti. Dôležitou súčasťou tabuľkovej dokumentácie je tiež *Reportovacia tabuľka úlohy*, ktorá bude poskytovať prehľad o plnení jednotlivých úloh v reálnom čase, upozorňovať na vzniknuté problémy a informovať o spôsobe jej riešenia, čím bude prispievať k súhrnnému obrazu o plnení úlohy na rezortnej rezortnej úrovni.

Tretia časť metodiky opisuje časový harmonogram reportovacích aktivít, ktorý má zabezpečiť, aby bola vláda pravidelne informovaná o stave a priebehu príprav rezortov.

Navrhnutý je systém jedenástich hodnotiacich cyklov (za trojročné prípravné obdobie), z ktorých každý je zakončený vypracovaním Súhrnej správy o prípravách ČR na zavedenie eura. Uvedené správy môžu získať širšie publicitu tým, že sa stanú základom pre stretnutia národného koordinátora, NKS i členov vlády s predstaviteľmi odbornej verejnosti aktívne zapojené po procese príprav na zavedenie eura.

Navrhovaný systém bol koncipovaný so zreteľom na dosiahnutie nasledovných av nemalej miere aj konfliktných cieľov:

- podchytenia adaptačných procesov v celej ich komplexnosti, plné využitie existujúcich riadiacich štruktúr rezortov doplnených o vhodné koordinačné prvky,
- účelnosť predložený plánovacej dokumentácie na všetkých riadiacich úrovniach rezortov, čo najmenšie administratívne zaťaženie rezortov vyplývajúce z vyhotovovanie reportovacie dokumentácie,
- informovanosť vlády o aktuálnom stave príprav v jednotlivých rezortov a vecných sektoroch (najmä sektor legislatívy a informatiky) zodpovednosť rezortov za včasnú a plynulú prípravu na zavedenie eura pri hradení adaptačných nákladov z vlastných rozpočtových prostriedkov.

6.3. Vymedzenie úloh v NPZE v ČR pre rok 2010

V priebehu roka 2009 bol spracovávaný metodický materiál *Adaptácia ministerstiev a ďalších ústredných orgánov štátnej správy na zavedenie eura*. Jedným zo zámerov spracovateľov tejto úlohy je vytvoriť taký informačný systém, ktorý je na jednej strane schopný podchytiť adaptačné procesy v štátnej správe v celej ich komplexnosti, súčasne ale nekladie neprimerane zvýšené nároky na administratívnu záťaž rezortov pri administrácii požadované dokumentácie.

Tomuto cieľu by mal napomôcť špeciálne vytvorený informačný systém pre prenos, spracovanie a archiváciu odovzdávaných informácií. Zamýšľaná programová podpora by mala vychádzať z jednoduchej architektúry internetovej aplikácie, ku ktorej by mali

jednotlivé osoby on-line prístup v miere potrebnej pre plnenie svojich úloh. Používané tabuľky by boli reprezentované jednotlivými obrazovkami informačného systému, v ktorých by zodpovedný pracovník vyplňal len potrebné časti a pomocou zadávaných dotazov by mohol sledovať tie závislosti, ktoré sú pre jeho činnosť relevantné. (23) Odpadlo by preto vyplňanie a odovzdávanie tabuliek v písomnej podobe, ako aj ich manuálne spracovanie. Informačný systém by mal umožniť sledovanie všetkých zmien a tiež vytváranie najrôznejších prehľadových tabuliek. Využitelný by mal byť tak pre potreby existujúcich riadiacich štruktúr rezortov, tak pre informovanie vlády o stave príprav rezortov na zavedenie eura.

Je zrejmé, že informačný systém s požadovanými vlastnosťami musí byť plne funkčný v dostatočnom predstihu pred spustením "**ostrej fázy**" technických príprav, ktorá podľa Národného plánu začína tri roky pred okamihom zavedenia eura.

Organizačný výbor NKS považuje za žiaduce začať práce na upresňovanie technického riešenia a funkcionalít podporného informačného systému. To znamená nasledovné:

- Posúdiť, či neexistuje vhodná existujúca platforma, ktorá by bola úplne alebo s prijateľnými úpravami využiteľná pre potreby informačnej podpory adaptácie štátnej správy na zavedenie eura,
- Upresniť detaily existujúcej metodiky adaptácia štátnej správy, a to najmä vzhľadom na podobu vykonávacej dokumentácie (jednotlivých štandardizovaných tabuliek) a systém reportovanie.
- V nevyhnutnej miere absolvovať počiatočnú fázu, ktorými štandardne prechádza vývoj každého informačného systému. Nimi sa rozumie poznámka požiadaviek kladených na systém, vyhotovenie predbežnej štúdie s posúdením možných variantov a výberom konkrétneho riešenia, vypracovanie popisu komponentov systému a neposlednom rade aj objasnenie testovanie a jeho vyhodnotenie, pričom vymenované aktivity bude Organizačný výbor vykonávať v súčinnosti s odbornými IT útvarmi Ministerstva financií a v spolupráci s pracovnou skupinou národnej koordinačnej skupiny pre informatiku a štatistiku.

Prvá pracovná verzia *Komunikačnej stratégie zavedenia eura v ČR*, ktorá bola spracovaná v r. 2009, vymedzuje obsahové, organizačné i finančné aspekty zabezpečenia **komunikačnej kampane**.

Pri príprave menovaného dokumentu sa ukázalo, že vlastnú komunikačnú kampaň bude mať veľmi široký záber a že s úvahami nad najlepším riešením jej realizácia sa objavuje niekoľko

d'alších nových otázok. Jednoznačne sa tak potvrdzuje, že príprava koncepčných materiálov v dostatočnom časovom predstihu má pre efektívne vedenie komunikačnej kampane svoje opodstatnenie.

Na základe uvedených skúseností bude r. 2010 využitý k vyjasňovaniu ďalších koncepčných otázok spojených s efektívnym vedením komunikačnej kampane plniaci základný cieľ, aby občania Českej republiky boli korektne, v dostatočnom rozsahu a v správny čas informovaní. Nie je v silách a nie je ani žiaduce, aby vecnú realizáciu jednotlivých aktivít komunikačnej kampane zaisťovala verejná správa, najmä potom gestori komunikačnej kampane, ktorými sú Ministerstvo financií a Česká národná banka.

Pre realizáciu niektorých komunikačných aktivít je výber medzi odbornými agentúrami s bohatými skúsenosťami v danej oblasti. V praktickej rovine to bude znamenať uskutočnenie série výberových konaní (napr. na poskytovateľa prieskumov verejnej mienky, na realizáciu necielených zásielok do všetkých domácností v ČR, na výrobu euro kalkulačiek). V záujme objektivity a hladkého priebehu plánovaných verejných zákaziek je preto účelné zaoberať sa podrobnejšie praktickými otázkami súťažných podkladov, aby neskoršie zadávacie konania mohla prebiehať bez časového stresu av súlade s časovým harmonogramom.

Objasnenie súvisiacich problémov umožní plynulú realizáciu komunikačnej kampane po oznámení termínu zavedenia eura v Českej republike. Ďalším dôležitým materiálom, ktorého spracovanie je nevyhnutné pre zodpovednú prípravu komunikačnej kampane, je tzv. *plán krízovej komunikácie*. Je jednoznačne potvrdené, že zavedenie eura do hotovostného a bezhotovostného obehu a realizácia ďalších opatrení pri prechode na novú menu má charakter celej rady náročných logistických operácií, ktoré budú spojené s možnými rizikami, ktoré vyplývajú z komplexnosti a rozsiahlosti celého projektu. Je preto potrebné vykonať dôkladnú analýzu možných rizík a vyhodnotiť ich pravdepodobnosť tak na úrovni jednotlivých inštitúcií, tak na národnej úrovni. Skúsenosti iných krajín ukazujú, že táto potenciálne riziká majú na jednej strane malú pravdepodobnosť výskytu, na strane druhej zanedbanie ich negatívnych vplyvov na celý proces zavedenia eura by bolo závažné. Je preto potrebné v predstihu premyslieť možné reakcie v oblasti komunikácie, ak by niektorá z identifikovaných rizík nastala. Významnú úlohu pri zvládaní krízových situácií zohráva správne volená a koordinovaná komunikácia, reagujúca na prípadný problém s minimálnym časovým oneskorením. Na základe uvedených dôvodov preto bude pripravený plán krízovej komunikácie k zavedeniu eura. Tento materiál bude obsahovať najmä zoznam možných rizík pri zavedení eura v Českej republike. Vyjasnené budú nástroje pre identifikáciu krízové situácie, ako aj formy komunikácie v závislosti od typu krízové situácie.

Rovnako na územné samosprávne celky sa vzťahuje zásada, že včasné vytvorenie príslušného metodického zázemia napomáha úspešnému zvládnutiu procesu zavedenia eura. Ak je týmto otázkam venovať patričnú pozornosť, je potom už možné riadiť sa po stanovení oficiálneho termínu zavedenia eura konkrétnymi harmonogramy technických príprav a schválenými metodickými postupmi.

Oproti finančnému sektoru a ústrednej štátnej správe však bolo doteraz zo strany NKS vykoná v metodickej príprave územných samosprávnych celkov relatívne málo. V záujme dosiahnutia pokroku aj v tejto oblasti Organizačný výbor NKS plánuje vypracovať v priebehu roka 2010 prvú pracovnú verziu tzv. **Príručky pre členov zastupiteľstva obcí a krajov pri prípravách na zavedenie eura** v Českej republike (až na to bude vhodná politická klíma). Cieľom menovaného manuálu bude uľahčiť orgánom územných samosprávnych celkov orientáciu v základných krokoch, ktoré ich budú očakávať v súvislosti s budúcim zavedením eura v ČR. A to v celej rade ich prierezových rolí:

- ako subjekt verejnej správy,
- ako podnikateľský subjekt,
- aj ako zamestnávateľ.

Medzi hlavné riešené otázky bude patriť:

a) Spôsob odovzdávania informácií obyvateľstvu. Členovia zastupiteľstiev miest, obcí a krajov, aj ďalší predstavitelia územných samosprávnych celkov, ktorí majú veľmi dobrú znalosť miestnych podmienok a sú v dennom kontakte s obyvateľmi daného územia, budú prirodzenými komunikátory. Bude nevyhnutné, aby si svoju komunikačnú úlohu uvedomili a zväžili prípadný vplyv možných špecifik daného územia (frekvencia rizikových skupín, vzdelanostné a demografická štruktúra).

b) Vlastné adaptácia územných samospráv. Úlohy územných samospráv možno v súvislosti s prechodom na novú menu rozdeliť do niekoľkých základných oblastí:

- legislatívno-právna problematika (metodika a harmonogramy revízií všeobecne záväzných vyhlášok, nariadení a rozhodnutí obce či kraja,
- metodika kontroly zmlúv s dodávateľmi a odberateľmi, zmlúv o prenájme majetku);

- ekonomická problematika (metodika prepočtu majetku obce alebo kraja, majetkových vkladov, podielov a základného imania, kalkulácie výdavkov na zavedenie eura, prispôsobenie a konverzie rozpočtov, konverzie záväzkov a pohľadávok, zostatkových cien hmotného a nehmotného majetku, konverzie poplatkov, príprava príslušných formulárov, prepočítanie časových radov a periodických zisťovaní);
- hospodársko administratívna problematika (metodika úpravy cenníkov napr. v mestskej verejnej doprave a sociálnych službách, ďalej na úseku rekreácie, športu, v školách a školských zariadeniach, v knižniciach a múzeách, v oblasti bytového a tepelného hospodárstva, vrátane možného uplatnenia metodiky duálneho označovania cien);
- technická problematika (adaptácia informačných systémov, adaptácia technických zariadení a prístrojov, napr. automatov na cestovné lístky vo verejnej hromadnej doprave, parkovacie automaty, vstupné turnikety na športové zariadenia, kúpaliská a iné).

Podľa môjho názoru veľmi vítaným právnym inštrumentom vo vzťahu k územným samosprávam bude *Vzorový plán*. Územným samosprávnym celkom bude ponúknutý plán, ktorý by mapoval potrebné kroky a harmonogramy v procese prípravy na prijatie eura. Návrh tohto plánu bude popisovať východiská (obec a kraj sa hlási k zodpovednosti za hladký prechod na euro, za organizačnú a obsahovú prípravu na zavedenie eura v rámci svojich kompetencií a zaväzuje sa vyčleniť potrebné finančné, materiálové a ľudské zdroje, aby tento proces náležite prebehol vo všetkých vyššie popísaných oblastiach). Ďalej bude navrhnuté vytvorenie a obsahové zameranie euro - tímu, t.j. pracovnej skupiny zodpovednej za prípravu hladkého zavedenie eura v miestnych podmienkach. Súčasťou plánu bude aj spracovanie krízového scenára a spôsob monitorovania postupu územných samosprávnych celkov pri príprave na zavedenie eura. Metodika bude vychádzať zo skúseností Slovenska aj ďalších štátov eurozóny. Pri jej vypracovaní sa bude Organizačný výbor NKS opierať o nový **twinning projekt** (o tom viď nižšie), v ktorom problematika adaptácie územných samospráv bude predstavovať jedno z hlavných tém.

Vzhľadom k súčasnému významu informačných technológií vo všetkých oblastiach ekonomiky bude potrebné venovať intenzívnu pozornosť otázkam včasnej prípravy *informačných systémov na fungovanie v novej mene*. Spravidla sa bude jednať o tie

informačné systémy, ktoré pracujú s údajmi v českých korunách. Za týmto účelom je žiaduce vybaviť jednotlivé orgány štátnej správy i územnej samosprávy jednotným metodickým rámcom, ktorý by zabezpečil hladký priebeh adaptačných opatrení. Príslušná metodika, na príprave ktorej sa bude podieľať Organizačný výbor NKS v spolupráci s pracovnou skupinou NKS pre informatiku a štatistiku, sa bude podrobnejšie zaoberať nasledujúci postupnosťou prípravných prác:

- analýza a inventarizácia informačných systémov dotknutých prechodom na euro (s prihliadnutím na platnú metodiku prepočtu korunových súm na eurá, metodike duálneho označovania,
- objasnenie požiadavky so skupinami kľúčových používateľov, definovanie prípadných nárokov na rozšírenú funkcionality týchto systémov v období prechodu,
- definovanie prípadných požiadaviek aj na hardware (hlavne pri jednoduchších zariadení),
- analýza vzájomnej prepojenosti systémov (interné i externé), objasnenie priorít a určenie časových harmonogramov, vrátane príslušného testovania systémov.

Národný plán považuje za nevyhnutné, aby tento jednotný metodický rámec bol v základných rysoch zavedený najneskôr k dátumu € -36 mesiacov (t.j. zhruba k okamihu uverejnenia cieľového dátumu zavedenia eura v ČR) tak, aby sa mohol pre osoby poverené prípravnými prácami na zavedenie eura stať jedným z efektívnych nástrojov riadenia adaptačných procesov v oblasti informatiky.

V tejto súvislosti sa bude metodika zaoberať aj stanovením základných úloh a termínov medzirezortnej charakteru, vrátane určenia gestorov, a to opäť v podobe € - príslušný počet mesiacov:

- vytvorenie matice informačných systémov verejného sektora a definovanie vzájomných väzieb,
- vykonanie auditu informačných systémov verejného sektora so zameraním na potreby ich adaptácie v súvislosti s prechodom na euro,
- vypracovanie metodického pokynu pre postup konverzie historických časových radov, vypracovanie zoznamu kritických faktorov, ktorým treba venovať osobitnú pozornosť v procese prípravy systémov na prechod na euro,

- navrhnuť vzory úprav štatistických formulárov a výkazov, prevedenie integračného testu centrálnych informačných systémov.

Organizačný výbor NKS počas 1. štvrťroku 2010 predloží Európskej komisii návrh trojstranného **twinning projektu medzi vládnu agentúrou pre medzinárodnú technickú kooperáciu Adetef** (Francúzsko), **Národnou bankou Slovenska a Ministerstvom financií ČR**. Vecná podoba projektu a časový harmonogram už boli medzi týmito stranami odsúhlasené. Projekt sa zameriava na detailné otázky stratégie a realizácie komunikačnej kampane k zavedeniu eura, zavedenie eura v oblasti štátnej správy a územnej samosprávy. Uvedené tematické okruhy budú patriť ku kľúčovým z hľadiska činnosti NKS v roku 2010, vrátane vypracovania alebo aktualizácie kľúčových metodických materiálov pre potreby budúceho zavedenia eura v ČR. Bude preto žiaduce získať k nim z prostriedkov Európskej komisie kvalifikovanou informáciu, a to tak z hľadiska súhrnnej skúsenosti západoeurópskych krajín, tak aj Slovenska, ktoré má v týchto ohľadoch aktuálne poznatky bezprostredne aplikovateľné v Českej republike. Projekt by sa mal uskutočniť v druhej polovici roka 2010. Za českú stranu sa projektu zúčastní vedľa pracovníkov Organizačného výboru NKS aj ďalší experti Ministerstva financií, ČNB a ďalších rezortov, ktorí sú zapojení do činnosti vecne príslušných pracovných skupín NKS. Projekt bude nadväzovať na už úspešne zavŕšený twinning projekt medzi Národnou bankou Belgicka, ČNB a Ministerstvom financií.

6.4. Náklady na plnenie NPZE v Českej republike

S ohľadom na deklarovaný princíp účelne vynaložených nákladov v prípravách na zavedenie eura, ktoré prebiehajú v podmienkach doposiaľ nestanoveného termínu zavedenia eura, je vláda aj verejnosť informovaná o výške priamych nákladov vynaložených Organizačným výborom NKS zo špeciálnej položky rozpočtu Ministerstva financií. Zachytené je obdobie od apríla 2007, kedy bol schválený Národný plán zavedenia eura v SR, do konca roka 2009. V priloženom sumáre sú náklady členené podľa jednotlivých rokov a podľa hlavných výdavkových položiek (uvedené sumy sú vrátane DPH).

Názov	2007	2008	2009	Spolu Kč
1. Poradenstvo (odborné štúdie a analýzy)	472.000,	238.000,	327.000,	1.037.000
2. Tlač Národného plánu a ďalšie propagačné materiály	437.000,	0,	0,	437.000
3. Ďalšie služby (preklady a grafické služby)	21.000,	41.000,	0,	62.000

4. Informačný web www.zavedenieura.cz 1.200.000, 0, 0, 1.200.000

Názov	2007	2008	2009	Spolu Kč
5. Konferencie a odborné semináre	309.000,	349.000,	1.000,	659.000
6. Služobné cesty	207.000,	325.000,	127.000,	659.000
7. Pohostenie	0,	18.000,	9.000,	27.000

Celkom 2.646.000 , 971.000 , 464.000, 4.081.000

Z tabuľky je zrejmé, že niektoré náklady majú charakter jednorazových výdavkov (suma 1.200.000 Sk na vytvorenie informačnej internetovej stránky www.zavedenieura.cz a suma 437.000 Sk pripadajúca najmä na tlač Národného plánu). Ostatné výdavky majú opakovanú povahu, pričom najvýznamnejšiu položku vo výške 1.037.000 Sk predstavujú zadávané odborné štúdie a analýzy, ktoré sú priebežne zverejňované na informačnom webe www.zavedenieura.cz. Výdavky na organizovanie medzinárodných konferencií a odborných seminárov dosiahli v sledovanom období vyššie 659.000 Sk. Ich multimedialne prezentácie sú tiež k dispozícii na informačnom webe www.zavedenieura.cz .

Výdavky na cestovné, ktoré do značnej miery súvisia so zapojením Organizačného výboru NKS do pracovných výborov Európskej komisie, t.z. reprezentáciou Českej republiky na slávnostnom zavedení meny euro na Malte, Cypre a na Slovensku predstavovali 659.000,- Kč.

6.5. Úlohy Českej národnej banky súvisiace so zavedením eura v ČR a ich aktualizácia

Ako už bolo uvedené v predchádzajúcom texte, cieľový termín zavedenia eura nebol v rámci aktualizovanej stratégie zavedenia pristúpenie Českej republiky k eurozóne, ktorú vláda schválila dňa 29. 8. 2007, zatiaľ stanovený. V neblížšom období je preto možné a účelné realizovať len tie úlohy, na ktoré nemá časové hľadisko vplyv, ako je napr príprava legislatívy, objasnenie princípov zaokrúhľovania v špecifických prípadoch, dopracovanie stratégie duálneho označovania cien atď.

K realizácii kľúčových úloh samotného prechodu môže dôjsť až potom, keď bude cieľový termín známy, resp. po rozhodnutí o vstupe Slovenskej republiky do systému menových kurzov ERM II. Týmto krokom bude fakticky potvrdená naše ambícia vstúpiť do

eurozóny približne o tri roky neskôr. Podľa doterajších analýz sa jedná o dobu dostatočné pre vykonanie prakticky všetkých podstatných krokov.

Tento čas by mal stačiť aj k tomu, aby jednotlivé subjekty ekonomiky mohli pripraviť konkrétne opatrenia a naplánovať rozloženie nákladov spojených s konverziou na euro efektívnym spôsobom. Tieto jednorazové náklady znáša každý subjekt sám, bez verejných zdrojov.

Prehľad hlavných úloh ČNB v jednotlivých oblastiach jej pôsobnosti nebolo nutné významným spôsobom prepracovávať, vymedzené úlohy sú aj naďalej pre banku platné. Oproti pôvodnej verzii z r. 2005 došlo najmä k:

- upresnenie pravidiel predzásobenie bánk eurom (tzv. frontloading, popr. Subfrontloading nefinančného sektora) v časti zaoberajúcej sa zavedením hotovostného eura
- rámcovému doplnenie úloh vyplývajúcich z predsedníctva ČNB v pracovnej skupine pre finančný sektor, ktoré sa týkajú predovšetkým komerčných bánk a ďalších subjektov finančného trhu
- začlenenie oblastí spadajúcich do priamej pôsobnosti ČNB týkajúce sa otázok dohľadu nad kapitálovým trhom a poisťovňami (tieto úlohy ČNB prevzala na základe uskutočneného zlúčenie dohľadov nad finančným trhom v rámci centrálnej banky s účinnosťou od 1.4. 2006) Úlohy sú podrobne rozpracované a rámcovo sú definované aj tie úlohy, ktoré priamo do pôsobnosti ČNB nespádajú, ale sú pre banku významné a bude na ich realizáciu spolupracovať.

6.5.1. Všeobecné inštitucionálne úlohy Českej národnej banky

Tieto úlohy nadväzujú prevažne na všeobecné požiadavky Európskej únie o procedúre zavedenia eura a vyplývajú zo Zmluvy o založení ES, Štatútu ESCB a ECB, ďalších právnych noriem EÚ az rozhodnutí na národnej úrovni (vláda ČR, NKS, MF ČR, ČNB).

A. Rovina ekonomicko - politická (spolu s MF SR, resp. Vládou ČR):

- sledovať plnenie maastrichtských kritérií Českou republikou a počnúc r. 2004 každoročne vyhodnocovať stupeň ekonomickej zladenosti s eurozónou (vyplýva z uznesenia vlády č 1026 zo 13.10. 2003)

- na základe tohto hodnotenia iniciovať vstup do systému ERM II, vrátane návrhu menových parametrov (stanovenie centrálnej parity, fluktuálneho pásma, intervenčných bodov), spolupracovať s orgánmi EÚ v rámci štandardnej procedúry av neposlednom rade vytvoriť potrebnú technickú infraštruktúru,

- iniciovať rozhodnutia o zavedení eura (žiadosť o spracovanie mimoriadnej konvergenčnej správy o ČR ako zo strany Európskej komisie, tak aj ECB, pokiaľ nebude obdobia vstupu SR do eurozóny patriť do obdobia vypracovania pravidelných správ, ktoré prebieha v dvojročných cykloch)

- participovať na vstupných procedúrach v rámci ECB, Hospodárskeho a finančného výboru, Rady EÚ (ECOFIN), ktorých súčasťou bude aj rozhodnutie o stanovení úrovne prepočítacieho koeficientu.

Doba potrebná pre splnenie: 2-3 roky s výnimkou pravidelného sledovania plnenia maastrichtských kritérií a kritérií ekonomickej zladenosti, ktoré bude vykonávať priebežne.

B. Rovina inštitucionálne - technická

ČNB bude pokračovať v zapojenie do medzirezortnej spolupráce v rámci NKS. Hlavným produktom tejto spolupráce bude vypracovaní jednotlivých aktualizácií Národného plánu zavedenie eura a následne jeho realizácia za oblasť finančného sektora.

6.5.2. Úlohy ČNB v jej prevažujúcej kompetencii

Česká národná banka sa bude pripravovať na zapojenie do euro systému v rámci už vytvoreného Eurosystemu. V súlade so Štatútom ESCB / ECB dôjde v okamihu vstupu do

Eurosystému na splatenie 100% upísaného podielu na základnom imaní ECB, ktorý činí cca 80 mil EUR; zatiaľ je splatené 7%, tj cca 5,6 mil EUR.

Rovnako bude prevedená časť devízových rezerv na ECB.

Z vecného hľadiska je najdôležitejšou zmenou prevodu kompetencií v oblasti menovej politiky na ECB. Koordinácia procesu vstupu do Eurosystému (**Z**) bude prebiehať v rámci Generálnej rady a jednotlivých výborov ESCB.

V poslednej fáze pred vstupom zintenzívni aktivita Task Force EUREC vo vzťahu k ČNB. Úlohou tejto pracovnej skupiny je koordinovať technickú prípravu centrálnych bánk nových členských štátov na zapojenie do Eurosystému.

S určitým predstihom bude potrebné navrhnuť prechod na posilnený systém koordinácie postupu vo všetkých orgánoch Eurosystému v rámci ČNB.

Veľmi dôležitá bude IT podpora v mnohých oblastiach, a to najmä vzhľadom k podstatnému nárastu agendy aj frekvencie rokovaní. Týka sa to najmä prípravy na pravidelné zasadnutia Rady guvernérov ECB (s frekvenciou 1 x za 14 dní) a čiastočne aj Generálnej rady, kde je však frekvencia zasadnutí výrazne nižšia. Takisto aktivita výborov v rámci Eurosystému je podstatne vyššia ako v ich rozšírenom zložení (ESCB). Doladenie posilneného systému koordinácie v praktickom prevádzky bude možné uskutočniť zhruba pol roka pred vstupom ČR do eurozóny (po zrušení výnimky na zavedenie eura). V tomto období už bude guvernér ČNB pozývaný ako pozorovateľ na rokovaní Rady guvernérov a zástupcovia ČNB k práci výborov aj v zložení Eurosystému, tj v tzv restricted composition. Už v tomto období sa ČNB tiež úplne zapojí do BMPE (Broad Macroeconomic Projection Exercise), v ktorom vzniká prognóza hospodárskeho a menového vývoja eurozóny slúžiaci ako podklad pre menovopolitickej rozhodovanie Rady guvernérov.

Legislatíva

Hlavnou úlohou ČNB v legislatívnej oblasti bude dopracovanie nového zákona o ČNB, ktorým bude zabezpečená plná integrácia do Eurosystému, prevzatie všetkých jeho funkcií, najmä potom prevedenie časti právomocí na ECB. V súčasnej dobe je už pripravené paragrafované znenie zákona. Jeho platnosť sa predpokladá na rozhraní rokov 2008 / 9 s tým, že účinnosť nového zákona bude odložená k termínu zavedenia eura. Splnenie tejto úlohy je

súčasťou maastrichtských kritérií pre zavedenie eura.

Na medzirezortnej úrovni bolo rozhodnuté, že bude pripravený tzv. Všeobecný zákon o zavedení eura, kde budú špecifikované základné pravidlá pre prepočet cien, záväzkov, účtov, pravidiel a postupe pri výmene obeživa atď

Bude tiež potrebné vykonať revíziu existujúcej legislatívy ČR a prípadný návrh na jej zmeny, ak to bude z dôvodu zavedenia eura nutné. K začatia tohto kroku by podľa schváleného plánu činnosti NKS tiež malo dôjsť ešte v tomto roku. V prípade ČNB sa bude jednať o spolupráci s MF ČR pri preverení legislatívy najmä pre oblasť finančného trhu, platobného styku, peňažného obehu a oblasti devízové. Práca na zmene, popr. Vytváranie nových právnych predpisov už započaly.

Štatistika

Vstupom do eurozóny dôjde v rámci ČNB k zásadnej zmene v povinnosti zasielať štatistická dáta do Európskej Centrálnnej Banky. Na ČNB budú aplikované štandardy platné pre krajiny eurozóny ako v rozsahu reportingu, tak z hľadiska termínov. Súčasťou povinnosti bude zaslať aj spätná dáta podľa týchto štandardov, a to od roku 2004.

Vzhľadom k povinnosti mať k dispozícii tieto spätné časové rady je metodika kompilácia aj výkazníctva tomuto cieľu prispôbovaná postupne. Výkazníctvo bude nutné previesť na euro. Na euro budú musieť byť prevedené tiež už existujúce štatistické databázy a rekonštruované časové rady obsahujúce korunové údaje. Úpravy sa budú týkať aj úpravy výkazov k oznamovacej povinnosti podľa súčasného znenia devízového zákona.

Bankové obchody

Česká národná banka bude koordinovať vstup ČR do ERM II, pričom bude treba prispôbiť nástroje realizácie menovej politiky novým podmienkam. Pôjde najmä o začlenenia operácií na voľnom trhu ČR o operačnej štruktúry ECB a prípravu potrebnej 1 vyhlášky č 62/2004 o spôsobe vykonávania platobného styku medzi bankami. infraštruktúry, vrátane eventuálneho zapojenia do systému TARGET 2, ak bude obsahovať obchody s cennými papiermi.

Účtovníctvo, audit

Celé účtovníctvo ČNB vrátane prispôsobenia účtovných výkazov bude musieť byť prevedené na jednotnú menu a ďalej harmonizované s požiadavkami ECB. V prípravnej fáze dôjde k testovaniu systému pre výmenu dát a vytvorenie systému pre kontrolu podielu na menových príjmoch eurozóny. Rovnako ako v prípade štatistiky bude splnenie všetkých týchto úloh spojené s veľkými nárokmi na prispôsobenie informačných systémov.

Pri vymenúvaní základných úloh pre túto oblasť treba spomenúť aj zavedenie postupu pre výber externého audítora ČNB (musí byť navrhnutý Radou guvernérov ECB a schválený Radou EÚ).

Doba potrebná pre splnenie: 3-4 roky, v prípade výberu externého audítora 1 rok

Informačné technológie

Adaptácia informačných systémov na euro sa kryje s veľkou časťou úloh súvisiacich s praktickými otázkami zavedenia eura v ČR a úloh ČNB.

K termínu zavedenia eura v ČR bude potrebné prispôbiť všetky informačné systémy, ktoré spracúvajú korunové údaje, čo v praxi znamená zejmä zabezpečiť konverziu korunových údajov ku dňu vstupu krajiny do eurozóny z Kč na euro, upraviť menové symboly na výstupných zostavách, upraviť aplikačnú logiku u väčšiny systémov ČNB a rekonštruovať časové rady. Z dôvodu povinnosti duálneho označovania cien a peňažných súm bude tiež potrebné v predstihu zabezpečiť uvádzania súm v Kč a eurách u zostatkov na účtoch, v cenníkoch a v rade ďalších dokumentov pre zamestnancov a klientov ČNB. Okrem týchto základných úloh budú musieť byť v prípravnej fáze implementované základné informačné systémy Eurosystému pre vykonávanie operácií na voľnom trhu a pre výmenu informácií v oblasti účtovníctva.

Bezhotovostný platobný styk

Hlavnou výzvou ČNB v oblasti bezhotovostného platobného styku bude prechod všetkých platobných systémov na euro a plné zapojenie do systému TARGET. Z dôvodu realizácie menovej politiky je účasť ČNB v systéme TARGET odo dňa zavedenia eura povinné. Z dôvodu rozloženie rozhodujúcich úloh v čase bude vhodné zvážiť napojenie ČNB na TARGET v predstihu pred zavedením eura (zhruba 6 mesiacov) .

Na zúčtovanie korunových prevodov vedie v súčasnosti ČNB bankám účty medzibankového platobného styku v tuzemskom systéme CERTIS. V systéme CERTIS prebieha tiež hotovostné. Nová verzia systému TARGET (označovaná TARGET2) je centralizovaným systémom prevádzkovaným SSP (**Single Shared Platform**), ktorý bude sprevádzkovaný od 19.11.2007. Všetky banky napojené na existujúce TARGET1 dokončí migráciu do TARGET2 do 19.5. 2008. ČNB av ČR pôsobiace banky sa teda budú napojovať už priamo na novovytvorený a sprístupnený TARGET2.

Čo sa týka vysporiadania obchodov s cennými papiermi v českých korunách, po zavedení eura môžu byť účty medzibankového platobného styku vedie buď v systéme TARGET alebo v systéme CERTIS (Maximálne však štyri roky po termíne zavedenia eura) 3. V oboch prípadoch je potrebné zabezpečiť flexibilný prenos dostatočného objemu prostriedkov slúžiacich na vysporiadanie platieb medzi TARGET a CERTIS, a preto je nutné zabezpečiť automatizované prepojenie uvedených systémov. Úlohou komerčných bánk bude zvážiť spôsob napojenia na TARGET (napr. cez materskej banky) a prípadne rozsah využitia ďalších zúčtovacích systémov (STEP 2, PRIURE a ďalšie).

Príprava prechodu ČR na euro bude pravdepodobne prebiehať paralelne s budovaním tzv SEPA (Single Euro Payment Area). Spôsob a forma zapojenia ČNB a komerčných bánk bude realizovaná po objasnenia potrebných krokov v európskej rovine. Je však nutné si uvedomiť, že ČR bude už pred zavedením eura musieť vykonávať eurový platobný styk kompatibilný s požiadavkami SEPA. Po vstupe do eurozóny bude automaticky celý tuzemský platobný styk tiež podliehať týmto štandardom. Spolu s plánovaním realizácie zmien v tuzemskom platobnom systéme CERTIS a jeho napojenie na TARGET je potrebné spolupracovať aj s prevádzkovateľmi zúčtovacích

systémov a systémov zabezpečujúcich zúčtovanie operácií s platobnými kartami. Ak bude ponechané vedenie účtov bánk v tuzemskom systéme CERTIS, možno ešte štyri roky po zavedení eura zachovať aj existujúce prepojenie prevádzkovateľov zúčtovacích systémov na CERTIS.

Pri prevode účtov bánk do TARGET je nutné napojiť tieto zúčtovacie systémy aj priamo na TARGET. Doba potrebná na splnenie: 3 roky .

Hotovostný platobný styk

Z hľadiska technického zvládnutie celého procesu ide pre ČNB nesporne o jednu z technicky i časovo najnáročnejších oblastí. Podľa odhadov sekcie peňažné a platobného styku bude pre výmenu hotovosťou treba zabezpečiť 230 - 250 miliónov kusov bankoviek a cca 1 mld mincí.

Súčasne bude treba stiahnuť z obehu približne 300 miliónov kusov bankoviek a 800 mil' ks mincí, čo bude predstavovať vysoké nároky nielen na výrobu či inú formu zabezpečenia bankoviek a mincí, ale aj na zvládnutie logistickej podpory a zabezpečenie primeraných bezpečnostných, a iných potrebných ochranných pravidiel.

K zahájeniu razby mincí môže dôjsť až potom, čo inštitúcie EÚ rozhodnú o zrušení dočasnej výnimky na zavedenie eura pre Českú republiku, tj zhruba pol roka pred vstupom do eurozóny. V r. 2007 bol zo strany orgánov EÚ potvrdený tento časový harmonogram.

Podľa odhadov by táto doba mala byť postačujúcou k razbe dostatočného množstva mincí s **národnou stranou**. V optimálnom časovom predstihu však musí dôjsť k výberu návrhov národnej strany mincí, zabezpečenie výroby potrebných nástrojov a stanovenie ich potrebného objemu a štruktúry.

V rámci prípravy na rozšírenie eurozóny o nové krajiny bolo rozhodnuté, že bankovky budú po dohode s Európskou centrálnou bankou (ECB) zapožičané niektorými z národných centrálnych bánk krajín Eurosystému (tzv. partnerská NCB)

ČNB pripraví v dostatočnom časovom predstihu svoju požiadavku na množstvo bankoviek potrebných pre prechod na euro a odhad logistických zásob pre obdobie roka nasledujúceho po zavedení eura v ČR.

ČNB uzavrie s partnerskou NCB zmluvu o zapožičanie bankoviek, ktorej obsah bude vychádzať z Všeobecných zásad ECB. Prevoz bankoviek na území ČR bude možný až po zrušení výnimky na zavedenie eura (článok 3 ods 4 usmernenia ECB/2006/9). Bankovky budú následne splatené produkciou, ktorú bude ČNB zaistiť v rokoch po zavedení eura v ČR.

V relatívne krátkej dobe bude nutné spracovať detailný plán pre výmenu obeživa a zabezpečiť optimálnu formu spolupráce s distribútormi (najmä bankami, ale aj obchodnými reťazcami, zástupcovia maloobchodov, prevádzkovateľov peňažných automatov atď). ČNB poskytne v čase bezprostredne predchádzajúcu prechodu na euro obeživo v euromene formou zapožičania bankám (Frontloading), ktoré protihodnotu požičaných bankoviek a mincí zabezpečí kolaterálom v súlade s predpismi ECB.

Vydávať bankovky zapožičané ČNB v rámci predzásobenia do obehu pred dňom prechodu na euro nebude dovolené. Banky môžu v rámci druhotného predzásobovania (subfrontloading) poskytnúť eurobankovky a euromince zapožičané centrálnej bankou nefinančnému sektoru (obchodom, prevádzkovateľom bankomatov a pod).

Druhotné predzásobenie verejnosti nebude povolené. Predzásobenie bánk bude začaté tri mesiace, druhotné predzásobenie jeden mesiac pred stanoveným termínom prechodu na euro. Euro je zákonným platidlom v podstatnej časti Európy, a preto sa môžu banky, nefinančné subjekty i verejnosť predzásobiť v priebehu vrcholiacej príprav prechodu na euro tiež nákupom eurobankoviek a euromincí iných štátov v bankách a v zmenárňach za trhovú cenu.

Rovnako nie je vylúčené širokej verejnosti poskytovali počiatočné sady mincí. Paralelne sa zavádzaním eura dôjde vo štrnásťdňovom období duálnej cirkulácie na sťahovanie slovenskej koruny z obehu, a bude preto nutné rozhodnúť o spôsobe a harmonograme likvidácie neplatného obeživa.

Výmena hotovosťou je priamo spojená is logistickou podporou, najmä potom s otázkami

ako je uskladnenie eur a Kč, zabezpečenie ochrany transportov, potrebného počtu prepravných vozidiel, ktoré budú vyhovovať normám ECB atď.

V celom procese výmeny hotovosťou budú hrať kľúčovú úlohu *pobočky ČNB*. Vedľa nich bude nutné včas vyhľadať a zmluvne zabezpečiť dostatočné kapacity na úschovu a ničenie sťahovaných českých mincí (pre bankovky by mali stačiť naše kapacity).

V rámci Národného plánu zavedenia eura bolo odsúhlasené, že banky a ďalšie poverené subjekty budú bez poplatku vymieňať slovenské bankovky a mince po dobu šiestich mesiacov. Bude teda potrebné vopred osloviť významné nebankové subjekty (napr. Českú poštu) a dohodnúť jasné pravidlá postupu.

Postup pri výmene korunových bankoviek a mincí v čase o zavedení eura a skončení ich platnosti sa upravia v rámci Všeobecného zákona o zavedení eura v ČR a ďalej špecifikované vyhláškou ČNB.

Komunikácia s verejnosťou

Rovnako ako u krajín "prvej vlny" by ČNB mala mať hlavnú zodpovednosť za realizáciu komunikačnej kampane v oblasti zavedení hotovostného eura.

ČNB by mala najmä:

- poskytovať aktuálne a komplexné informácie v celom priebehu procesu
- informovať podrobne verejnosť o dopadoch vstupu ČR do eurozóny
- počas doby výmeny hotovosťou detailne oboznámiť občanov s parametrami nových bankoviek a mincí, kľúčovými termíny prechodu
- z pozície centrálnej banky podporiť dôveryhodnosť procesu

Aktivity realizované v ČNB budú súčasťou strategickej komunikačnej kampane zastrešovanie NKS a jej pracovnou skupinou pre komunikáciu. Čiastočné finančné krytie je možné získať z programu Európskej komisie "PRINCE" na podporu zavedenia eura;

čerpania prostriedkov z fondu je však podmienené kvalitnou prípravou komunikačného plánu a predovšetkým znalosťou **cieľového termínu**. Cielenu komunikačnú stratégiu dopĺňajú už teraz priebežne realizované aktivity k jednotnej mene (organizovanie konferencií a seminárov, publikovanie článkov a rozhovorov v médiách, využitie internetových stránok atď.). Jednou z aktuálnych foriem komunikácie smerom k verejnosti je umiestnenie Národného plánu zavedenia eura v ČR na internetové stránky, jeho následné vytlačenie a spracovania a distribúcie informačného letáku pre jeho propagáciu.

Pracovná skupina pre komunikáciu pripravuje na spustenie novú webovú stránku k zavedeniu eura v ČR (pod doménou *www.zavedenieura.cz* a *www.zavedeni-
eura.cz*) Pričom dnes sú funkčné obidve stránky, a podľa mojej vlastnej skúsenosti poskytujú cenné a dostatočné informácie ohľadne všetkých oblastí, ktorých sa zavedenie eura v Českej republike dotkne.

6.5.3. Úlohy Českej národnej banky s ohľadom na jej členstvo v NKS ako aj iné osobitné úlohy (24)

Finančné inštitúcie, najmä **bankový sektor**, budú rozhodujúcimi subjektmi, prostredníctvom ktorých dôjde k prechodu celého národného hospodárstva na euro. Tým, že ČNB prevzala *gescui nad činnosťou pracovnej skupiny pre finančný sektor*, je zodpovedná za koordináciu prechodu v rámci celého finančného sektora.

Jeho jednotlivými úlohami sa podrobne venuje kapitola 2 časti II schváleného Národného plánu zavedenia eura v ČR – pod názvom "*Banky a ostatné subjekty finančného sektora*". Z tohto dôvodu by som rád v tejto mojej práci upriamil pozornosť len na základné úlohy, ktoré sú pre túto oblasť určujúce:

a) pre banky

- konverzie bankomatov (v súčasnosti je ich v ČR umiestnených viac ako 3000)
- konverzia bankových účtov, platobných kariet a ďalších platobných nástrojov
- zmeny v systéme platobných kariet a nastavenie POS terminálov

- adaptácia elektronického bankovníctva

b) pre ostatné subjekty finančného sektora

- konverzie cenných papierov (akcie, dlhopisy, cenné papiere kolektívneho investovania atď)
- konverzie produktov finančného a poisťovacieho trhu
- prispôsobenie organizátorov trhov a zúčtovacích systémov, adaptácia trhových indexov a referenčných sadziieb

c) úlohy spoločné pre celý sektor

- konverzie informačných technológií
- aplikácia pravidiel pre duálne označovanie cien a peňažných súm vo finančnom sektore

ČNB by z hľadiska svojej pôsobnosti mala fungovať aj ako metodický garant pre prípravu interných opatrení komerčných bánk, príp. ďalších subjektov finančného sektora v súvislosti s prechodom na euro. Koordinácia bude prebiehať najmä v rámci pracovnej skupiny NKS pre finančný sektor.

Rád by som aspoň rámcovo vymedzil úlohy relevantné pre ČNB, ktoré však spadajú do **gescie iných rezortov**.

Ako som už uviedol vyššie, v oblasti legislatívny bude ČNB spolupracovať na príprave Všeobecného zákona o zavedení eura a novele predpisov, ktoré upravujú oblasť finančného sektora. Z pohľadu ČNB ako fiškálneho agenta štátu bude treba monitorovať prenesenie verejných financií na euro, z všeobecného hľadiska potom spolupracovať pri stanovení postupov prechodu účtovníctva z Kč na euro.

Dôležitá bude tiež participácia banky v oblasti štatistiky, informačných technológií a prípravy nefinančného sektora. Optimálna zapojenie ČNB do týchto procesov by malo

zabezpečiť prostredníctvom zástupcov banky, ktorí sú členmi všetkých pracovných skupín NKS.

Vzhľadom k tomu, že termín zavedenia eura nebol novou eurostratégiou z augusta 2007 v Českej republike pevne stanovený, myslím si, že nie je preto v tejto fáze potrebné meniť v Českej národnej banke, ani intenzitu, ani formu zapojenia do praktických príprav. Konkrétne aktivity ČNB v tejto oblasti sa budú obdobie odvíjať najmä od plánu práce NKS a jej pracovných skupín na dané obdobie.

7. Príprava finančného sektoru na zavedenie eura v Českej republike

- 7.1. Prechod na euro a duálne zobrazovanie cien na kapitálovom trhu
 - 7.1.1. Prepočet a zaokrúhľovanie, podielových listov, akcií, dlhopisov a ostatných derivátov
 - 7.1.2. Duálne označovanie cien na kapitálových trhoch
- 7.2. Zmena úrokových sadzieb s ohľadom na možné prijatie eura
- 7.3. Prepočet finančných zostatkov na bankových účtoch vrátane zaokrúhľovania
 - 7.3.1. Bezhotovostný platobný styk a možné zmeny v súvisiacich oblastiach
- 7.4. Vybrané skúsenosti Slovenskej republiky pri zavedení meny euro na Slovensku

V tejto kapitole by som sa rád venoval a zároveň zaktualizoval už vyššie mnou niekoľkokrát spomínaný kľúčový dokument, ktorým je „*Príprava finančného sektoru na zavedenie eura*“, ktorý vypracovala a spracovala pracovná skupina Národnej koordinačnej skupiny pre finančný sektor už v roku 2008.

V rámci tejto kapitoly, *by som rád* zaktualizoval vyššie uvedený dokument, aj s ohľadom na skúsenosti Slovenskej republiky s prijatím meny euro, a využil tým aj právny inštitút právnej komparistiky. **(25)**

Ako som už spomínal na viacerých miestach mojej práce, Česká republika má pri prijímaní spoločnej európske meny euro, aj na príklad oproti Slovenskej republike, jednu obrovskú komparatívnu výhodu, že môže čerpať zo skúseností SR, a tým pádom sa vyhnúť mnohým zbytočným chybám, ktorých sa dopustilo aj napríklad Slovensko.

Táto výhoda by mala byť riadne využitá, pretože ako je nám aj z histórie známe, dve rovnaké šance málokedy prídu, a ak sa šanca premešká, dôsledky môžu byť v niektorých

prípadoch aj fatálne, no verím, že v prípade Českej republiky, tieto katastrofické scenáre nehrozia.

Česká republika je sebavedomý štát, a preto, aj prijatie spoločnej meny eura riadne a do dôsledkov zväži, a vyhodnotí tak, aby to prinieslo pre celý štát úžitok, a rozhodne sa pre prijatie spoločnej meny vtedy, keď to bude aj pre ňu výhodou. No poďme sa vrátiť ku kapitálovým trhom.

7.1. Prechod na euro a duálne zobrazovanie cien na kapitálovom trhu

Eurová suma na zúčtovanie obchodov realizovaných v Kč bude spočítaná metódou prepočtu a zaokrúhlenia výslednej sumy, kedy je:

- 1) vykonaný súčet všetkých zobchodovaných položiek (cenných papierov) v Kč,
- 2) tento súčet (v Kč) je normalizovaný pomocou prepočítavacieho koeficientu na EUR
- 3) a výsledná sumarizačná suma (v EUR) sa zaokrúhľuje s presnosťou na štandardne stanovený počet desatinných miest.

Výnimkou z tohto pravidla budú obchody realizované na základe povinných ponúk na prevzatie, kde bude výsledná eurová suma na vysporiadanie vypočítaná metódou prepočtu a zaokrúhlenia po položkách.

Prepočet menovitých hodnôt CP bude vykonaný emitentom, ktorý tieto nové hodnoty v EUR uverejní a oznámi osobám, ktoré vedú centrálnu a nadväzujúcu evidenciu alebo osobám vedúcim samostatnú evidenciu. Tieto osoby:

o vykonajú vo svojich systémoch zápis menovitých hodnôt v EUR a o uvedú menovité hodnoty v EUR na svojich webových stránkach.

V prípade, že osoby vedúce evidenciu od emitentov neobdržia príslušné prepočítané hodnoty, vykonajú prepočet samy, a to s čo najväčšou povolenou presnosťou.

Podnikateľské subjekty na KT oslovia svojich zákazníkov a informujú ich o tom, že pokyny zákazníkov zadané v Kč zostávajú platné s tým, že budú prepočítané na eurové hodnoty podľa štandardných pravidiel s presnosťou na 2 desatinné miesta.

Duálne zobrazovanie

Vo všeobecnosti nebude pre oblasť kapitálového trhu stanovená povinnosť uvádzať všetky údaje duálne (v Kč aj v EUR).

Legislatívne však bude stanovená povinnosť uvádzať v písomnej komunikácii (tam kde sa vyskytujú údaje o cenách) prepočítavací koeficient. Pre špecifické druhy informácií poskytovaných spotrebiteľom na FT budú legislatívno alebo formou odporúčania stanovené pravidlá podľa tejto tabuľky:

- poskytovatelia služieb na KT poskytnú svojim zákazníkom ku dňu konverzie dva totožné výpisy - jeden bude v Kč a druhý v EUR (výpisy môžu byť doplnené informačným letákom upresňujúcim metódu prepočtu)

stavové výpisy

- duálne budú uvádzané konečné sumy súčtov jednotlivých kategórií výpisy o cash flow, duálne budú uvádzané konečné sumy súčtov jednotlivých kategórií výpisy transakcií, duálne budú uvádzané cenové údaje na výpisoch zobrazujúcich pre určitý CP transakcie v Kč za obdobia pred dňom € a súčasne transakcie v EUR za obdobie po dni € výpisy usmernení, duálne budú uvádzané cenové údaje tam, kde sú po dni € zobrazované pôvodné a stále platné pokyny, yadané v Kč, ale prepočítané na eurové hodnoty, sms správy, a pod.

7.1.1. Prepočet a zaokrúhľovanie, podielových listov, akcií, dlhopisov a ostatných derivátov

Výhradne pre ilustratívne potreby, budem v nasledujúcom texte pracovať, tak ako vyššie uvedená pracovná skupina s hodnotou prepočítacieho koeficientu $1 \text{ €} = 24,5670 \text{ Kč}$.

V prípade prevodu cien a menovitých hodnôt z Kč na EUR vzniká problém stanovenia počtu desatinných miest, na ktoré sa budú hodnoty jednotlivých inštrumentov zaokrúhľovať. Tu je potrebné pre zaokrúhľovanie stanoviť vhodný pomer medzi požiadavkou na čo najmenšiu odchýlku od pôvodnej hodnoty a požiadavkou čo najmenšieho administratívneho zaťaženia vyplývajúceho z veľkého množstva desatinných miest, pričom pre rôzne typy produktov kapitálového trhu (ďalej len "KT") je vhodné metódu zaokrúhľovania, tj počet desatinných miest, stanoviť odlišne vzhľadom k rozličným charakteristikám, ktoré jednotlivé špecifické produktové typy vykazujú.

Z hľadiska možných problémov pri konverzii hodnôt z Kč na EUR a následného zaokrúhľovania je nutné rozlišovať medzi **konverziou trhových cien a konverziou menovitých hodnôt CP**.

V prvom prípade vzniká problém možného znehodnotenia (eventuálne zhodnotenia) investície vplyvom prepočtu a zaokrúhlenia, a teda následné zmeny hodnoty trhových cien CP, kedy aj relatívne malý rozdiel spôsobený zaokrúhlením na prevedené jednotky môže spôsobiť v prípade veľkého množstva jednotiek (Cenných papierov) citelný rozdiel v súhrne (portfóliu investora) vplyvom kumulácie prepočítavacích resp. zaokrúhľovacích rozdielov. V druhom prípade vzniká problém nekonzistencie hodnoty súčtu prepočítaných CP, ktoré boli jednotlivo prepočítané a zaokrúhlené, s hodnotou celej emisie napr. v prípade akcií základného kapitálu). Hoci si sú oba vyššie uvedené problémy navzájom podobné, treba k nim pristupovať oddelene.

Podielové listy

V prípade podielových listov nie je legislatívne stanovený počet desatinných miest, na ktoré je potrebné uvádzať aktuálnu hodnotu (trhovú cenu) podielového listu - uvádza sa na počet desatinných miest uvedený v štatúte fondu, čo vo väčšine prípadov predstavuje presnosť na 4 desatinné miesta. V súčasnej dobe sa aktuálna hodnota jednotlivých podielov v podielových fondoch v Českej republike (ďalej len "ČR") pohybuje v rozmedzí necelého

jedného haliera až stoviek tisíc Kč. Vyššie uvedené hodnoty sú však extrémne prípady, naprotá väčšina podielových fondov vykazuje hodnotu rádovo v niekoľkých desiatok halierov až niekoľko desiatok tisíc Kč.

V prípade podielových listov sa môžu vyskytnúť problémy vzniknuté v súvislosti so zaokrúhľovaním pri konverzii aktuálnych hodnôt podielových listov z Kč na EUR, keď vplyvom zaokrúhľovania jednotlivých podielov môže dôjsť, vzhľadom k veľkému množstvu jednotiek s nízkou hodnotou, k relatívne veľkej zmene hodnoty celkovej investície. Okrem aktuálnych hodnôt sú uvádzané aj menovité hodnoty podielových listov fondov kolektívneho investovania, tj menovitej hodnoty u všetkých podielových listov uzavretých podielových fondov a u podielových listov otvorených podielových fondov tam, kde je menovitá hodnota stanovená.

Vzhľadom k tomu, že menovité hodnoty podielových listov sú *informatívnou ukazovateľom*, ktorý nemá vypovedaciu schopnosť o výkonnosti fondu ani o majetkových právach podielnikov a vzhľadom na to, že v prípade prepočtu menovitých hodnôt podielových listov nevzniká problém dodržiavaním rovnosti súčtu menovitých hodnôt s kategóriou obdobnou napr. základnému kapitálu spoločností zaoberám sa nižšie v rámci tejto kapitoly len problematikou aktuálnych hodnôt podielových listov s tým, že metódu prepočtu (počet desatinných miest) menovitých hodnôt podielových listov je vhodné zvoliť konzistentne s metódou prepočtu aktuálnych hodnôt podielových listov.

Prípadná odchýlka spôsobená zaokrúhľovaním bude dostatočne malá, pokiaľ bude aktuálna hodnota podielového listu v EUR vyjadrovaná s presnosťou na 6 desatinných miest. Napriek tomu však môžu existovať podielové listy s veľmi nízkou aktuálnou hodnotou, u ktorých by zaokrúhľovaní na 6 desatinných miest spôsobilo nie celkom zanedbateľné nepresnosti a je žiaduce týmto investičným spoločnostiam, prípadne podielovým fondom umožniť prepočítanie s väčšou presnosťou, tj so zaokrúhlením na viac desatinných miest.

Vzhľadom k tomu, že môžu existovať podielové listy ako s veľmi nízkou, tak s pomerne vysokou hodnotou, je za súčasných podmienok na kapitálovom trhu **vhodným riešením**

stanoviť povinnosť zaokrúhľovať aktuálne hodnoty (kurzy) i menovitej hodnoty podielových listov v EUR s presnosťou na 6 až 8 desatinných miest.

Toto odporúčanie znamená nutnosť úpravy systémov tak, aby boli schopné pracovať s vyšším počtom desatinných miest.

Akcie

Menovité hodnoty rovnako ako trhové ceny akcií sa v ČR pohybujú rádovo v rozmedzí niekoľkých Kč až niekoľko tisíc Kč.

V prípade akcií prichádza do úvahy okrem stanovenia pravidiel pre prepočet trhových cien akcií tiež nastavenie pravidiel pre prepočet menovitých hodnôt akcií, pričom pri prepočtu menovitých hodnôt akcií z Kč na EUR vzniká problém prepočtu hodnoty základného imania, ktorý sa musí vo výsledku rovnať (resp. maximálne sa blížiť) súčtu prepočítaných menovitých hodnôt jednotlivých emitovaných akcií.

V zásade sa jedná o problematiku:

1) prepočtu trhových cien akcií a

2) prepočte menovitých hodnôt akcií súvisiaceho s prepočtom základného kapitálu, keď vplyvom zaokrúhľovania jednotlivých akcií môže dochádzať k relatívne veľkým zmenám základného imania.

Prepočet trhových cien akcií

Štandardné kotácie akcií (a ostatných investičných nástrojov) na regulovaných trhoch v Európskej únii (ďalej len "EÚ") sú vyjadrované v rozlíšení na dve desatinné miesta. Trhové ceny investičných nástrojov sa na regulovanom trhu vytvára k danému okamihu na základe dopytu a ponuky a prevodný kurz nemá pred a po zavedenie EUR na trhovú cenu investičného nástroja žiadny vplyv (trhová cena investičného nástroje pred zavedením a po zavedení je určená trhom v korunách a neskôr v EUR).

Vplyv prepočítavacieho kurzu teda môže nastať len na objednávky a prevody, ktoré budú vložené do systému (Burza cenných papierov Praha (ďalej len "BCPP"), RM-Systému

alebo systému vysporiadania mnohostranný obchodný systém, Stredisko cenných papierov, resp. centrálny depozitár) pred zavedením jednotnej meny, ale budú vysporiadané už v EUR **Vzhľadom k tomuto sa prikláňam k odporúčaniu**, že s ohľadom na právnu skutočnosť, že trhové ceny investičných nástrojov sa na regulovanom trhu vytvárajú na základe dopytu a ponuky a prevodný kurz nemá pred a po zavedenie EUR na trhovú cenu investičného nástroja žiadny vplyv, *nie je potrebné regulovať* počet desatinných miest pri kótovaní trhových cien akcií.

Prepočet menovitých hodnôt akcií pri prepočte základného kapitálu

V prípade prepočtu menovitých hodnôt akcií je potrebné rešpektovať základné pravidlo, že súčet všetkých akcií daného emitenta sa musí rovnať celkovej sume základného kapitálu, a to ako pred prepočtom (v Kč), tak potom (v EUR). V zásade prichádza do úvahy problém metódy prepočtu hodnoty akcií a problém procesu zápisu a zverejnenie novej menovitej hodnoty akcií:

Metódy prepočtu menovitých hodnôt akcií, resp. základného kapitálu:

A) Metóda **TOP-DOWN** (metóda zaokrúhľovania výslednej sumy) Metóda TOP-DOWN predstavuje postup, kedy je

1) najprv prepočítaná hodnota základného kapitálu z Kč na EUR

2) táto suma je (s určitou presnosťou) zaokrúhľená

3) čiastka vzniknutá v kroku č 2 je rozdelená na jednotlivé cenné papiere (ďalej len "CP").

Výhody:

- nedochádza k zmene základného imania (emitent nemusí zvoliť valnú hromadu a absolvovať procedúru zmeny základného imania)
- jednoduchosť prevodu základného imania, nemení sa pomer majetkových práv

Nevýhody:

- veľký počet desatinných miest pri jednotlivých CP
- administratívne a technologická manipulácia a náročnosť

B) Metóda BOTTOM-UP (metóda zaokrúhlenia po položkách Táto metóda predstavuje postup, kedy je

- 1) najprv prepočítaná z Kč na EUR hodnota každého CP,
- 2) hodnota každého CP je zaokrúhľená s určitou presnosťou a
- 3) každá suma vzniknutá v predchádzajúcom kroku je spočítaná a výsledný súčet zodpovedá hodnote základnému kapitálu.

Výhody: nemení sa pomer majetkových práv, Nevýhody: dochádza ku zmene hodnoty základného imania

C) Metóda NO PAR VALUE

V zásade sa jedná o metódu vzdanie sa menovitej hodnoty CP. *Prestala by sa používať menovitá hodnota a naďalej by sa pracovalo len s trhovou cenou akcie.*

Výhody: nie je potrebné prispôbovať výšku základného imania
Nevýhody: veľká legislatívne náročnosť vyplývajúca zo zmeny celého systému, potrebná úprava všetkých právnych predpisov odkazujúcich na menovitú hodnotu cenných papierov.

Ako najmenej výhodná sa mi javí metóda prepočtu TOP-DOWN vzhľadom k zásadnej nevýhode, a to veľkému množstvu desatinných miest pri vyjadrovaní hodnoty jednotlivých CP. V rámci tejto metódy by pravdepodobne muselo byť vzhľadom k prílišnému

množstvo desatinných miest umožnené podnikom meniť výšku základného imania, čo by malo de facto za následok konverziu metódou BOTTOM-UP. Metóda "no par value" na jednej strane predstavuje "elegantné" riešenie problematiky prepočtu základného imania vzhľadom na to, že odpadá problém dodržanie rovnosti základného imania a súčtu menovitých hodnôt emitovaných akcií a teda problém so zaokrúhľovaním menovitých hodnôt jednotlivých akcií, **na strane druhej by podľa môjho názoru striktné zavedenie** tejto metódy predstavovalo značnú zmenu vo zvyklostiach zaobchádzanie s akciami iv legislatíve upravujúce príslušnú problematiku.

Zo zahraničných zkušení⁴ vyplýva, že v členských štátoch, kde bola pre prepočet základného imania využitá metóda "no par value" ⁵, bola pre prepočet súčasne umožnená aj jedna z ostatných menovaných metód (bottom-up či top-down). Žiadny z členských štátov nevyužil metódu "no par value" ako výhradné metódu prepočtu základného kapitálu⁶.

Z uvedeného je zrejmé, že aj v prípade, kedy by bola metóda zrušenia menovitej hodnoty akcií "no par value" využitá a prevádzkovateľom umožnilo transformovať už upísané akcie s menovitou hodnotou na "no par" akcie, bolo by napriek tomu potrebné ustanoviť pravidlá, resp. metódu prepočtu základného imania pre spoločnosti, ktoré by sa rozhodli zachovať u svojich akcií menovitú hodnotu.

S prihliadnutím k týmto nevýhodám prepočte metódou TOP-DOWN a len čiastočnému riešeniu problému metódou NO PAR sa v súčasnosti pre ČR *ako vhodná metóda prepočtu základného imania javí metóda BOTTOM-UP*. To však nevyučuje prípadnú paralelnú diskusiu nad možným zavedením metódy NO PAR ako alternatívneho režimu nielen z dôvodu zavedenia eura. Táto metóda síce predstavuje triešenie doterajších inštitútov akciového práva, v zahraničí však bola kladne prijatá. Ak by bolo rozhodnuté o zavedení tejto metódy, jej spustenie je vhodné načasovať práve na deň zavedenia eura. Pre vykazovanie menovitých hodnôt akcií je vhodné stanoviť presnosť vykazovanie na 2 až 6 desatinných miest s tým, že ak bude umožnené emitentom zvoliť si pri prepočte menovitých hodnôt akcií počet desatinných miest (Z povoleného rozsahu), na ktoré sa budú menovitej hodnoty v novej mene vyjadrovať, bude stanovená povinnosť tento zvolený počet desatinných miest

Variantu "no par value" využilo napríklad Belgicko, a to tak, že nominálne hodnoty akcií boli zrušené ešte pred dňom zavedenia eura, takže ku dňu € nebolo treba nominálnej hodnoty akcií konvertovať.

Problematika prepočtu menovitých hodnôt akcií pri prepočte základného imania riešená v rámci tejto kapitoly (Metódy prepočtu menovitých hodnôt akcií, resp. základného imania) sa úzko dotýka ďalších oblastí medzi ktoré patrí

- Prepočet základného imania u ostatných spoločností (iných ako akciových),
- Spôsob, akým budú zaúčtované prípadný rozdiel vzniknutý zmenou základného kapitálu (vďaka zaokrouhlovacím rozdielom pri súčtu prepočítaných hodnôt akcií),

Úprava minimálnej požadovanej výšky základného imania stanovená v niektorých právnych predpisoch, resp. situácie, kedy po prepočte základného kapitálu na eurá môže dôjsť k situácii, kedy niektoré spoločnosti nebudú vyhovovať zákonom stanovenej podmienke. Vyššie uvedené okruhy problémov presahujú rámec tejto metodiky a mali by byť riešené všeobecne pre celú ekonomiku.

Dlhopisy

Dlhopisy sú v ČR vydávané v nominálnych hodnotách rádovo v desiatkach tisíc až desiatkach miliónov Kč, ich trhovú cenu je uvádzaná v percentuálnom vyjadrení k príslušným nominálnym hodnotám.

V prípade dlhopisov sa môžu vyskytnúť problémy vzniknuté v súvislosti so zaokrúhľovaním pri konverzii menovitých hodnôt dlhopisov, keď vplyvom zaokrúhľovanie jednotlivých CP môže dôjsť k relatívne veľkej zmene hodnoty celkovej investície (portfólia).

Ako príklad prepočtu menovitej hodnoty dlhopisov, z ktorého vyplýva, že aj pri menovitej hodnote dlhopisu vo výške 10 000 Sk je maximálny možný rozdiel v hodnote investície pri zaokrúhľovaní na 2 desatinné miesta približne 0,001228% celkovej investície, čo predstavuje v tejto súvislosti zanedbateľný rozdiel.

Ako najvhodnejší variant sa javí stanovenie povinnosti zaokrúhľovať menovité hodnoty dlhopisov v EUR s presnosťou na 2 desatinné miesta.

Ostatné produkty kapitálového trhu – deriváty

Medzi ostatné produkty KT štandardne obchodovanými v ČR na regulovaných trhoch patrí najmä **warranty, futures a investičné certifikáty** (ďalej tiež len "deriváty" alebo "Derivátové CP"). V ČR sa ceny derivátov najčastejšie uvádzajú s presnosťou na 2 desatinné miesta, legislatívno však táto oblasť nie je upravená. Ceny derivátov sa v závislosti na konkrétnom druhu pohybujú od niekoľkých Kč až po niekoľko tisíc Kč.

Prvým z problémov, obdobných ako v prípade ostatných cenných papierov, je počet desatinných miest, na ktoré sa budú uvádzať trhové ceny derivátov. Problémovou oblasťou je prepočet tzv multiplikátora, ktorý vyjadruje u derivátov pomer zmenou hodnoty podkladového aktíva a zmenou hodnoty derivátu

(1) Hodnota derivátu = Multiplikátor x Hodnota podkladového aktíva
Tento pomer sa nezmení v prípade derivátov, ktorých podkladové aktívum je uvedené v rovnakých jednotkách ako samotná trhová cena derivátu (napr. ak sú obe kategórie v Kč), v takomto prípade dôjde proporcionálne rovnakej zmene hodnoty podkladového aktíva aj derivátu (podľa prepočítavaciemu koeficientu) a pomer, ktorý vyjadruje multiplikátor, sa nezmení. V tomto prípade nie je nutné prepočítavať multiplikátor.

Inú situáciu predstavujú deriváty, ktorých podkladové aktívum zostane v pôvodných jednotkách, zatiaľ čo hodnota derivátu sa zmení (napr. z Kč na EUR). Jedná sa o deriváty, ktorých podkladové aktívum je vyjadrené iných jednotkách ako v Kč (napr. deriváty na index, aktíva v cudzej mene alebo úrokovú mieru). U týchto derivátov bude potrebné stanoviť nový multiplikátor vyjadrujúci vzťah medzi podkladovým aktívom (Ktorého jednotky sa nezmení) a hodnotou derivátu, ktorá bude novo vyjadrovaná v eurách.

Ak vychádzame z rovnice (1), potom vzťah medzi pôvodným korunovým multiplikátorom a novým eurovými vyjadruje rovnica (2)

Pretože bude nutné nový multiplikátor zaokrúhliť, zmení sa aj pomer medzi podkladovým aktívom a hodnotou derivátu. Z vyššie uvedeného vyplývajú dva problémy týkajúce sa prepočtu multiplikátora:

- stanovenie metódy prepočtu multiplikátora, resp. stanovenie počtu desatinných miest prepočítaného multiplikátora a,
 - problému neceločíselného (novo prepočítaného) multiplikátora
- Prepočet multiplikátora pre derivát, ktorého podkladové aktívum je vyjadrené inak ako Kč.

Z analýzy uskutočnenej pre okruh týchto derivátov obchodovaných na regulovanom trhu v ČR vyplýva, že postačujúca presnosť prepočtu multiplikátora bude zodpovedať 2 desatinným miestam.

Vzhľadom k tomu, že trhové ceny investičných nástrojov sa na regulovanom trhu vytvára na základe dopytu a ponuky a prevodný kurz nemá pred a po zavedení EUR na trhovú cenu investičného nástroja žiadny vplyv, nie je potrebné regulovať počet desatinných miest pri kótovaní trhových cien derivátov.

V prípade multiplikátora u derivátov, ktorých podkladové aktívum bude denominované inak ako v Kč, je vhodným riešením stanoviť povinnosť prepočítať multiplikátor s presnosťou na 2 desatinné miesta. Problém novo vzniknutého neceločíselného multiplikátora možno vyriešiť pomocou rozdelenie alebo "splitu" týchto kontraktov tak, že každá pozícia bude premenená na identickú pozíciu pozostávajúcu z dvoch nových kontraktov, z ktorých jeden bude obsahovať celočíselný multiplikátor a druhý neceločíselný multiplikátor rovnajúcu sa neceločíselnému zvyšku. Pre investorov je možné tiež zaviesť stimuly s cieľom uzavrieť čo najskôr pozície s neceločíselným multiplikátorom a súčasne nebude možné otvárať nové pozície derivátov s neceločíselným multiplikátorom.

Po uzavretí všetkých pozícií s neceločíselným multiplikátorom by boli naďalej obchodujú len deriváty s celočíselným multiplikátorom.

S ohľadom na súčasný stav trhu s derivátmi v ČR, kde sa obchoduje iba veľmi malý počet nástrojov, a s prihliadnutím na očakávané dynamike rozvoja týchto investičných nástrojov v túto chvíľu metodika odporúča zaviesť len pravidlo uvádzania desatinných miest multiplikátora. Ďalšie pravidlá týkajúce sa derivátov (napr. možnosť splite derivátov s neceločíselným multiplikátorom, zavedenie stimulov k rýchlemu uzavretie kontraktov s neceločíselnými Multiplikátory) budú zvažovaná v rámci očakávanej revízie metodiky vykonanej v čase € - 3 roky. V prípade derivátov je dôležitá aj otázka konverzie realizačnej ceny kontraktu uzavretého v Kč, ale dedičstvo už v EUR. (27)

Vzhľadom k relatívne dlhému času zostávajúcemu na prípravu zavedenia eura je táto otázka zatiaľ riešená pravidlami stanovenými v Národnom pláne, teda ponechaním presnosti na dve desatinné miesta.

V rámci očakávanej revízie metodiky v čase € - 3 roky bude vykonaná analýza situácia na derivátovom trhu. V prípade, že sa ukáže potreba stanovenia vyššej presnosti prepočtu (viac desatinných miest) ako oprávnená, bude táto metodika adekvátne doplniť.

Pravidlá spoločné všetkým produktom KT

Vysporiadanie obchodov

Možným zdrojom zaokrúhľovacích rozdielov je prepočet sumy na vysporiadanie obchodu realizovaného v Kč, ale vysporiadavaného už v EUR.

Na prepočet sumy na vyrovnanie prichádza do úvahy dve metódy:

A) metóda zaokrúhľenia po položkách, kedy sa v rámci jedného uzavretého obchodu najprv prepočítajú ceny jednotlivých zobchodovaných kusov CP z Kč na EUR, potom sa už ako prepočítané spočítajú a vyporiadajú, a

B) metóda zaokrúhlenia výslednej sumy, keď sa súčet cien všetkých zobchodovaných kusov CP v rámci jedného obchodu (teda celková suma k vysporiadanie) prepočíta z Kč na EUR a potom vysporiada.

V závislosti na použitej metóde prepočtu môže v prípade prepočte trhovej ceny CP dochádzať k nie celkom zanedbateľným odchýlkam pri prepočte sumy na vysporiadanie u obchodov realizovaných v Kč a vysporiadaných už v novej mene.

Metóda zaokrúhlenie po položkách

Metóda zaokrúhlenie po položkách znamená, že sa budú obchody uzatvorené za jednotkovú cenu P v Kč a vypořiadané za celkovú sumu v EUR prepočítavať metódou, kedy bude v rámci vysporiadania obchodu s počtom n cenných papierov

1) prepočítaná cena P jedného zobchodovaného CP z Kč na EUR,

2) táto vypočítaná cena v EUR bude s určitou presnosťou zaokrúhliť a nakoniec bude

3) spočítané celková suma všetkých n prepočítaných a zaokrúhlených cien v EUR,

pričom táto suma bude predstavovať konečnú sumu určenú na vyrovnanie.

V prípade zvolenia metódy prepočtu vyrovnací sumy po položkách prichádza do úvahy dve nižšie uvedené spôsoby realizácie v praxi:

1) Vytvorenie špeciálnych operácií (u subjektov vykonávajúcich vysporiadania obchodov), ktoré ošetrí prepočet z Kč na EUR. Tento prepočet (prepočet trhové ceny 1 investičného nástroja v EUR) bude nastavený s presnosťou na 6 desatinných miest a výsledný objem obchodu (prevodu) bude zaokrúhlený na 2 desatinné miesta. **(28)**

2) Zavedenie takejto úpravy obchodovania, aby nedošlo ku konverzii prevodov ku dňu zavedenie eura (ďalej tiež len "deň €"). Toho je možné dosiahnuť tým, že k prechodu

na obchodovanie v EUR dôjde ešte pred dňom zavedenia EUR ako národnej meny, a to n obchodných dní pred prechodom na EUR s tým, že n je štandardná doba vysporiadania.

Obchody a transakcie, ktoré nemajú štandardnú periódu vysporiadania by museli byť v medziobdobí obmedzené. Vzhľadom k tomu, že riešenie pod č 2 by predstavovalo obmedzenie obchodov a transakcií, ktoré nemajú stanovenú štandardnú dobu vysporiadania, uvažujeme v ďalšej časti tejto kapitoly.

Metóda zaokrúhľovanie výslednej sumy predstavuje postup, kedy je

- 1) vykonaný súčet všetkých n zobchodovaných položiek v Kč
- 2) tento súčet (v Kč) je prepočítaný na EUR a
- 3) výsledná sumarizačná suma (v EUR) sa zaokrúhľuje s presnosťou na stanovený počet desatinných miest.

Vhodnou metódou pre prepočet obchodov realizovaných v Kč a vysporiadavaných v EUR sa javí metóda zaokrúhľovania výslednej sumy kvôli svojej jednoduchosti a minimálnym nepresnostiam vzniknutým z dôvodu zaokrúhľovania. Výnimkou z uvedeného pravidla budú predstavovať obchody uzavreté na základe povinných ponúk na prevzatie podľa príslušného právneho predpisu⁸. Pre tieto obchody je stanovená cena, za ktorú dochádza k výkupu CP od investora. Ak by bola cena povinnej ponuky na prevzatie vyhlásená pred dňom € (teda v Kč) a obchod uzavretý a vysporiadaný taktiež pred dňom €, nevzniká žiadny problém. Ak by bol obchod vysporiadaný až po dni € metódou zaokrúhľovanie výslednej sumy, nebude zodpovedať cena povinnej ponuky na prevzatie v Kč prepočítaná na EUR podľa pravidiel prepočtu s cenou, ktorá by sa vypočítala vydelením sumy na vysporiadanie počtom zobchodovaných CP.

Síce tu nevzniká strata investora z pohľadu celého obchodu (pozri dôvody pre zavedenie metódy zaokrúhľovania výslednej sumy), dochádza však k nerovnakému zaobchádzaniu s akcionármi.

Vzhľadom na vyššie uvedené je vhodným riešením stanoviť výnimku pre vysporiadanie obchode uzavretých na základe povinných ponúk na prevzatie, kde budú tieto obchody vysporiadané metódou po položkách.

Možnou alternatívou, ktorá u vysporiadania všetkých obchodov eliminuje problém s konverziou výslednej sumy na vyrovnanie, je zavedenie úpravy obchodovania tak, že v posledných dňoch roka budú obchody dohadujú už v EUR a takto aj po dni € vysporiadané. Rozhodnutie o takomto opatrení prislúcha organizátorom jednotlivých regulovaných trhov

Prepočet a uvádzanie menovitých hodnôt CP

V prípade cenných papierov, u ktorých je uvádzaná menovitá hodnota, bude stanovené, že osoby vedúci centrálnej a nadväzujúce evidenciu alebo osoby vedúce samostatnú evidenciu

- Urobia vo svojich systémoch zápis menovitých hodnôt v EUR na základe žiadosti emitentov a

· Uvedú menovité hodnoty v EUR na svojich webových stránkach. V prípade, že osoby vedúci centrálnej a nadväzujúce / samostatnú evidenciu nedostane v stanovenej lehote (napr. 1 mesiac) pred dňom € požiadavku od emitenta, majú tieto osoby právo vykonať prepočet menovitej hodnoty bez súčinnosti s emitentom; v tomto prípade uplatňujú osoby vedúce evidenciu primerane vyššie uvedené pravidlá pre 8 Zákon č 104/2008 SB., O povinných ponukách na prevzatie ao zmene niektorých ďalších zákonov, v platnom znení. prepočet s tým, že prepočet menovitých hodnôt vykonajú s čo najväčšou presnosťou, teda so zaokrúhlením výslednej eurovej menovitej hodnoty na maximálne povolený počet desatinných miest.

Regulované trhy a osoby prevádzkujúce zúčtovacie systémy vykonávajú príslušné zmeny menovitých hodnôt v systémoch a uverejní ho na svojich webových stránkach.

Špecifiká prepočte menovitých hodnôt listinných cenných papierov

Menovité hodnoty v Kč uvedené na plášťoch listinných cenných papierov sa budú v súlade so zásadou kontinuity právnych nástrojů považovať za eurové hodnoty a budú prepočítané rovnako ako menovitej hodnoty zaknihovaných CP podľa pravidiel uvedených v predchádzajúcich kapitolách tohto oddielu (A. Prepočet a zaokrúhľovanie). V prípade cenných papierov, kde bude umožnené emitentom zvoliť si pri prepočte z Kč na EUR počet desatinných miest (u podielových listov a akcií), si bude musieť držiteľ príslušných CP sám aktívne zistiť informácie o tom, aká presnosť bola emitentom zvolená na prepočet menovitých hodnôt danej emisie, tj na aký počet desatinných miest sa prepočítajú a následne zaokrúhli menovitej hodnoty ním držaných CP (napr. na webových stránkach emitenta). (29)

V prípade CP, kde bude metóda prepočtu (vr. počtu desatinných miest pre zaokrúhlenie) stanovená jednoznačne, tento problém odpadá a menovitá hodnota v Kč bude považovaná za eurovú menovitú hodnotu, prepočítanú podľa všeobecných pravidiel zaokrúhľovania a vyjadrenú s presnosťou na vopred stanovený počet desatinných miest.

Hoci budú menovitej hodnoty vyznačenej na listinných CP v súlade so zásadou kontinuity právnych nástrojov považujú za hodnoty v EUR, bude z dôvodu lepšej zrozumiteľnosti pre investorov uložená emitentom týchto listinných CP povinnosť pri prvom predložení držiteľovi CP (napr. na valnom zhromaždení, pri výplate kupónu dlhového CP, atď) vyznačiť na plášť CP príslušnú menovitú hodnotu v EUR, ak o to držiteľ CP požiada.

7.1.2. Duálne označovanie cien na kapitálových trhoch

Koncept duálneho označovania cien, ktorého základné zásady vymedzuje Národný plán, spočíva v *súčasnom uvádzaní cien v Kč aj v EUR po stanovenú dobu v obchodných vzťahoch tam, kde je jedným zo subjektov občan – spotrebiteľ.*

Dôvody tohto opatrenia všeobecne sú:

1) umožniť verejnosti, aby si lepšie zvykli na novú menu a súčasne,

2) ochrániť spotrebiteľov pred snahami predajcov zneužiť zavádzanie novej meny k neopodstatnenému navyšovanie cien.

Z Národného plánu vyplýva, že duálne označovanie cien tovarov a služieb bude vyžadované všade tam, kde sa občanovi zobrazuje peňažná čiastka, cena alebo hodnota v domácej mene; je teda zrejmé, že sa toto opatrenie bude týkať všetkých sektorov ekonomiky, vrátane KT.

Vzhľadom na špecifickosť podmienok KT je potrebné **zvážiť určité výnimky z duálneho označovania cien.**

Kapitálový trh všeobecne je trhom skôr komplikovaným a klienti, ktorí sa na ňom pohybujú, patria medzi časť populácie s vyšším stupňom finančnej gramotnosti. O týchto spotrebiteľoch možno predpokladať, že nebudú pociťovať psychologické problémy s prechodom na novú menu tak intenzívne ako spotrebiteľia v iných sektoroch (či už finančných alebo nefinančných). Okrem toho je na KT úplne bežné, že sú výrobky obchodované v iných menách, ako je národná mena, a spotrebiteľia sú často už zvyknutí na prepočet medzi menami. Podobne možno tiež očakávať, že títo spotrebiteľia budú schopní lepšie posúdiť prípadné neopodstatnené navyšovanie cien (poplatkov).

Okrem vyššie uvedeného hovorí pre argument v prospech výnimky z duálneho označovania cien skutočnosť, že

- Väčšina cien je vytváraná na verejných trhoch na základe ponuky a dopytu, kde trh plní základné úlohu transparentnosti ocenenia, Informácie o cenách v inej mene ako v domácej nepodliehajú duálnemu označovania, Informácie poskytované podnikateľským subjektom nepodliehajú duálnemu označovania, resp. veľkej väčšiny

- Aktuálne hodnoty (trhové ceny) otvorených podielových fondov sú vo svojej väčšine kalkulované na základe denného ocenenia majetku vnútri fondu a existujúce procedúry garantujú **transparentnosť ocenenia každého podielového listu** bez ohľadu na menu, v ktorej je aktuálna hodnota vyhlásená a

- úpravy systémov pre tlač duálnych cien na výpisoch by dosiahli rádovo desiatok miliónov korún (pre všetky distribútorov investičných inštrumentov aktívny v ČR) a prínos takto podávaných cien by nebol zrejme adekvátne vynaloženým nákladom.

Svoje opodstatnenie však má duálne označovaní v prípadoch:

- zobrazovania informácií o poplatkoch za služby poskytované v súvislosti s obchodmi na KT, tj najmä cenníkov poplatkov účtovaných obchodníkov s cennými papiermi, správcovia CP a ďalšími podnikateľskými subjektami poskytujúcimi služby v sektore KT, kde sa domnievame, že by spotrebiteľia mohli byť menej citliví k zmenám cien a kde je riziko zneužitia v zmysle neopodstatneného zdražovania, a ďalej v prípadoch, (30)

- poskytovania cenových informácií za časové obdobie pred a súčasne po zavedení eura, t.j. napr v časových radoch, porovnávaníach, vývoji atď., kedy by vplyvom prechodu na euro bolo ťažké dáta porovnávať.

V rámci duálneho označovania cien sa javí ako všeobecne prospešné uvádzať vždy na výpisoch prepočítavací koeficient. Vzhľadom na uvedené sa ďalší text zaoberá zobrazovanými cenovými informáciami zvlášť pre vlastné produkty KT, tj cenné papiere (kapitola Informácie o cenách vlastných produktov KT) a zvlášť pre poplatky (kapitola Cenníky poplatkov). Okrem toho je samostatná kapitola venovaná verejne zobrazovaným informáciám.

Z informácií o cenách investičných produktov prichádza do úvahy najmä výpisy týkajúce sa investičných produktov, ktoré sú poskytovateľmi finančných služieb na KT zasielané klientom buď poštou v určitých intervaloch, alebo (častejšie) zobrazované prostredníctvom elektronických prostriedkov diaľkovej komunikácie - najčastejšie Internetu, ďalej výpisy o cash flow a výpisy transakcií, prehľady pokynov a informácie zasielané formou SMS.

Prvou stavovou skupinou sú výpisy o stave portfólia investičných produktov zostavované k určitému dátumu.

U stavových výpisov je z hľadiska spotrebiteľov účelné uvádzať duálne konečné sumy súčtov hodnôt majetku, zmien v cenách, zisku, atď. Vzhľadom na náklady duálneho označovania pre podnikateľské subjekty, potrebe zachovať prehľadnosť výpisov pre spotrebiteľa a s prihliadnutím na vyššie uvedené ukazovatele spotrebiteľov KT sa v prípade stavových výpisov ako najvhodnejší variant javí, aj podľa môjho názoru, *nezavádzať povinnosť duálne označovať všetky údaje o cenách formou odporúčaní*, prípadne formou legislatívno zakotvené povinnosti uložiť poskytovateľom služieb na KT povinnosť poskytnúť svojim zákazníkom ku dňu konverzie dva zhodné stavové výpisy s tým, že jeden bude v Kč a druhý v EUR, pričom výpisy môžu byť doplnené informačným letákom upresňujúcim metódu prepočtu.

Treba však vydať odporúčania pre podnikateľské subjekty uvádzať duálne vo stavových výpisoch portfólia konečnej sumy súčtov jednotlivých kategórií a súčasne ustanoviť povinnosť na stavových účtoch určených pre uvádzať spotrebiteľa prepočítavací koeficient.

V prípade výpisov o cash flow sa jedná o výpisy zobrazujúce zmeny na peňažných účtoch klientov obchodníkov s cennými papiermi.

Alternatívou je namiesto formy odporúčania zaviesť povinnosť duálneho označovania konečných zostatkov legislatívne, prípadne formou odporúčania alebo legislatívno stanovenú povinnosťou zaviesť duálne označovanie všetkých cenových údajov. (prírastky / úbytky a počiatočný / koncový stav).

Zavádzať povinnosť duálneho zobrazovania všetkých jednotlivých položiek pohybov nie je optimálnym riešením vzhľadom k tomu, že by prínosy vyrovnal negatíva spočívajúce v menšej prehľadnosti výpisu a vyšších nákladoch poskytovateľov služieb, pričom možno predpokladať, že tieto dodatočné náklady by mohli byť in fine prenesené na spotrebiteľov.

U výpisov typu cash flow sa ako optimálny variant javí *nezavádzať povinnosť označovať duálne všetky údaje o cenách a platí:*

1. pre podnikateľské subjekty formulovať doporučenia uvádzať duálne konečné sumy súčtov jednotlivých kategórií a

2. ustanoviť povinnosť na výpisoch určených pre spotrebiteľa uvádzať prepočítavací koeficient.

Zmenové výpisy zobrazujú transakcie s obchodovanými finančnými inštrumentmi za určité obdobie.

Výpisy transakcie vo vzťahu sa jedného konkrétneho investičného nástroja budú po dni € zobrazovať transakcie vykonané v Kč aj v EUR, pričom na jednom výpise môžu byť zobrazené transakcie týkajúce sa niekoľkých investičných nástrojov, čo ďalej zníži prehľadnosť týchto výpisov a porovnateľnosť jednotlivých parametrov uskutočnených, prípadne i plánovaných transakcií.

V prípade, že bude chcieť investor porovnávať údaje týkajúce sa transakcií s konkrétnym cenným papierom, je vhodné, aby sa tieto transakcie zobrazovali duálne, aspoň v tých prípadoch, keď výpisy budú zobrazovať transakcie s určitým CP za obdobie pred zavedením eura (v **Kč**) a súčasne transakcie s týmto CP za obdobie po zavedení eura (v **EUR**). Súčasne môže byť pre investora máťúce, ak sa budú súčtové kategórie zobrazovať po dni € iba v EUR v prípade, že budú do súčtu vstupovať korunové hodnoty prepočítané na EUR za transakcie pred dňom € a súčasne eurovej hodnoty za transakcie po dni €. Vhodným riešením by preto mohlo byť súčtové hodnoty na výpis transakcií zobrazovať duálne. Do úvahy tiež prichádza možnosť (namiesto odporúčania) ustanoviť povinnosť duálneho zobrazovania konečných sumarizačných súčtov.

Ako vhodné riešenie sa javí nestanovovať legislatívne povinnosť duálneho označovanie všetkých cenových údajov na výpisoch transakcií, ale:

A. vydať pre poskytovateľa finančných služieb odporúčanie duálne zobrazovať cenové údaje na výpis transakcií zobrazujúcich u konkrétnych CP transakcie vykonané v Kč (pred zavedením eura) a súčasne transakcie (s týmito CP) v EUR (po zavedení eura).

B. Duálne by mali byť tiež označované cenovej údaje týkajúce sa sumarizačných kategórií transakcií s CP.

C. Na týchto výpisoch transakcií určených spotrebiteľom by poskytovatelia FS mali povinnosť uvádzať prepočítavací koeficient.

V prehľadoch usmernení sa okrem realizovaných cien investičných inštrumentov zobrazujú aj limitné hodnoty cien - napr ceny limitných príkazů

V prípade výpisov pokynov môže pre spotrebiteľov nastať problém s pokynmi, ktoré boli zadané v čase pred prechodom na euro, tj v Kč a ktoré po prechode na euro budú stále aktívny, pričom cena, na ktorú bude realizácia týchto príkazov viazaná, bude denominovaná a zobrazená v novej mene. Ďalší problém môže spočívať v neprehľadnosti a ťažké porovnateľnosti starých pokynov, resp. obchodov realizovaných v Kč a nových pokynov a transakcií realizovaných v EUR.

Ako vhodné riešenie sa javí v prípade výpisov pokynov nestanovovať legislatívno povinnosť duálneho označovania všetkých cien a len (i) vo forme odporúčaní upozorniť podnikateľské subjekty na vhodnosť duálneho označovania cien na výpisoch usmernení - najmä na výpisoch, kde sú po prechode na euro zobrazované pôvodný a stále platné pokyny, zadané v Kč a súčasne (ii) stanoviť povinnosť na výpisoch pokynov určených pre spotrebiteľa uvádzať prepočítavací koeficient.

Limitný príkaz (alebo limitný pokyn) je príkaz k realizácii nákupu či predaja určitého CP za podmienky dosiahnutie (alebo prekročenie) určitej ceny.

Tieto príkazy slúžia väčšinou ako príkazy stop-loss na minimalizovanie straty a to tak, že pri poklese kurzu CP na určitú hodnotu dôjde automaticky na predaj CP (resp. uzavretie pozície v prípade LONG pozície).

Analogicky možno nastaviť limitný príkaz typu stop-loss ako príkaz na uzavretie otvorenej SHORT pozície v prípade rastu kurzu CP na určitú hranicu. Špecifikom týchto limitných príkazov oproti príkazom bežným je to, že zostávajú v platnosti dlhú dobu a nemusí nevyhnutne dôjsť k ich realizácii (v prípade, že nedôjde k zmene ceny očakávaným smerom).

Formou SMS správ sú najčastejšie zasielané jednoduché informácie o cenách CP (napr. v štruktúre názov CP, cena, mena) a o konfirmácie realizovaných obchodov (napr.mena, smer, názov CP, kusy, cena, celkom = kusy x cena).

Vzhľadom k tomu, že sa v podstate jedná o rovnaký typ informácií, o ktorým pojednávajú predchádzajúce časti o typoch výpisov na KT, javí sa ako vhodné riešenie

nestanovovať poskytovateľom finančných služieb povinnosť duálneho označovania cien v zasielaných SMS správach.

Čo sa týka cenníka poplatkov, tak zhľadom na dôvody uvedené v kapitole Východiská sa domnievam, že problematiku duálneho označovania cien poplatkov, tj cien ktoré si účtujú poskytovatelia finančných služieb, je potrebné riešiť oddelene od cien samotných produktov.

Vzhľadom k tomu, že povinnosť duálneho označovania cien sa bude vzťahovať na ceny služieb poskytovaných spotrebiteľom - nepodnikateľom, nebudú cenníky za služby poskytované podnikateľským subjektom¹⁶ podliehať povinnosti duálneho označovania cien. Aj v prípade cenníkov služieb poskytovaných podnikateľom je však vhodné vydať vybraným subjektom - napr BCPP - odporúčania zobrazovať tieto cenníky duálne, a to predovšetkým vzhľadom k tomu, že ceny týchto "business-tobusiness" obchodov sú vo svojom dôsledku prenesú do cien služieb určených konečným spotrebiteľom.

Cenové údaje súvisiace s poplatkami, ktoré si podnikateľské subjekty na KT účtujú za svoje služby možno rozdeliť na poplatky vyjadrené:

1) v absolútnej výške (za transakciu, časový úsek, atď) a

2) v percentuálnom vyjadrení (z objemu obchodov). Najmä v druhom prípade prichádza do úvahy tiež t.j. napríklad cenníky služieb BCPP svojim členom

3) limitné hodnoty poplatkov - tu možno očakávať tendenciu skôr k zarovnaniam ako zaokrúhleniu keďže, že limitné hodnoty bývajú volené ako "guľaté" číslo.

Vzhľadom na **riziko neopodstatneného zvyšovania cien v prípade poplatkov** účtovaných konečným spotrebiteľom sa prikláňam k riešeniu stanoviť povinnosť duálneho označovania všetkých uvádzaných cien poplatkov účtovaných klientom aj limitných hodnôt (ak sú vyjadrené v národnej mene)

V prípade limitných hodnôt je vhodné upraviť prepočet tak, že je možné využiť zarovnanie sumy, avšak vždy v prospech klienta.

Verejne poskytované informácie

Informácie o cenách produktov KT sú poskytované nielen subjekty pôsobiacimi aktívne na KT, ale aj inými subjektami, najmä masmédiami.

Jedná sa o:

1) *kurzové lístky* (obsahujúce napr trhovú cenu CP, zmenu kurzu v sledovanom období, obchodovaný objem, hĺbka trhu, ai),

2) *tlačové správy*,

3) *d'alšie cenové informácie*.

V masmédiách budú paralelne uvádzané cenové údaje ako z finančného trhu, tak z ostatných oblastí národného hospodárstva a je vhodné, aby zvolený prístup k povinnosti duálneho označovania cien bol konzistentný vo všetkých oblastiach. *Vzhľadom k tomu, že v túto chvíľu nie je jasné, či a ktoré údaje budú zobrazované duálne, odporúčam* počkať na riešenie tejto problematiky na vyššej úrovni a konečné riešenie zvoliť v súlade s celkovým prístupom. *Pričom som si vedomý právnej skutočnosti, že v prípade poplatkov a najmä limitných hodnôt dôjde postupne s najväčšou pravdepodobnosťou k zarovnanie týchto čiastok na okrúhle sumy.*

Bez prihliadnutia k vyššie uvedenému by vhodným riešením mohlo byť vyňať z povinnosti duálneho označovania cien údaje uvádzané vo verejne publikovaných kurzových lístkoch a prostredníctvom odporúčania osloviť významné podnikateľské subjekty KT publikovala cenové informácie v tlači alebo na webových stránkach, aby na účely lepšej prehľadnosti a porovnateľnosti poskytovaných údajov uvádzali v textoch a dátových zostavách cenovej informácie duálne vtedy, pokiaľ sa uvádzajú ceny v Kč (za obdobie pred zavedením eura) a súčasne podobné informácie v EUR (za obdobie po zavedení eura) t.j. napr v časových radoch, komparáciu, atp., kde by súčasné zobrazovanie starých cien v Kč a nových v EUR mohlo byť mäťúce.

Súčasne považujem za vhodné a prínosné vydať odporúčania pre organizátorov regulovaného trhu zobrazovať duálne minimálne v rozsahu uzatváracích kurzov (Trhových cien), prípadne ďalšie údaje, napr súhrnné informácie.

7.2. Zmena úrokových sadziieb s ohľadom na možné prijatie eura

Konverzia referenčných úrokových sadziieb je technická operácia, pri ktorej sú definované "**nástupnícke**" úrokové sadzby menovej oblasti EUR nahradia súčasné sadzby korunové.

Jej cieľom je zachovať kontinuitu úročenie podľa záväzných *právných predpisov, rozhodnutí orgánov verejnej moci a zmlúv, ktoré boli nadviazané na oficiálnej alebo referenčnej korunové sadzby.*

Z pohľadu výšky sadziieb bude prechod plynulý, pretože v období bezprostredne pred prijatím eura musí dôjsť ku konvergencii korunových sadziieb vo vzťahu k euro sadzbám. Táto konvergenca bude tlačaná finančným trhom, ktorý nepretržite hľadá príležitosti tzv. arbitráže. V okamihu (**neodvolateľného**) zafixovanie prepočítacieho pomeru medzi korunou a eurom je neudržateľný úrokový diferenciál na forwardových sadzbách po dňu prijatia eura, pretože predstavuje bezrizikový zisk.

Konvergenca tak budú postupovať od dlhodobých sadziieb smerom k sadzbám krátkodobým s tým ako sa bude približovať rozhodujúci deň prijatia eura. Posledný obchodný deň pre korunu potom bude znamenať, že s výnimkou sadzby jednodňových peňazí (O / N) už všetky ostatné korunové úrokové sadzby splynú so sadzbami eurovými.

Čo sa týka dnešnej situácie ohľadne korunových sadziieb, tak je tu potreba jasne definovať zodpovedajúce náprotivok čelia jednak tri oficiálnej sadzby vyhlasované ČNB (*diskontná sadzba, repo sadzba a Lombardná sadzba*), jednak súbor referenčných trhových sadziieb **CZEONIA a BRIBOR / PRIBID**.

Dovoľte mi tieto jednotlivé sadzby, z dôvodu jasnosti a zachovania presnosti nasledovne priblížiť a ozrejmiť :

Diskontná sadzba je sadzba, za ktorú si domáce banky môžu uložiť prebytočnú likviditu u ČNB sa splatnosťou tzv. cez noc (O / N); prakticky vytvára dno pre pohyb jednodňových sadziieb na medzibankovom trhu.

Repo sadzba je maximálna sadzba, za ktorú ČNB sťahuje v repo tendroch voľnú likviditu z medzibankového trhu so splatnosťou dva týždne (2W); je považovaná za kľúčovú menovo politickú sadzbu ČNB.

Lombardná sadzba je sadzba uplatňovaná v rámci tzv. marginálnej refinančné obchody na za ktorú si banky môžu požičať od ČNB potrebnú likviditu so splatnosťou cez noc (O / N); zrkadlovo k diskontnej sadzbe vytvára strop pre pohyb jednodňových sadziieb na medzibankovom trhu.

CZEONIA (Czech Overnight Index Average) je vážený priemer úrokových sadziieb všetkých jednodňových depozít (O / N) uložených referenčnými bankami na medzibankovom trhu za daný obchodný deň

BRIBOR (Prague Interbank Offered Rate) je EVIDENČNÁ hodnota úrokových sadziieb so splatnosťou 1 deň (O / N), 1 a 2 týždne (1W, 2W), 1, 2, 3, 6 a 9 mesiacov (1M, 2M, 3M, 6M a 9M) a 1 rok (1y) fixovaná z kotácií referenčných bánk pre predaj depozít (offer) v 11:00 miestneho (pražského) času

PRIBID (Prague Interbank Bid Rate) je sadzba počítaná podľa rovnakých pravidiel ako BRIBOR, len s tým rozdielom, že sa vychádza z kotácií pre nákup depozít (bid); nepísané uzance udržiava rozdiel medzi sadzbami BRIBOR a PRIBID s rovnakou splatnosťou na hodnote 10 bp pa, ovšem v "post-lehmanovské" dobe sa v dôsledku napätia na finančnýchtrhoch tento dlhodobý vzťah rozvolnil a existujúce rozdiel je širšie (30-35 bp pa)

Hľadanie jednotlivých "**zrkadlových**" náprotivkov existujúcich korunových sadziieb nepredstavuje zásadný problém. ECB vo svojom inštrumentária pracuje so sadzbami, ktoré obsahovo zodpovedajú oficiálnym sadzbám ČNB, tj **Deposit Facility Rate** (naše diskontná sadzba), **Minimum Bid Rate in refinancing Operations** (naše repo sadzba, hoci v prípade ECB sú repo tendre vyhlasované pre dodávanie likvidity) a **Marginal Lending Facility Rate** (naše Lombardná sadzba).

ECB zároveň počíta aj sadzbu **EONIA** vo rovnaké logike ako ČNB počíta CZEONIA sadzbu.

Rovnako tak peňažný trh kótuje splatnosti, z ktorých EBF (Európska banková federácia) počíta EVIDENČNÉ fixing **Euribor**. Oproti českému korunovému trhu existuje širšia množina splatnosti, pre ktoré je fixing vyhlasovaný, a zároveň chýba jednodňová splatnosť. K dispozícii potom vôbec nie sú fixingu pre stranu nákup depozít (ekvivalent PRIBID fixing). Možné riešenie týchto medzier je navrhnuté v nasledujúcej časti.

Ako je zrejme vo všetkých dostupných textoch, dve sadzby si zaslúžia našu bližšiu pozornosť ohľadne možného yavednei eura v ČR, týmto možných právnym scenárom bz som sa rád venoval podrobnejšie:

BRIBOR O / N nemá svoj prirodzený náprotivok, pretože Euribor O / N nie je vôbec kótovaný. Najbližšie vhodnou aproximáciou tejto jednodňovej sadzby je EONIA. To isté platí pre PRIBID O / N. Aj u neho by nástupnícku sadzbou mala byť sadzba EONIA. Pretože EONIA je *priemerom skutočne uzavretých obchodov*, nemá zmysel rozlišovať stranu BRIBOR a PRIBID v zmysle spreadu medzi nimi.

EBF nedefinuje Euribid. U sadziab PRIBID preto nemožno očakávať priamočiare nástupníctva. Ponúka sa v zásade **dve alternatívne riešenia**.

Prvé riešenie znamená ešte pred termínom zavedenia eura vykonať úplnú elimináciu sadziab PRIBID a ich deriváty v zmluvách a oceňovacích modeloch, ktoré domáce banky používajú. Adaptačný proces na svet bez sadziab PRIBID možno spustiť okamžite; záleží na každej jednotlivej banke akú alternatívnu konštrukciu sadziab zvolí. V zásade by asi malo ísť o nahradení PRIBID sadzbou BRIBOR upravenou o určité rozpätie. (Historicky používaný bid / ask spread je 10 bp p.a.) Po prijatí eura dôjde len ku konverzii BRIBOR → Euribor v rámci individuálnych konštrukcií, úpravy spreadu zostanú v právomoci bánk.

Druhé možné riešenie je vyhlásiť za nástupnícku sadzbu PRIBID sadzbu na základe predpisu Euribor mínus etablovaný spread. To by znamenalo nahradiť individuálne cenové konštrukcia jednotlivých bánk podľa predchádzajúceho riešenia jedným všeobecne platným vzorcom. Toto riešenie však zbytočne odoberá bankám možnosť diskrečného rozhodovania v rámci ich business modelu. Za súčasnej situácie na finančných trhoch by navyše nebolo možné štandardne využívaný vzorec $PRIBID = BRIBOR - 10 \text{ bp p.a.}$ využiť, pretože došlo k značnému rozšíreniu spreadov.

Plošne nastavený spread je preto *suboptimálne riešenie*. Malo by byť záujmom bánk preferovať riešenia prvý, tj na individuálnej báze opustiť PRIBID a nahradiť ho napríklad vzorcom BRIBOR mínus spread podľa ich vlastného uváženia. Riešením je preto včasná aktívna komunikácia medzi Českou bankovou asociáciou čoby zastrešujúcu profesijné združenia bankového sektora a jednotlivými bankami, prípadne ďalšími subjektmi. **Zmyslom je upozorniť banky na to, že prijatím eura zmizne stará štruktúra korunových referenčných sadzieb, pričom v novej štruktúre eurových referenčných sadzieb nebudú niektoré pôvodné sadzby obsiahnuté.**

CBA v tejto súvislosti vydá odporúčanie, aby banky vykonali revíziu svojich zmluvných vzťahov, do novo uzatvorených zmlúv už nevkladali sadzby PRIBID a zmluvy, ktoré svojim horizontom presahujú zavedenie eura a sú naviazané na PRIBID, obstarali dodatkom ošetrovujúcim referenčnú sadzbu.

V tejto súvislosti čerpám v tejto mojej práci aj z oslovenia priamo Slovenskej bankovej asociácie so žiadosťou o informáciu o využívaní sadzieb PRIBID v praxi. Z odpovede asociácie vyplynulo, že sadzba PRIBID nie je vnímaná ako príliš významná, však existujú niektoré peňažné ústavy s touto sadzbou pracujú a majú na ňu nadviazané napr. úročenie účtov niektorých svojich klientov.

Potom, čo bude v Českej republike známy fixný cieľový termín zavedenia eura bude preto potrebné prijať v tejto oblasti konečné riešenie.

Tento moment aktívneho zapojenia bankových inštitúcií do procesu, ktorým sa rieši problém "**chýbajúceho následníka**", sa stal súčasťou prístupu uplatneného pri zavádzaní eura vo Slovenskej republike. Kľúčový zákon č 659/2007 (tzv. generálny zákon) totiž výslovne odkazuje na neexistujúce (!) sadzby EURIBID. Takéto všeobecné ustanovenie pochopiteľne vytvára potenciál pre prípadné spory medzi účastníkmi zmluvných vzťahov, v ktorých je referenčnou sadzbou BRIBID. Nebol však nastavený žiaden právne záväzný postup, ako postupovať pri riešení takýchto sporných situácií. Banková asociácia SR iba odporučila svojim členom, aby nové klientske zmluvy boli uzatvárané už s ohľadom na nadobúdajúcej sadzby, tj bez referencií na sadzby BRIBID, a staré zmluvy, vo

ktorých doteraz figurovali tieto zainteresované sadzby, aby boli opatrené zodpovedajúcim dodatkom, prípadne rozviazania. Údajne sa banky pôsobiace vo Slovenskom republike nestretli s negatívnou reakciou klienta pri aplikácii tohto prístupu.

V relevantnom právnom predpise, ktorý problematiku konverzie úrokových sadzieb bude upravovať, by mali byť explicitne spomenuté dva nasledujúce body, aby sa predišlo nedorozumeniam a dohadom:

- **sadzbe BRIBOR zodpovedá vždy sadzba Euribor so zodpovedajúcou lehotou splatnosti ,**

- **prijatie eura a konverzia úrokových sadzieb nemá vplyv na dokončenie úročenia podľa pôvodnej úrokovej sadzby nastavenej pre úrokové obdobie, ktoré začalo pred prijatím eura a ktoré skončí po prijatí eura**

- **prijatie eura nemá vplyv na úročenie po zavedení eura, pre ktoré je rozhodujúca výška úrokovej sadzby z obdobia pred zavedením eura**

K prvej formulácii je pochopiteľne nutné pristupovať s výhradou toho, ako nakoniec bude upravené nástupníctvo po jednodennej sadzbe BRIBOR O / N, ktoré chýbajú jej ekvivalent v eurovej oblasti.

Druhá formulácia zdôrazňuje kontinuitu úročenia bez ohľadu na zmenu menovej jednotky. *Inými slovami, eurové sadzby sa v existujúcich obchodoch a zmluvách začnú uplatňovať až v okamihu, keď prvý deň príslušného úrokového obdobia prípadne najskôr na deň prijatia eura.*

7.3. Prepočet finančných zostatkov na bankových účtoch vrátane zaokrúhľovania

Pravidlá pre prepočet zostatkov na účtoch bánk sú rovnaké ako všeobecné pravidlá pre zaokrúhľovanie peňažných súm pri prechode na euro. Zostatky sa vydedia stanoveným kurzom. *Výsledná suma sa zaokrúhli na celé centy tak, že ak je v sume vyjadrenej v eurách na treťom desatinnom mieste číslica 0 až 4, zaokrúhľuje sa dole, inak sa zaokrúhľuje nahor.*

Banky môžu prepočítané zostatky upraviť, **iba však v prospech klienta.** Podobný prístup môžu banky aplikovať v prípade prepočte cenníkov jednotlivých produktov.

Aplikácia duálneho označovania cien (event. riešenie výnimiek pre špec. Produkty) Duálne označovanie cien sa bude vzťahovať aj na cenníky bánk. Banka uvedie ceny v Kč a prepočítané ceny v EUR v rámci jedného cenníku alebo vytvorí dve verzie cenníku - jednu s cenami v Kč a druhú s cenami vyjadrené vo do EUR, pričom štruktúra oboch cenníkov musí byť rovnaká.

Súčasťou cenníka musí byť tiež údaj o konverznom kurze.

Spôsob informovania občana pred €-day o stave na účtoch, bude klient štandardne získavať informáciu o zostatku na svojom účte z výpisu z účtu. Na výpisoch z účtov vedených v Kč uvedie banka v súlade so všeobecnými pravidlami pre duálny označovanie cien a peňažných súm (začatie najneskôr 1 mesiac od stanovenia prepočítacieho koeficientu, tj cca od 1.8. daného roka) až do 31.12. okrem počiatočného a koncového zostatku účtu v Kč aj počiatočný a koncový zostatok účtu v EUR prepočítaný podľa stanoveného princípu prepočtu zostatkov na účtoch.

V súlade s *NP pre zavedenie eura* sa nebude duálne označovať každá položka výpisu. Takéto opatrenie by si vyžiadalo príliš veľké náklady, nezodpovedajúce pomerne malému efektu.

V prípade ďalších informačných kanálov (napr. elektronické bankovníctva, informácie cez mobilný telefón, telefonické bankovníctvo apod) poskytnú banky informácie podľa vlastného uváženia. čo sa týka formulácie základných odporúčaní pre ostatné subjekty finančného sektora v oblasti vedenia účtov, tak tam sa odporúča, aby ostatné subjekty finančného trhu (poisťovne, kampeličky apod) postupovali v oblasti vedenia účtov obdobne ako banky. Národná Koordinačná Skupina (PSFS za finančný sektor) zabezpečia informovanie verejnosti o opatreniach, ktoré sú spoločné pre všetky banky a ich klientov.

Jednotlivé banky zabezpečia informovanie svojich klientov ako o spoločných opatreniach, tak o špecifických záležitostiach jednotlivej banky. Zavedenie eura si vyžiada výrazné zmeny v IT systémoch bánk.

Pri rozhodovaní o opatreniach je potrebné mať na pamäti fakt, že požiadavky na lepší komfort pre klientov môžu vyvolať výrazné zvýšenie nákladov bánk, ktoré sa následne, podľa nášho názoru zaručene nepriamo **prejaví vo zvýšení nákladov pre klientov.**

7.3.1. Bezhotovostný platobný styk a možné zmeny v súvisiacich oblastiach

Najdôležitejším prvkom bezhotovostného platobného styku v národných podmienkach ČR je systém **CERTIS**, systém medzibankového platobného styku, ktorý vlastní a prevádzkuje ČNB.

V súčasnej dobe je tento systém jediným, ktorý v ČR zabezpečuje medzibankový platobný styk v českých korunách. Vzhľadom k tomu, že viac ako 95% všetkých platieb tvorené platbami "domácimi", teda prevádzané medzi bankami v rámci ČR, bude účelné zachovať funkcie systému CERTIS aj pre rovnaký typ platieb v budúcnosti, avšak denominovaných v novej "**Domácej**" mene, v eurách.

V tejto súvislosti bude potrebné zvážiť všetky aspekty, ktoré budú platné v čase zavedenia eura v ČR, najmä potom aspekty technické (rýchlosť spracovania, kapacita komunikácií) a konomické (cena za zúčtovanie jednej položky). Na základe stanovísk komerčných bánk (poľažmo vlastníkov českých komerčných bánk) v tom zmysle, či budú mať záujem využívať v dostatočnej miere "domáci" systém, alebo či využijú služby niektorého z budúcnosti existujúcich paneurópskych systémov, posúdi Česká národná banka budúcnosť systému CERTIS

Do budúcnosti však v tejto oblasti predpokladám yapojenie Českej republikz do niektorých z paneurópskych štruktúr.

V súčasnej dobe nie je Česká národná banka yapojená do činnosti systému TARGET2 (T2), ktorý je prevádzkovaný Systémom európskych centrálnych bánk (ECB + národné centrálné banky EÚ)

Banky v ČR už v súčasnosti využívajú služby niektorých paneurópskych clearingových a zúčtovacích systémov (napr. EURO 1, STEP 2).

Česká národná banka sa pravdepodobne v roku predchádzajúcom roku vstupu ČR do eurozóny yapojí do práce systému T2 (jej účasť je po zavedení eura v ČR povinná).

Následne bude na rozhodnutí komerčných bánk pôsobiacich v ČR či sa zúčastnia ako priami účastníci do medzibankového cezhraničného paneurópskeho platobného a zúčtovacieho systému T2. Cez tento systém sa budú v čase vstupu ČR do eurozóny s vysokou pravdepodobnosťou realizovať medzibankové obchody v eurách v rámci EHP.

Možné vývoje de lege ferenda : ČNB nariadi komerčným bankám byť priamymi členmi T2 s plnou funkčnosťou (ako v Slovinsku), alebo s neuvedenú adresou BIC (ako na Slovensku).

Komerčné banky zhodnotia svoje zapojenie do ostatných pán-európskej clearingových systémov, ktoré budú už v tej dobe s najväčšou pravdepodobnosťou spĺňať štandardy SEPA. Ich rozhodnutie bude s najväčšou pravdepodobnosťou určené faktom, na ktoré pán-európske systémy budú pripojení vlastníci súčasných komerčných bánk. Za súčasných podmienok sa ako ideálne riešenie javí nasledujúci postup: väčšina platieb by bola realizovaná ako doteraz v rámci ČR prostredníctvom systému medzibankového platobného styku CERTIS, ktorý by bol zároveň členom iných clearingových systémov. Podľa dnešného názoru komerčných bánk by takéto riešenie znížilo transakčné náklady na jednu platbu smerovanú cez hranice. Komerčné banky by potom mohli mať iba jeden vstupný bod pre platobný styk, či už v rámci ČR, alebo pre cezhraničnú oblasť.

Bude potrebné realizovať aj zmeny v rámci ďalšieho veľkého zúčtovacieho systému, a to centrá pre platobné karty (GPE). Prostredníctvom tohto centra sa zúčtovávajú nielen transakcie obchodníkov, ale aj hotovostné operácie vykonávané prostredníctvom bankomatov. Nadväzne prevádzkovatelia ATM a POS terminálov budú musieť zabezpečiť úpravu ich zariadenia na prácu s novou menou.

Zmeny podľa mňa zaručene, zasiahnu aj všetky systémy obchodovania s cennými papiermi, keď hodnoty všetkých cenných papierov vedených v domácej denominácii bude potrebné prepočítať.

Zároveň bude potrebné vyriešiť prepočet historických hodnôt CP z doby platnosti národnej meny, aby bolo možné získať súvislú radu hodnôt k odhadu výkonnosti týchto CP.

Spôsob prepočtu je navrhnutý a riešený v rámci súhrnnej metodiky pre prepočet produktov kapitálového trhu. Je nutné zvážiť ďalší postup centrálnej banky v oblasti cenných papierov. Do úvahy prichádza ďalšie využívanie Systému krátkodobých dlhopisov (SKD), ktorého prostredníctvom ČNB poskytuje vnútrodenný úver komerčným bankám. S tým súvisí nutnosť prípravy na prechod Kč na euro a ako je uvedené vyššie, určenie prepočtu hodnoty všetkých cenných papierov vedených doteraz v národnej mene a prepočet historických hodnôt CP z doby platnosti národnej meny.

Problematiku prechodu trhových cien (kurzov) cenných papierov, rovnako ako menovitých hodnôt, rieši metodiky prechodu KT z Kč na euro.

Pozornosť treba venovať účasti ČNB v novom systéme Collateral Central Bank Management (CCBM2) vytváranému Eurosystemom pre jeho kreditnej operácie. Na rozdiel od doteraz používaného modelu CCBM (1) nie je účasť národných bánk v CCBM2 povinná, centrálna banka EÚ však v blízkej budúcnosti budú musieť svoj postoj k účasti vyjadriť.

Ďalším dôležitým systémom, ktorý je potrebné vziať do úvahy, je TARGET2 Securities systém (T2S) na vyrovnanie transakcií s cennými papiermi. Projekt T2S schválil **Governing Council ECB** v júli 2008. Boli vytvorené oficiálne riadiacej štruktúry projektu, v ktorých sa zúčastňujú aj budúci účastníci. V júli 2009 podpísali centrálna banka eurozóny a 27 centrálnych depozitárov z eurozóny i ďalších európskych krajín tzv. **Memorandum of understanding**, v ktorom sú zakotvené základné princípy projektu a účasť podpísaných v ňom.

Ďalšími systémami, ktoré bude potrebné na zmenu pripraviť, budú všetky registre dlžníkov. Sám prepočet záväzkov nebude iste náročný, ale bude potrebné vopred preveriť ešte komunikačné kanály medzi jednotlivými bankami a prevádzkovateľmi registrov.

Štát bude musieť vydať so značným predstihom zákonmi (vrátane všeobecného zákona pre zavedenie eura, príp. ďalšie právne normy), ktoré upravujú pravidlá výpočtu daní a ich zaokrúhľovania, vedenie podrozvahového účtovníctva bánk pre PZT (prísne

zúčtovateľné tlačivá ako šeky, šekové knižky, ale aj napr i stravenky (závodného stravovanie), atď. Podobný problém bude potrebné vyriešiť v oblasti výkazníctva a štatistiky preto, aby sa nimi mohli všetky ekonomické subjekty riadiť už odo dňa zmeny domácej meny z Kč na EUR.

Zmeny sa budú týkať aj spolupráca bánk so Českou poštou v oblasti SIPO a poštových poukážok. Zo strany Českej pošty je možné očakávať modifikáciu zmlúv a prípadne technických špecifikácií (rozsah takýchto úprav je v súčasnej dobe zložitý odhadnúť).

Razantné zmeny sa budú týkať aj oblasti **komerčných bánk**, nakoľko domáca mena, v ktorej je vedená prevažná väčšina účtov klientov v bankách pôsobiacich v ČR, je česká koruna.

Je potrebné vykonať "hromadnú zmenu" z Kč na EUR vo všetkých bankových systémoch, ktoré vedú účty (vrátane príslušných trvalých inštrukcií vydaných klientom k účtu), alebo spracovávajú transakcie (systémy platobných a klíringových styku), a to k dátumu zavedenia eura ako domácej meny (pravdepodobne v noci z 31.12. jedného roka na 1. 1. roka nasledujúceho).

Samotná konverzia však bude zahájená už implementácií duálneho zobrazenia zostatkov na účtoch. V súlade so schváleným Národným plánom zavedenia eura by mal byť duálne zobrazený iba počiatočný a konečný zostatok, pretože v okamihu začatí duálneho zobrazovania bude známy síce prepočítavací koeficient, ale ten sa bude trochu líšiť od aktuálneho kurzu, čo by mohlo spôsobiť rôzne nedorozumenia najmä pri zmenárenských operáciách. Duálnemu zobrazenie by nemali podliehať hotovostné potvrdenky, či už z pokladníc, alebo z bankomatov, kde by uvedenie druhej meny pôsobilo kontraproduktívne. Ak by hotovostné potvrdenky mali podliehať duálnemu zobrazovaniu, muselo by byť na potvrdenke uvedené, že vyjadrenie v eure slúži len pre orientáciu.

Pri príprave na konverziu je nutné pripraviť všetky systémy, pracujúce s kurzovým lístkom na recipročné logiku zobrazenia a prepočtu. Kým je na kurzovom lístku ČNB zobrazovaná CZK ako slabá mena ($1 \text{ CM} = XY \text{ Kč}$), po konverzii sa zmení EUR na silnú menu ($1 \text{ EUR} = Y.X \text{ CM}$). Túto zmenu bude vhodné implementovať aj na zobrazenie kurzových zmenárenských tabulí.

Podsúvahové účty 9. účtovej triedy - je potrebné očakávať isté komplikácie, nutné nájsť riešenia. Hlavný problém spočíva v skutočnosti, že v podsúvahe sú okrem finančných hodnôt (ktoré bude potrebné konvertovať) i kusy prísne vyúčtovateľných tlačív, formulárov šekov, zmeniek a ďalších, ktoré konvertovať nedá.

Pretože podsúvaha je väčšinou implementovaná v systéme jednoduchého účtovníctva, nemožno väčšinou použiť ku kontrole štandardné účtovné kontroly. Plánovanie odvodov hotovosti do centrálnej banky - transakčné systémy možno pomerne jednoducho adaptovať na euro preto, že táto mena už existuje a tieto zmeny možno v niektorých prípadoch implementovať v predstihu. **CZK ako mena zanikne naraz**, pre pokladničné operácie zostane ešte platná po dobu preklúzie CZK.

Konverzia produktov - stanoviť správnu stratégiu. Samotnú výmenou Kč za EUR nezaniknú ani niektoré ostatné produkty, ako sú šeky, zmenky a ostatné materializované výrobky. Zvlášť komplikovaná môže byť zmena Kč na EUR napríklad vo vkladných knižkách, kde pri rozdielnosti záznamov v bankovom systéme a vkladnej knižke platí záznam v knižke. Pre konverziu čiastok šekov denominovaných pred okamihom zavedenia eura, teda pôvodne v Kč, bude tiež vhodné stanoviť podmienky a prípadne termín ukončenia preplácanie ich protihodnoty v EUR. Preplatenie všetkých šekov denominovaných v CZK musí prebehnúť v eurách, ak je požadovaná výplata v hotovosti. Ostatné výrobky, vedené v dematerializovanej podobe, budú prepočítané k dátumu € konverzným kurzom fixnom v bankových systémoch.

Platobné karty - do posledného okamihu budú platobné karty fungovať v Kč a po zmene meny fungovať v eurách. To isté je potrebné zohľadniť pre kanály elektronického bankovníctva, kde je viac než isté, že bezprostredne po dátume konverzie môže nastať preťaženie systémov tým, že sa klienti budú chcieť presvedčiť o nových zostatkoch. Stanovenie limitov jednotlivých zostatkov a operácií - konverzie Kč na EUR vzniknú parametre súvisiace s účtami, ktoré nebudú "okrúhle", "hladké" (napríklad limity na účtovania účtu, prevod zostatku pri dosiahnutí limitu apod).

Tejto otázke je **potrebné podľa môho názoru venovať** zvýšenú pozornosť aj pre oblasť podpisových vzorov, kde správne určenia limitu môže byť rozhodujúce v prípadných súdnych sporoch.

Bude vhodné stanoviť jednotnú metodiku, aby nebolo treba prepočítat' podobné limity s presnosťou na jeden eurocent.

Veľmi dôležitou oblasťou pre hladký prechod na menu euro je v tejto súvislosti oblasť komunikácie.

Komunikáciu je potrebné začať predovšetkým v okruhu zamestnancov bánk preto, aby boli pripravení zvládnuť najrôznejšie otázky klientov. Pretože sa nedá pripraviť na akýkoľvek dotaz, musí byť v rámci banky zriadená "**horúca linka**", prípadne pracovisko Helpdesku.

Žiadny zamestnanec banky, ktorý bežne prichádza do styku s klientmi, by nemal zostať nepreškolený.

Komunikácia mimo banky bude v súlade s Národným plánom zavedenia eura prebiehať v réžii Ministerstva financií v spolupráci s Českou národnou bankou. Stratégia bude volená tak, aby predovšetkým rozptyľovala prípadné obavy obyvateľstva. Vysvetľujúca kampaň by sa mala zamerať aj na školskú mládež, ktorá je otvorenejšia k zmenám a môže svoje vedomosti odovzdávať ďalej aj v rámci rodiny. Komerčné banky sa budú musieť sústrediť na vzdelávanie svojich klientov tiež so zreteľom na meniace sa štandardy platobného styku v rámci EHP, ktorým sa bude potrebné podriadiť aj v ČR.

Časť kampane realizovaná vo finančnom sektore by sa mala zamerať na zakladanie nových účtov preto, aby *sa z obehu stiahla pokiaľ možno všetka hotovosť*, čo by výrazne znížilo náklady na prechod Kč na EUR.

7.4. Vybrané skúsenosti Slovenskej republiky zo zavedenia meny euro na Slovensku

Na Slovensku boli prijaté viaceré legislatívne opatrenia pri vyjadrovaní menovitých hodnôt aj trhových cien cenných papierov v novej mene. **(31)**

Nižšie uvediem stručný prehľad vybraných opatrení uplatnených na Slovensku pri vyjadrovaní majetkových hodnôt cenných papierov v EUR a pre porovnanie aj v korunách.

Cenné papiere v starej a novej mene sa vyjadrujú s určitou presnosťou, resp. s určitým počtom desatinných miest.

- **Nominálna hodnota akcií** (a ostatných majetkových CP okrem podielových listov) sa na Slovensku vyjadruje s presnosťou na celé koruny a v prípade EUR s presnosťou maximálne 4 desatinné miesta.

- **počiatočné hodnoty podielov** aj aktuálne hodnoty podielov v podielovom fonde sa vyjadrujú s presnosťou na 4 desatinné miesta v Sk a s presnosťou na 6 desatinných miest v EUR.

- Počet desatinných miest, na ktorý sa vyjadruje trhovú cenu **akcií a derivátov** v Sk ani v EUR, nie je regulovaný.

- Menovité hodnoty dlhopisov v EUR sa vyjadrujú s presnosťou na 2 desatinné miesta.

Na Slovensku je duálny označovanie cien upravené generálnym zákonom, ktorý sa problematikou duálneho označovania cien zaoberá vo všeobecnej rovine, pričom niektoré ďalšie podrobnosti duálneho označovania cien sú upravené v iných právnych predpisoch. (32)

Požiadavka duálneho označovania cien uvedená v generálnom zákone je pre oblasť bankovníctva, kapitálového trhu, poisťovníctva a dôchodkového sporenia konkretizovaný vyhláškou Národnej Banky Slovenska, Vyhláška Národnej banky Slovenska, ktorou sa určuje počet desatinných miest niektorých druhovej cenných papierové pri zaokrúhľovaní pri premene ich menovitej hodnoty zo slovenskej meny na eurá, ktorá špecifikuje podrobnosti stručne uvedené v ďalšom texte.

V písanom texte sa na Slovensku požiadavka duálneho označovania cien považuje za naplnenú v prípade, keď je k textu

a) priložená príloha, na ktoré sú duálne zobrazené cenové údaje a prevodný koeficient

alebo

b) je k textu priložené zariadenie s pevne nastaveným konverzným kurzom, ktoré umožňuje obojsmerný prepočet hodnôt (napr. internetová kalkulačka).

Toto riešenie umožňuje poskytovateľom FS uvádzať informácie jedným z týchto spôsobov:

- *Formát jedného dokumentu, kde budú uvedené súčasne ceny v novej i pôvodnej mene,*
- *Formát dvoch dokumentov, v ktorých každý bude obsahovať rovnaké informácie, ale každý v inej mene,*
- *Formát jedného dokumentu, ku ktorému bude pripojená príloha s prepočtom všetkých cien na novú / resp. pôvodnú menu.*
- *Formát jedného dokumentu, ku ktorému bude priložené zariadenia k prepočtu cien.*

Finančné inštitúcie nemusia na Slovensku na výpisoch z účtov zobrazovaných klientom pri priamom elektronickom prístupe k účtu (pomocou webového rozhrania, a pod) zobrazovať cenové údaje duálne, ak zašlú klientovi v listinnej podobe v duálnom zobrazení 2 výpisy obsahujúce sumy zobrazovaných hodnôt: jeden najneskôr mesiac pred dňom € a druhý najneskôr 3 mesiace po dni €.

Toto riešenie vytvára **určitú výnimku z duálneho zobrazovania údajov**, napríklad na webových stránkach, v prípade, že poskytovateľ FS vyhovie požiadavke zaslať klientovi dva výpisy vo vyššie uvedených termínoch.

Opatrenie je **aplikovateľné aj v Českej republike** a svojou povahou zodpovedá požiadavke poskytnúť svojim zákazníkom ku dňu € dva totožné stavové výpisy - jeden v Kč a druhý v EUR

Poplatky hradené finančnej inštitúcii, zobrazené na výpisoch, sa na Slovensku považujú za **duálne zobrazené** v prípade, že je k výpisu priložená doložka, napr. cenník, na ktorom sú duálne zobrazené cenové údaje (vrátane prepočítacieho koeficientu). Túto doložku (duálny cenník) musia poskytovatelia FS priložiť k prvému výpisu poskytovanému klientom v období duálneho označovania cien a následne potom po každej zmene ceny poplatku uvádzaného na príslušnom výpise z účtu.

Toto opatrenie konkretizuje opatrenia uvedené v časti Duálne označovanie cien v písomnej forme, a to pre poplatky hradené finančnej inštitúcii. Rovnako ako predchádzajúce opatrenia uľahčuje duálny označovanie cien poskytovateľom FS a pôsobí v zmysle väčšej *transparentnosti* poplatkov za účtované služby.

Okrem iného zabraňujú tomu, aby sa finančné inštitúcie vyhli povinnosti duálneho označovania cien tak, že spolu s účtovanými poplatkami uvedú iba odkaz na cenník nimi poskytovaných služieb.

Za duálne zobrazovanie výpisov z evidencie informácií o hodnote investície / majetku klienta počas určitého časového obdobia v súlade so "**slovenským riešením**" považuje duálne zobrazenie počiatočného a konečného stavu. Toto opatrenie opäť oslabuje požiadavka duálneho označovania všetkých cenových údajov uvedený v slovenskom generálnom zákone a zavádza výnimku pre duálne oceňovanie jednotlivých položiek v evidencii majetku / investícií.

Zmyslom opatrenia je umožniť finančným inštitúciám vyhnúť sa nadmerným nákladom vyplývajúcich z duálneho zobrazovanie všetkých položiek výpisov z evidencie majetku / investícií a umožniť využitie hospodárnejšieho riešenia.

Ak by som na záver mal zhodnotiť všetky vybrané spôsoby duálneho zobrazovania na Slovensku, tak musím zdôrazniť, že všetky uvedené opatrenia slovenskej národnej banky

považujeme za prínosná a aplikovateľná aj v podmienkach českého finančného / kapitálového trhu.

Vo svojej podstate nepovedú k výraznému zníženiu informačnej hodnoty poskytovaných informácií, ani k ich nižšej prehľadnosti v porovnaní s požiadavkou duálneho označovanie všetkých cenových údajov a súčasne umožnia poskytovateľom finančných služieb zvoliť nákladovo optimálnejší variant naplneniu potreby duálneho označovania cien. Vo všetkých prípadoch sa jedná o riešenie, ktoré sa vyhýbajú nadmernej regulácii (striktnej požiadavke duálneho označovanie všetkých cenových údajov), **kde by prínosy pre konečných spotrebiteľov** zrejme nevyvážili náklady spôsobené fiannčným inštitúciám.

